

मूलभूत प्रशासनिक शब्दावली (अंग्रेजी-मराठी)

(भारतीय भाषाओं में प्रशासनिक शब्दावली शृंखला के अंतर्गत)

Fundamental Administrative Terminology (English-Marathi) (Series under Administrative Terminology in Indian Languages)

सत्यमेव जयते

भारत सरकार
वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग
मानव संसाधन विकास मंत्रालय
(उच्चतर शिक्षा विभाग)

Government of India
Commission for Scientific and Technical Terminology
Ministry of Human Resource Development
(Department of Higher Education)

© भारत सरकार

© Government of India

प्रथम संस्करण, 2015

निःशुल्क प्रकाशन

प्रकाशक :

वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग
मानव संसाधन विकास मंत्रालय
(उच्चतर शिक्षा विभाग)
पश्चिमी खंड-7, रामकृष्ण पुरम्
नई दिल्ली-110066

विषय सूची

मराठी भाषा विशेषज्ञ-समिति एवं संपादन समिति	iv
प्रस्तावना	v
संपादकीय	vii
वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग द्वारा स्वीकृत शब्दावली निर्माण के सिद्धांत	ix
Principles for Evolution of Technical Terminology Approved by the Commission for Scientific and Technical Terminology	xii
आयोग के अध्यक्ष - Chairmen of the Commission	xv
शब्दावली	1-172

मराठी भाषा विशेषज्ञ-समिति एवं संपादन समिति

प्रधान संपादक

प्रो. केशरी लाल वर्मा

अध्यक्ष

विषय विशेषज्ञ

संतोष विठ्ठलराव पौल

डा. भरत बाजीराव भोयर

डा. वैशाली पवन कुमार
माठठी

शैलेश मरजी कदम

संकलन एवं संपादन

श्री महेन्द्र कुमार भारल

डॉ. शाहजाद अहमद
अंसारी

सहायक वैज्ञानिक
अधिकारी

श्रीमती चक्रप्रम
बिनोदिनी देवी

सहायक वैज्ञानिक
अधिकारी

श्री जयसिंह रावत
सहायक वैज्ञानिक
अधिकारी

श्री प्रदीप कुमार
सहायक वैज्ञानिक
अधिकारी

श्री शैलेन्द्र सिंह
सहायक वैज्ञानिक
अधिकारी

प्रकाशन

डॉ. पी.एन. शुक्ल

सहायक निदेशक

श्री कर्मचंद

प्र.श्रै.लि.

प्रस्तावना

वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग की स्थापना राष्ट्रपति जी के अप्रैल 1960 के आदेश के अनुसार अक्टूबर 1961 को की गई थी। आयोग का मुख्य उद्देश्य हिंदी तथा अन्य आधुनिक भारतीय भाषाओं में एकरूप तकनीकी शब्दावली का निर्माण तथा विकास करना है। शब्दावली के क्षेत्र में यह एक राष्ट्रीय महत्व की संस्था है तथा इसे सभी विषयों (विधि को छोड़कर) के तकनीकी शब्दों को मानकीकृत करने की अधिकारिता प्राप्त है।

आयोग सभी भारतीय भाषाओं में तकनीकी शब्दावली का निर्माण, विकास, और अनुमोदन करता है। आयोग का एक उद्देश्य यह भी है कि सभी भारतीय भाषाओं में तकनीकी शब्दावली में एकरूपता सुनिश्चित की जाए। इस की पूर्ति हेतु आयोग विभिन्न विषयों में राष्ट्रीय तकनीकी शब्दावली का निर्माण करेगा जिस में एक अंग्रेजी शब्द के लिए सभी भारतीय भाषाओं में अलग-अलग पर्याय दिए जाएँगे। इस प्रकार के कार्य से भारत के संविधान की आठवीं अनुसूची में उल्लेखित सभी भारतीय भाषाओं के विषयवार पर्याय ऐसी शब्दावली में पाठक को एक ही स्थान पर उपलब्ध हो सकेंगे।

इस संबंध में यह आवश्यक समझा गया कि भारतीय भाषाओं में मूलभूत प्रशासनिक शब्दावली नाम से एक शृंखलाबद्ध पुस्तकों का निर्माण और प्रकाशन किया जाए। इस शृंखला में भारत के संविधान की आठवीं अनुसूची में उल्लेखित सभी भारतीय भाषाओं में पुस्तकें प्रकाशित कराने की योजना है। योजना के अंतर्गत प्रत्येक भाषा के लिए एक पुस्तक तैयार कराई जाएगी जिस में अंग्रेजी के तकनीकी शब्द के लिए उस भारतीय भाषा में पर्याय दिए जाएँगे।

प्रस्तुत शब्दावली में लगभग 4700 अंग्रेजी प्रविष्टियाँ हैं जिन के लिए भारतीय भाषाओं में पर्याय दिए गए हैं यद्यपि इस शब्दावली का स्वरूप छोटा है तथापि इससे भावी शब्दावली का मार्ग प्रशस्त होता है

जिसे भविष्य में आयोग द्वारा प्रस्तुत किया जाएगा। इस से अन्य विषयों की शब्दावलियों के लिए असीमित संभावनाओं के नए आयाम खुल गए हैं। यह शब्दावली उन हजारों कर्मचारियों की जरूरतों को पूरा करेगी जो देश में राज्य-स्तर या जिला-स्तर पर कार्य कर रहे हैं।

यह पहले ही कहा जा चुका है कि भारतीय भाषाओं में मूलभूत प्रशासनिक शब्दावली का शृंखलाबद्ध निर्माण एवं प्रकाशन आयोग का प्रथम प्रयास है तथा इसे यथासंभव दोष-रहित रखने का प्रयास किया गया है। प्रस्तुत भाषा के प्रयोक्ताओं एवं पाठकों से अनुरोध है कि वे इस के संबंध में अपने उपयोगी सुझाव भेजें ताकि भविष्य में इस पुस्तक में सुधार किया जा सके। ऐसे सुझाव आयोग द्वारा स्वीकार किए जाएंगे।

मैं उन सभी विद्वानों, विषय-विशेषज्ञों, एवं भाषाविदों के प्रति हार्दिक आभार व्यक्त करता हूँ जिन्होंने इस कार्य को पूरा करने के लिए अपनी विशेषज्ञता का लाभ आयोग को उपलब्ध कराया।

भारतीय भाषाओं में मूलभूत प्रशासनिक शब्दावली का शृंखलाबद्ध प्रकाशन कराने के लिए मैं श्री महेन्द्र कुमार भारल के प्रति आभार व्यक्त करता हूँ जिन्होंने इस कार्य को पूरा करने के लिए कुशलतापूर्वक उत्कृष्ट पहल की।

नई दिल्ली

(प्रो. केशरी लाल वर्मा)

अध्यक्ष

संपादकीय

आयोग ने प्राप्त अधिदेश के अनुसार विभिन्न विषयों की तकनीकी शब्दावली का निर्माण, अखिल भारतीय शब्दावली परिभाषा-कोशों, चयनिकाओं, पाठमालाओं तथा विश्वविद्यालय स्तर की हिंदी तथा अन्य भारतीय भाषाओं की पुस्तकों के निर्माण-संबंधी प्रयास किए हैं।

आयोग के कार्यों के संबंध में शिक्षाविदों, भाषाविदों तथा विद्वानों की यह धारणा है कि सभी भारतीय भाषाओं के तकनीकी शब्दों में एकरूपता अवश्य होनी चाहिए ताकि अंतर-भाषायी सम्प्रेषण में सुविधा रहे। इसी परिप्रेक्ष्य में आयोग द्वारा भारतीय भाषाओं में मूलभूत प्रशासनिक शब्दावली का शृंखलाबद्ध प्रकाशन कराने की शुरुआत की गई है। इस योजना के अंतर्गत भारत के संविधान की आठवीं अनुसूची में उल्लेखित सभी भारतीय भाषाओं में पुस्तकें प्रकाशित कराने की योजना है।

इस शब्दावली का मुख्य उद्देश्य विभिन्न भाषाओं के उपलब्ध तकनीकी शब्दों के पर्यायों को इकट्ठा करना है ताकि यह विदित हो सके कि अधिकांश भारतीय भाषाओं शब्द निर्माण के क्षेत्र में पहले से ही समृद्ध हैं।

हमारे देश का प्रशासनिक गठन तथा कार्यात्मक प्रणाली इस प्रकार की है जिसमें अखिल भारतीय सेवाओं के अधिकारियों का एक राज्य से दूसरे में स्थानांतरण होता रहता है। ऐसी परिस्थितियों में उन्हें अच्छे प्रशासन के लिए राज्य की भाषा में उपलब्ध प्रशासनिक शब्दावली का पूरा ज्ञान होना परम आवश्यक है। वे इसका प्रयोग करके अच्छा प्रशासन दे सकते हैं तथा जनता के साथ उपयोगी अन्योन्यक्रिया सरलता से कर सकेंगे।

आयोग ने प्रारंभ में भारतीय भाषाओं में मूलभूत प्रशासनिक शब्दावली का शृंखलाबद्ध प्रकाशन कराने की शुरुआत की है। यह अपने किस्म की पहली शब्दावली है जिसे "भारतीय भाषाओं में मूलभूत प्रशासनिक शब्दावली" के नाम से प्रकाशित किया जा रहा है। उसके बाद अन्य विषयों पर सभी भारतीय भाषाओं में राष्ट्रीय शब्दावलियाँ तैयार की जाएंगी।

इस शब्दावली में अंग्रेजी की लगभग 4700 प्रविष्टियाँ हैं जिनमें प्रत्येक शब्द के लिए भाषा विशेष में प्रशासनिक पर्याय दिए गए हैं।

यद्यपि प्रस्तुत संस्करण एक लघु संस्करण है तथापि इसमें ऐसे बृहत् संस्करण के लिए मंच तैयार कर दिया है जिसे आयोग द्वारा भविष्य में तैयार किया जाएगा। इस शब्दावली को उन शब्दावलियों का अग्रदुत समझा जाना चाहिए जिन्हें इसके बाद आयोग द्वारा प्रकाशित किया जाएगा।

इस शब्दावली का कार्य विषय-विशेषज्ञों, विद्वानों तथा भाषाविदों द्वारा करवाया गया है। प्रारंभ में सीमित प्रतियां मुद्रित कराई जा रही हैं। प्रयोक्ताओं से सुझाव प्राप्त होने बाद ही इस शब्दावली का संशोधित और परिवर्धित संस्करण तैयार किया जा सकेगा। अतः प्रयोक्ताओं से अनुरोध है कि इस शब्दावली में सुधार एवं परिवर्तन करने के लिए अपने तार्किक सुझाव शब्दावली के संपादक को भेजें ताकि उनके आधार, पर जहाँ तक संभव हो सके शब्दावली के अगले संस्करण में सुधार परिवर्तन किए जा सकें।

मैं योजना में सम्मिलित उन विषय-विशेषज्ञों एवं भाषा-विदों के प्रति हार्दिक आभार व्यक्त करता हूँ जिन्होंने इस कार्य में अपना योगदान आयोग को दिया। मैं डॉ. शाहजाद अहमद अंसारी, स.वै.अ. तथा श्रीमती चक्रप्रम बिनोदनी देवी स.वै.अ. को साधुवाद देना चाहूंगा जिन्होंने इस योजना के क्रियान्वयन के महत्वपूर्ण योगदान दिया। मैं श्री जयसिंह रावत, स.वै.अ., श्री प्रदीप कुमार, स.वै.अ. तथा श्री शैलेन्द्र सिंह, स.वै.अ. की भी विशेष रूप से प्रशंसा करता हूँ जिन्होंने इस योजना को सफल बनाने के लिए कठिन परिश्रम किया।

मैं पूर्व अध्यक्ष प्रो. के. बिजय कुमार के प्रति भी अपना आभार प्रकट करता हूँ जिन्होंने आठवीं अनुरूची में वर्णित सभी भाषाओं में एक साथ कार्य प्रारंभ कराकर वै.त.श. आयोग को नूतन दिशा प्रदान करने में महत्वपूर्ण भूमिका निभाई।

मैं अध्यक्ष महोदय के प्रति भी हार्दिक आभार व्यक्त करता हूँ जिन्होंने पूर्ण अकादमिक एवं प्रशासनिक योग्यता के साथ राष्ट्रीय महत्व के इस कार्य को पूरा करने की जिम्मेदारी मुझे सौंपी।

नई दिल्ली

महेन्द्र कुमार भारल

संपादक

वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग द्वारा स्वीकृत शब्दावली निर्माण के सिद्धांत

1. अंतरराष्ट्रीय शब्दों को यथासंभव उनके प्रचलित अंग्रेजी रूपों में ही अपनाना चाहिए और हिंदी व अन्य भारतीय भाषाओं की प्रकृति के अनुसार ही उनका लिप्यंतरण करना चाहिए। अंतरराष्ट्रीय शब्दावली के अंतर्गत निम्नलिखित उदाहरण दिए जा सकते हैं:
  - (क) तत्वों और यौगिकों के नाम, जैसे - हाइड्रोजन, कार्बनडाइआक्साइड, आदि।
  - (ख) तौल और माप की इकाइयाँ और भौतिक परिमाण की इकाइयाँ, जैसे - डाइन, कैलॉरी, ऐम्पियर, आदि।
  - (ग) ऐसे शब्द जो व्यक्तियों के नाम पर बनाए गए हैं, जैसे - मार्क्सवाद (कार्ल मार्क्स), ब्रेल (ब्रेल), बायँकाट (कैप्टेन बाँयँकाट), गिलोटिन (डॉ. गिलोटिन) गेरीमेंडर (मि. गेरी) एम्पियर (मि. एम्पियर फारेनहाइट तापक्रम (मि. फारेनहाइट आदि)।
  - (घ) वनस्पति विज्ञान, प्राणिविज्ञान, भूविज्ञान आदि की द्विपदी नामावली।
  - (ङ.) स्थिरांक, जैसे - π , g आदि
  - (च) ऐसे अन्य शब्द जिनका आमतौर पर सारे संसार में व्यवहार हो रहा है, जैसे- रेडियो, पेट्रोल, रेडार, इलेक्ट्रान, प्रोटॉन, न्यूट्रान, आदि।
  - (छ) गणित और विज्ञान की अन्य शाखाओं के संख्यांक, प्रतीक, चिह्न और सूत्र, जैसे - साइन, कोसाइन, टेन्जेन्ट, लॉग, आदि (गणितीय संक्रियाओं में प्रयुक्त अक्षर रोमन या ग्रीक वर्णमाला के होने चाहिए)

2. प्रतीक, रोमन लिपि में अंतरराष्ट्रीय रूप में ही रखे जाएँगे परंतु संक्षिप्त रूप नागरी और मानक रूपों में भी, विशेषतः साधारण तौल और माप में लिखे जा सकते हैं, जैसे - सेंटीमीटर का प्रतीक cm हिंदी में भी ऐसे ही प्रयुक्त होगा परंतु नागरी संक्षिप्त रूप से.मी. भी हो सकता है। यह सिद्धांत बाल-साहित्य और लोकप्रिय पुस्तकों में अपनाया जाएगा, परंतु विज्ञान और प्रौद्योगिकी की मानक पुस्तकों में केवल अंतरराष्ट्रीय प्रतीक, जैसे - cm ही प्रयुक्त करना चाहिए।
3. ज्यामितीय आकृतियों में भारतीय लिपियों के अक्षर प्रयुक्त किए जा सकते हैं, जैसे - क, ख, ग या अ, ब, स परंतु त्रिकोणमितीय संबंधों में केवल रोमन अथवा ग्रीक अक्षर ही प्रयुक्त करने चाहिए, जैसे- साइन A, कॉस B, आदि।
4. संकल्पनाओं को व्यक्त करने वाले शब्दों का सामान्यतः अनुवाद किया जाना चाहिए।
5. हिंदी पर्यायों का चुनाव करते समय सरलता, अर्थ की परिशुद्धता, और सुबोधता का विशेष ध्यान रखना चाहिए। सुधार-विरोधी प्रवृत्तियों से बचना चाहिए।
6. सभी भारतीय भाषाओं के शब्दों में यथासंभव अधिकाधिक एकरूपता लाना ही इसका उद्देश्य होना चाहिए और इसके लिए ऐसे शब्द अपनाने चाहिए जो-
(क) अधिक से अधिक प्रादेशिक भाषाओं में प्रयुक्त होते हों, और
(ख) संस्कृत धातुओं पर आधारित हों।
7. ऐसे देशी शब्द जो सामान्य प्रयोग के पारिभाषिक शब्दों के स्थान पर हमारी भाषाओं में प्रचलित हो गए हैं, जैसे - telegraphy/telegram के लिए तार, continent के लिए महाद्वीप, post के लिए डाक, आदि इसी रूप में व्यवहार में लाए जाने चाहिए।
8. अंग्रेजी, पुर्तगाली, फ्रांसीसी, आदि भाषाओं के ऐसे विदेशी शब्द जो भारतीय भाषाओं में प्रचलित हो गए हैं, जैसे - टिकट, सिगनल, पेन्शन, पुलिस ब्यूरो, रेस्तरां, डीलक्स, आदि इसी रूप में अपनाए जाने चाहिए।

9. अंतरराष्ट्रीय शब्दों का देवनागरी लिपि में लिप्यंतरण- अंग्रेजी शब्दों का लिप्यंतरण इतना जटिल नहीं होना चाहिए कि उसके कारण वर्तमान देवनागरी वर्णों में नए चिह्न व प्रतीक शामिल करने की आवश्यकता पड़े। शब्दों का देवनागरी लिपि में लिप्यंतरण अंग्रेजी उच्चारण के अधिकाधिक अनुरूप होना चाहिए और उनमें ऐसे परिवर्तन किए जाएं जो भारत के शिक्षित वर्ग में प्रचलित हों।
10. **लिंग - हिंदी** में अपनाए गए अंतरराष्ट्रीय शब्दों को, अन्यथा कारण न होने पर, पुल्लिंग रूप में ही प्रयुक्त करना चाहिए।
11. **संकर शब्द** - पारिभाषिक शब्दावली में संकर शब्द, जैसे guaranteed के लिए गारंटी, classical के लिए 'क्लासिकी', codifier के लिए 'कोडकार' आदि के रूप सामान्य और प्राकृतिक भाषाशास्त्रीय प्रक्रिया के अनुसार बनाए गए हैं और ऐसे शब्द रूपों को पारिभाषिक शब्दावली की आवश्यकताओं तथा सुबोधता, उपयोगिता, और संक्षिप्तता का ध्यान रखते हुए व्यवहार में लाना चाहिए।
12. **पारिभाषिक शब्दों में संधि और समास** - कठिन संधियों का यथासंभव कम से कम प्रयोग करना चाहिए और संयुक्त शब्दों के दो शब्दों के बीच हाइफन लगा देना चाहिए। इससे नई शब्द-रचनाओं को सरलता और शीघ्रता से समझने में सहायता मिलेगी। जहाँ तक संस्कृत पर आधारित 'आदिवृद्धि' का संबंध है, 'व्यावहारिक', 'लाक्षणिक', आदि प्रचलित संस्कृत तत्सम शब्दों में आदिवृद्धि का प्रयोग ही अपेक्षित है परंतु नवनिर्मित शब्दों में इससे बचा जा सकता है।
13. **हलंत** - नए अपनाए हुए शब्दों में आवश्यकतानुसार हलंत का प्रयोग करके उन्हें सही रूप में लिखना चाहिए।
14. **पंचम वर्ण का प्रयोग** - पंचम वर्ण के स्थान पर अनुस्वार का प्रयोग करना चाहिए। परंतु lens, patent, आदि शब्दों का लिप्यंतरण लेंस, पेटेंट न करके, लेन्स, पेटेन्ट या पेटेण्ट ही करना चाहिए।

Principles for Evolution of Terminology Approved by the Commission For Scientific and Technical Terminology

1. 'International terms' should be adopted in their current English forms, as far as possible and transliterated in Hindi and other Indian languages according to their genius. The following should be taken as example of international terms.
  - (a) Names of elements and compounds, e.g. Hydrogen, Carbon dioxide, etc. ;
  - (b) Units of weights, measures and physical quantities, e.g. dyne, calorie, ampere, etc.
  - (c) Terms based on proper names e.g., Marxism (Karl Marx). Braille (Braille), Boycott (Capt. Boycott), Guillotine (Dr. Guillotin, Gerrymander (Mr. Gerry), Ampere (Mr. Ampere), Fahrenheit scale (Mr. Fahrenheit). etc.
  - (d) Binomial nomenclature in such sciences as Botany, Zoology, Geology etc.;
  - (e) Constants, e.g., π , g, etc.;
  - (f) Words like radio, radar, electron, proton, neutron, etc., which have gained practically world-wide usage.
  - (g) Numerals, symbols, signs and formulae used in mathematics and other sciences e.g., sin, cos, tan, log etc. (Letters used in mathematical operation should be in Roman or Greek alphabets).
2. The symbols will remain in international form written in Roman script, but abbreviations may be written in Nagari and standardised form, specially for common weights and measures, e.g., the symbol 'cm' for centimeter will be used as such in Hindi, but the abbreviation in Nagari may be सें.मी. This will apply to

books for children and other popular works only, but in standard works of science and technology, the international symbols only like cm., should be used.

3. Letters of Indian scripts may be used in geometrical figures e.g., क, ख, ग or अ, ब, स but only letters of Roman and Greek alphabets should be used in trigonometrical relations e.g., sin A, cos B etc.
4. Conceptual terms should generally be translated.
5. In the selection of Hindi equivalents simplicity, precision of meaning and easy intelligibility should be borne in mind. Obscuratism and purism may be avoided.
6. The aim should be to achieve maximum possible identity in all India languages by selecting terms.
  - (a) common to as many of the regional languages as possible, and
  - (b) based on Sanskrit roots.
7. Indigenous terms, which have come into vogue in our languages for certain technical words of common use, as तार for telegraph/telegram, महाद्वीप for continent, डाक for post etc. should be retained.
8. Such loan words from English, Portuguese, French, etc., as have gained wide currency in Indian languages should be retained e.g., ticket, signal, pension, police, bureau, restaurant, deluxe etc.
9. **Transliteration of International terms into Devanagari Script-** The transliteration of English terms should not be made so complex as to necessitate the introduction of new signs and symbols in the present Devanagari characters. The Devanagari

rendering of English terms should aim at maximum approximation to the standard English pronunciation with such modifications as prevalent amongst the educated circle in India.

10. **Gender**—The International terms adopted in Hindi should be used in the masculine gender, unless there are compelling reasons to the contrary.
11. **Hybrid formation**—Hybrid forms in technical terminologies e.g., गारंटित for ‘guaranteed’, क्लासिकी for ‘classical’, कोडकार for ‘codifier’ etc., are normal and natural linguistic phenomena and such forms may be adopted in practice keeping in view the requirements for technical terminology, viz., simplicity, utility and precision.
12. **Sandhi and Samasa in technical terms**—Complex forms of Sandhi may be avoided and in cases of compound words, hyphen may be placed in between the two terms, because this would enable the users to have an easier and quicker grasp of the word structure of the new terms. As regards आदिवृद्धि in Sanskrit-based words, it would be desirable to use आदिवृद्धि in prevalent Sanskrit tatsama words e.g., व्यावहारिक, लाक्षणिक etc. but may be avoided in newly coined words.
13. **Halant**—Newly adopted terms should be correctly rendered with the use of the ‘hal’ wherever necessary.
14. **Use of Pancham Varna**—The use of अनुस्वार may be preferred in place of पंचम वर्ण but in words like ‘lens’, ‘patent’, etc., the transliteration should be लेन्स, पेटेन्ट and not लेंस, पेटेंट or पेटेण्ट.

आयोग के अध्यक्ष Chairmen of The Commission

अध्यक्ष	Chairman	Tenure
डॉ. दौलत सिंह कोठारी	Dr. Daulat Singh Kothari	1961-1965
डॉ. निहालकरण सेठी	Dr. Nihal Karan Sethi	1965-1966
डॉ. विश्वनाथ प्रसाद	Dr. Bishwa Nath Prasad	1966-1967
डॉ. एस. बालसुब्रह्मणयम्	Dr. S. Balasubramanyam	1967-1968
डॉ. बाबूराम सक्सेना	Dr. Babu Ram Saksena	1968-1970
डॉ. कृष्ण दयाल भार्गव	Dr. Krishna Dayal Bhargava	1970
डॉ. गंटी जोगी सोमयाजी	Dr. G.J. Somayaji	1970-71
डॉ. पी. गोपाल शर्मा	Dr. P. Gopal Sharma	1971-75
प्रो. हरबंसलाल शर्मा	Prof. Harbanshlal Sharma	1975-1980
संयुक्त शिक्षा सलाहकार	Joint Educational Adviser	1981-1983
प्रो. मलिक मोहम्मद	Prof. Malik Mohammed	1983-1987
प्रो. सूरजभान सिंह	Prof. Suraj Bhan Singh	1988-1994
प्रो. प्रेम स्वरूप सकलानी	Prof. Prem Swarup Saklani	1994-1998
डॉ. राय अवधेश कुमार श्रीवास्तव	Dr. Rai Avadhesh Kumar Srivastava	1998-2001
डॉ. हरीश कुमार	Dr. Harish Kumar	2001-2003
डॉ. पुष्पलता तनेजा	Dr. Pushpa Lata Taneja	2003-2005
प्रो. के. बिजय कुमार	Prof. K. Bijay Kumar	2005-2011
श्री ए.के.सिंह, आई.ए.एस.,	Sh. A.K.Singh, I.A.S.	2011-2012
प्रो. केशरी लाल वर्मा	Prof. Keshari Lal Verma	2012 —

A

abatement	कमी करणे, मंदी
abbreviation	संक्षेप, संक्षेपाक्षर
abduction	अपहरण
abeyance	आस्थागत, तहकुबी
ability	समर्थता, योग्यता
ab initio	आरंभत, प्रारंभापासून
able	समर्थ
abnormal	असामान्य, प्रमाणाबाहेर
abolition	निरास, समाप्त करणे, नाश
abolition of post	पद समाप्ती
above mentioned	उपरोल्लिखित, वर उल्लेखिलेले, उपरोक्त
above quoted	उपरोद्धृत, वर उद्धृत केलेला
above said	उपरोक्त, उपर्युक्त
absence	अभाव, अनुपस्थिती, गैरहजर
absentee	अनुपस्थित व्यक्ति, गैरहजर व्यक्ति
absenteeism	अनुपस्थिती प्रवृत्ती
absentee statement	अनुपस्थिती विवरण-पत्र
absolute	आबाधित, केवळ, निरपवाद, पूर्ण, बिनशर्त, अटिशिवाय
absolute monopoly	पूर्ण एकाधिकार, पूर्ण मक्तेदारी
absolute ownership	पूर्ण स्वामित्व, संपूर्ण अधिकार
absorption	शोषण, समावेशन
abstract	संक्षेप, गोशवारा, सारांश

abstract statement	संक्षिप्त विवरणपत्र, संक्षीप्त निवेदन
absurd	असंगत, असमंजस, अयोग्य, हास्यास्पद
abundance	विपूलता, पुष्कळ
abuse of power	सत्तेचा दुरुपयोग
abusive language	अपशब्द, अपमानास्पद भाषा, शिवीगाळ
academic	विद्याविषयक, शैक्षणिक, तात्विक
academic discussion	1. तात्विक चर्चा 2. शैक्षणिक चर्चा
academic leave	शैक्षणिक रजा, शैक्षणिक सुट्टी
academic qualification	विद्याविषयक अर्हता, शैक्षणिक अर्हता
academic record	विद्याविषयक नोंद, शैक्षणिक लेख
accede	1. पदावर येणे 2. प्रविष्ट होणे 3. होकार देणे
accept	स्वीकारणे
acceptance	स्वीकृती, स्वीकार
acceptance of office	कार्यालय स्वीकृती
acceptance of tender	निविदा स्वीकृती
access	शिरकाव, पोच, प्रवेश
accession	अनुवृद्धि, राज्यारोहण, अधिकारप्राप्ति
accessory	उपसाधक, सहायक
accident	अपघात, दुर्घटना
acclimatization	वातावरणात रुळवणे, वातावरणात रुळणे
accommodation	स्थान, जागा, निवास
accompanist	साथीदार
accord	एकमत्य, जमने, जुळणे
accordance	एकमत, संवाद, मेळ, एकरूपता
accordingly	तदन्वये, तसाच, तदनुसार, परिणामतः
account	जमाखर्च, लेखा
accountability	जवाबदारी
accountable	जवाबदार

accountancy	लेखाशास्त्र, लेखा विधी
accountant	1. लेखापाल 2. हिशोबनीस
account for	स्पष्टीकरण देणे, खुलासा करणे
account head	लेखा शीर्ष
accrued benefit	उपार्जित लाभ
accrued pension	उपार्जित निवृत्तीवेतन
accumulation	संचय, संचयन, साचणे
accuracy	अचूकपणा
accurate	अचूक, तंतोतंत, बरोबर
accuse	आरोप ठेवणे, दोषारोप करणे
accused	आरोप असलेला, आरोपी
achievement	संपादनूक, कामगिरी, उपलब्धि
acknowledgement	अभिस्वीकृती, कबुली, पोच
acknowledgement due	पोच देय
acquaintance	परिचय, परिचित
acquisition	संपादन, अधिग्रहण
acquittance	ऋणमुक्ति, भरपाई
act	कृती, क्रिया, कार्य, अधिनियम
acting allowance	हंगामी सेवा भत्ता
action	कार्य, कृती, कृत्य, क्रिया, कार्यवाही, कारवाई
action plan	कार्ययोजना
active	सक्रिय, प्रत्यक्ष, क्रियाशील, उद्योगी
actively	सक्रिय
activist	सक्रियता वादी, कर्मठ कार्यकर्ता
act of God	दैवी आपत्ति, दैवकृत्य
act of misconduct	गैरवर्तणुकीचे कृत्य
acts of commission and omission	कृताकृत, चुकभूल
actual	प्रत्यक्ष, वास्तविक

actuals	प्रत्यक्ष रकमा, वास्तविक आकडे
adaptation	जुळणी, अनुकूलन
addition	भर, बेरीज
additional charge	अतिरिक्त कार्यभार
additional fund	अतिरिक्त निधी
additional grant	अतिरिक्त अनुदान
additional information	अतिरिक्त सूचना
additional pay	अतिरिक्त वेतन
addition and alteration	भर व फेरफार, वृद्धि व बदल
address	पत्ता, विनंतीपत्र, अभिभाषण, संबोधन
addressee	प्रेषिती
address of welcome	स्वागतपर भाषण
adequate	पर्याप्त, पुरेसा, समुचित, योग्य
adhere to	बिलगणे, चिकटणे
ad hoc	तदर्थ, वाढ
ad hoc claim	तदर्थ दावा
ad hoc committee	तदर्थ समिती
ad hoc increase	तदर्थ वाढ
ad hoc payment	तदर्थ भुगतान, तदर्थ रोकड
adjacent	लगतचा
adjoining (=contiguous)	लागून असलेला
adjournment	1. स्थगनकाल, स्थगन 2. तहकुबीकरण
adjournment motion	स्थगन प्रस्ताव, तहकुबीचा प्रस्ताव
adjudge	न्यायनिर्णय करणे, निर्णय देणे
adjudicate	अभिनिर्णय करणे
adjudication	अभिनिर्णय
adjudicator	अभिनिर्णयता
adjustment	समायोजन, अनुयोजन
administer	प्रशासन करणे, प्रबंध करणे, कारभार पाहणे

administer oath	शपथ देणे
administration	प्रशासन, प्रबंध, कारभार, व्यवस्था, अंमलबजावणी
administration of justice	न्यायदान, न्यायप्रशासन
administrative	प्रशासनिक, प्रशासकीय
administrative action	प्रशासनिक कार्यवाही
administrative appraisal	प्रशासनिक मूल्यांकन
administrative approval	प्रशासनिक मान्यता
administrative authority	प्रशासनिक प्राधिकारी
administrative control	प्रशासनिक नियंत्रण
administrative decision	प्रशासनिक निर्णय
administrative department	प्रशासनिक विभाग
administrative head	प्रशासनिक मुख्य
administrative headquarters	प्रशासनिक मुख्यालय
administrative measures	प्रशासनिक उपाय
administrative power	प्रशासकीय शक्ती, प्रशासकीय बळ
administrative sanction	प्रशासकीय मंजूरी
administrative technique	प्रशासकीय प्रक्रिया, प्रशासकीय तंत्र
administrative tribunal	प्रशासकीय कोर्ट, प्रशासनिक प्राधिकरण
admissibility	1. अनुज्ञेयता 2. ग्राह्यता, स्वीकार्यता
admissible expenditure	स्वीकार्य व्यय, अधिग्रहित खर्च
admit	प्रवेश देणे, दाखल करून घेणे, कबूल करणे, स्वीकार करणे
admit card	प्रवेशपत्र
admitted	अनुज्ञान, स्वीकृत, कबूल केलेला, प्रवेशित,
admonish	कानउघाडणी करणे, समज देणे, ताकीद देणे
adoptee	दत्तक
adopter	दत्तकगृहीता, दत्तक घेणारा
adoption	दत्तकग्रहण, दत्तविधान, स्वीकृती, अंगीकार
adult	प्रौढ, वयस्क

adulteration	अपमिश्रण करणे, भेसळ करणे
adultery	जारकर्म, व्यभिचार
adult franchise	प्रौढ मताधिकार
ad valorem duty	मूल्यानुसार कर
advance	आगाऊ, अग्रिम
advance booking	आगाऊ नोंदणी
advance copy	आगाऊ प्रत
advanced increment	आगाऊ वेतनवाढ
advance payment	1. अग्रिम वेतन 2. आगाऊ भरणा
adverse entry	प्रतिकूल नोंद
adverse remarks	प्रतिकूल शेरा
adverse report	प्रतिकूल अहवाल
advertisement	जाहिरात
advice	सल्ला, उपदेश, सूचना
advice of payment	प्रदान सूचना, भरणा करण्याची सूचना
advisory committee	सल्लागार समिती
advisory council	सल्लागार परिषद
advocate	समर्थन करणे, पक्षसमर्थक, वकील
affairs	कारभार, व्यवहार, घडामोडी
affidavit	शपथपत्र
affiliation	1. संलग्नीकरण 2. पितृनिश्चय 3. जोडण्याचे कार्य
affirmation	प्रतिज्ञाकरण, दृढीकरण, होकार
affirmative	होकारार्थी, अस्तित्वाची, दृढकारी, निर्णायक
afford	परवडणे, मिळवून देणे
aforesaid	पूर्वी सांगितलेला, पूर्वोक्त
afresh	नव्याने
against	प्रतिकूल, विरुद्ध, नावे, समोर
age	वय, युग

age certificate	वयाचा दाखला, आयु प्रमाणपत्र
age for suffrage	मताधिकार योग्य वय
age limit	आयुसिमा, वयोमर्यादा
agency	अभिकरण, एजन्सी
agenda	कार्यसूची
age of retirement	सेवानिवृत्ती वय
age of superannuation	नियत सेवावधि
aggregation	एकूण समूह, समुच्चय
aggrieved	पीडित, व्यथित
agitation	अंदोलन, क्षोभ
AGM (annual general meeting)	वार्षिक साधारण सभा
agreement	संमति, एक-वाक्यता, मेळ, करार
agreement form	करार प्रपत्र, करारनामा
agriculture	कृषि, शेती
agro-industry	कृषि उद्योग, कृषि व्यवसाय
aid	साह्य, मदत
alarm	भयसूचना, धोक्याचा इशारा, गजर
alertness	दक्षता, सावधपणा
alias	ऊर्फ, उपनाम
allegation	अभिकथन, आळ, आरोप
allegiance	निष्ठा, राजनिष्ठा
alliance	1. सख्यसंबंध 2. तह, तडजोडिचा करार, युति
allied services	संलग्न सेवा, संबंधित सुविधा
all inclusive cost	सर्वसमावेशक राशी, एकुण किंमत
All India Services	अखिल भारतीय सेवा
allocation	वाटप, वाटणी, विभागणी
allotment	नियत रक्कम, नियत वाटप, भागवाटप, विभागणी, वाटणी, आंबटण
allotment letter	वाटणीपत्रक. आंबटण पत्र

allottee	आंवटिती, लाभार्थी
allowable	अनुमतियोग्य, अनुज्ञेय
allowable expenses	अनुमतियोग्य व्यय, अनुज्ञेय खर्च
allow an appeal	दाखल करुन घेणे
allowance	सवलत, सूट, मुभा, भत्ता
all rights reserved	सर्वाधिकार, सुरक्षित
alphabetic order	वर्णानुक्रम, अकारादिक्रम
altercation	बाचाबाची
alternate	एक सोडून एक, एकांतरित
alternative	विकल्प, पर्याय, वैकल्पिक
amalgamation	एकत्रीकरण
amended draft	सुधारलेला मसुदा, संशोधित प्रारूप
amendment	दुरुस्ती, सुधारणा, संशोधन
amenity	सुखसोयी
amicable	सलोख्याचा, सौहार्दपूर्ण, मैत्रीपूर्ण
ammunition	दारुगोळा
amortization of debt	कर्जफेडीची तरतूद, ऋणमुक्ती
amount	रक्कम, मात्रा, राशी
amount of pension	सेवानिवृत्ती रक्कम
analogous post	अनुरूप पद, समान पद
analysis	पृथक्करण, विश्लेषण
analytical study	विश्लेषणात्मक अध्ययन, परीक्षणात्मक अभ्यास
ancestor	पूर्वज,
ancillary industry	सहाय्यभूत उद्योग
animosity	वैरभाव
annexure	जोडपत्र,
anniversary	प्रतिवार्षिक, वर्धापन दिन, पुण्यतिथि, जयंति
announcement	घोषणा

annoyance	त्रास, चिड
annual financial statement	वार्षिक वित्तीय विवरणपत्र
annual report	वार्षिक अहवाल
annuity	वर्षासन, वार्षिक नेमणूक
anonymous	निनावी
anonymous complaint	निनावी तक्रार
answerability	उत्तरक्षमता
answer sheet	उत्तरपत्रक
antagonist	विरोधभाव, विरोधी
antecedents	पूर्वचरित्र, पूर्ववृत्तान्त
anticipated expenditure	प्रत्याशित खर्च, अपेक्षित खर्च
anticipated income	अपेक्षित उपन्न
anticipation	प्रत्याशा, अपेक्षा
anticipatory bail	अटकपूर्व जामिन
anti-corruption measure	भ्रष्टाचार निरोधक उपाय
anti-dumping	पाटन-निरोधी, प्रतिपाटन
antique	पुरातन, जुन्या तऱ्हेचा
apartheid	वर्णविद्वेष, रंगभेद, वर्णसंकर
apathy	उदासिनता
apex body	शीर्ष
apology	क्षमायाचना
appeal	आवाहन करणे, प्रार्थना विनंती
appearance	उपस्थिती, हजेरी
appeasement	शमन, तुष्टीकरण
appellate tribunal	अपील न्यायाधिकरण
appendix	परिशिष्ट
appliance	उपयंत्र
applicable	लागू, प्रयोज्य
applicant	आवेदक, अर्जदार

application	आवेदनपत्र, अर्ज, विनंतीपत्र
application form	आवेदनपत्राचा नमुना, अर्ज
applied	1. आवेदित 2. व्यावहारिक
apply	अर्ज करणे, आवेदनपत्र देणे, लागू करणे, होणे
appointee	नियुक्त
appointing authority	नियुक्ति प्राधिकारी
appointment	नियुक्ति, नेमणूक
appointment letter	नियुक्तिपत्र, नेमणूक पत्र
Appointments Committee of the Cabinet	मंत्रिमंडळीय नेमणूक समिती
apportionment of wages	मजुरीचे विभाजन
appraisal	मूल्यांकन
appraiser	मूल्यनिर्णेत्या, मूल्यमापण करणारा
appreciation	गुणगौरव
apprehension	धास्ती (स्त्री), ज्ञान, भीति, आकलन, बोध
apprentice	शिकाऊ उमेदवार
approach	जवळ येणे, पोचणे, दृष्टिकोन, प्रवेश मार्ग
appropriate	उचित, विनियोग करणे
appropriate action	उचित कार्यवाही
appropriate head	उचित शिर्षक
appropriation	विनियोग
approval	मान्यता
approximate	अदमासे, जवळपास
aptitude test	क्षमताचाचणी
arbitrary	स्वच्छंद, स्वेच्छानुसारी
arbitrate	मध्यस्थी करणे, लवादी करणे
arbitration	लवाद, लवादी, मध्यस्थाचे कार्य
arbitration tribunal	लवादी न्यायालय
arbitrator	लवाद, मध्यस्थ

architecture	वास्तुशास्त्र, वास्तुशिल्प
archives	पुराभिलेख, अभिलेखागार
area	क्षेत्रफळ, क्षेत्र
area headquarter	क्षेत्रीय मुख्यालय
argument	युक्तिवाद, तर्क
arise	उद्भवणे, उगवणे
armed forces	सशस्त्र बले
arrangement	व्यवस्था
arrear	1. थकबाकी 2. शिल्लक, शेष, बाकी
arrear statement	थकबाकी विवरणपत्र
arrival report	आगमन अहवाल, सुचना
arrogance	उद्धटपणा
arsenal	दारुगोळा कारखाना, शस्त्रागार
article	लेख, अनुच्छेद, वस्तु
articles of association	संस्थापन नियमावली, संस्थेचे अंतर्गत नियम
articles	नियमावली
ascending order	आरोही क्रम
ascertain	खात्री करून घेणे
as is where is	जसे आहे जिथे आहे
aspect	अभिमुखता, बाजू, पक्ष, पैलू
aspersion	शिंतोडे, लांछन
assassination	हत्या
assault	हमला
assemble	जुळवणी करणे, एकत्र करणे, एकत्र जमणे
assembly	सभा, जमाव
assent	अनुमति
assert	ठाम सांगणे, प्रपादन करणे,
assessee	करपात्र व्यक्ति, निर्धारती

assessment	आकारणी करणे, मूल्यनिर्धारण, निर्धारण, आकारणी
assessment year	आकारण वर्ष, निर्धारण वर्ष
assessor	निर्धारक, न्यायसहायक
assets	माल मत्ता, संपत्ती
assignee	अभिहस्तांकिती, मुखत्यार
assignment	नेमून दिलेले काम
assignor	अभिहस्तांकनकर्ता
assistance	सहाय्यक
associate	सहयोगी, सहयोगी होणे, संबंध जोडणे, संबंध असणे
association	संघ
assumption of charge	कार्यभार ग्रहण करणे
assurance	आश्वासन, वीमा, हस्तांतरण पत्र
assurance company	वीमा कंपनी
assure	आश्वासन देणे, विमा उतरणे,
at discount	च्यावर सवलत
atomic power	परमाणु शक्ति
at par	सममूल्य, सममूल्याने
at premium	अधिमूल्य, अधिमूल्याने
attach	1. संलग्न 2. जप्ती आणणे 3. टाच आणणे
attached office	संलग्न कार्यालय
attachment	जप्ती, टाच, टाचण
attachment order	जप्ती आदेश
attainment	उपलब्धि, प्राप्ती
attempt	प्रयत्न करणे
attendance	उपस्थिती, हजेरी
attendance register	हजेरी पुस्तिका
attendance slip	उपस्थिती पावती

attention	लक्ष
attestation	साक्षांकन, अनुप्रमाणन
attested copy	साक्षांकित प्रति, अनुप्रमाणीत प्रति
attitude	शरीराची स्थिति, मनाचार्कल
attractive salary	आकर्षक वेतन
auction	लिलाव
auctioneer	लिलाव करणारा
auction sale	लिलावी विक्री
audience	श्रोता, दर्शक, श्रोतृसमुदाय
audio-visual display	श्रुत्य-दृश्य-प्रदर्शक
audio-visual publicity	श्रुत्य-दृश्य-प्रचार
audit	लेखापरीक्षा
audited accounts	परीक्षित लेखा
audited balance sheet	लेखा परिक्षण अहवालपत्रक
auditing	लेखापरीक्षण
audit objection	लेखापरिक्षण आक्षेप
auditor's report	लेखा परिक्षक अहवाल
auditorium	प्रेक्षागृह
audit paragraph	लेखा परिक्षा परिच्छेद
audit report	लेखा परिक्षा अहवाल
austerity	तपश्चर्या, अतिशय साधेपणा, निगृहीपणा
austerity measures	निगृही उपाय
authentic	प्रामाणिक
authorised representative	अधिकृत प्रतिनिधी
authoritative	अधिकृत
authority	प्राधिकारी, अधिकारी, विद्वान
authority letter	अधिकार पत्र
authorized	अधिकृत
authorized capital	अधिकृत भांडवल

automatic	स्वयंचलित
autonomous	स्वायत्त
autonomous body	स्वायत्त संस्था
autonomy	स्वायत्त
auxiliary	सहाय्यकारी, साह्यकारी
available	उपलब्ध
average	सरासरी, सामान्य
average leave	सामान्य रजा
aversion	विमुखता, तिटकारा, अनिच्छा
avert	टाळणे
avoid	पासून दूर राहणे, टाळणे,
avoidance of tax	कर देण्यापासून वाचणे, कर भरणा टाळणे
awaited	प्रतीक्षित
award	1. जागवणे, जागे करणे 2. बक्षिस 3. निर्णय 4. प्रदान करणे, पुरस्कार
awarding authority	प्रदत्त अधिकारी
awareness	जागरूकता

B

backdated	मागील दिनांकित
background	पार्श्वभूमि
back log	अपूर्त, रिक्त पदे, अनुशेष
back out	माघार घेणे
back reference	मागील संदर्भ
back up	पाठिंबा देणे
backward classes	मागासलेला वर्ग
backward tribe	मागास जमाती

bad bargain	महाग सौदा, घाटयाचा सौदा
bad behaviour	दुर्वर्तन, गैरवर्तन
bad character	दुः शील (सा) 2. दुर्जन, चरित्रहीन
bad climate allowance	वाईट हवामान भत्ता
bad conduct	दुराचार
bad debt	बुडीत कर्ज
baggage	प्रवासी सामान
bail	जमानत, जमानतीवर सोडणे
balance	संतुलन करणे, समतोल असणे, शिल्लक
balance brought down	मागील शिल्लक
balance brought forward	अधिकची शिल्लक
balanced budget	संतुलित बजट
balance sheet	ताळेबंद
ballot	गुप्त मत
ballot box	मतपेटी
ballot paper	मतपत्रिका
ban	बंदी घालणे
bank	बँक
bank account	बँक खाते
bank balance	बँक शिल्लक
bank charges	बँक दर
bank guarantee	बँक हमीपत्र
bank holiday	बँक अवकाश
banking facility	बँकेची सुविधा
banking hours	बँकेचा कार्यकाळ
banking transaction	बँकेचा व्यवहार
bank rate	बँकेचा दर
bank reconciliation	बँकेचे समाधान
bankrupt	दिवाळखोर

bank security	बँकेचे जामिन
bank statement	बँकेचे विवरणपत्र
banquet	मेजवानी
bar council	विधि परिषद
bargain	किफायतशीर सौदा
bargaining	सौदेबाजी
barren land	नापीक जमीन, बरड जमीन
barter	वस्तुविनिमय
base	आधार, पाया, तळ
baseless	निराधार
basement	तळघर
base year	आधार वर्ष
basic	1. मूळ, मूलभूत 2. पायाभूत
basically	मूलतः
basic intelligence	मूळ बौद्धिक पात्रता
basic pay	मूळ वेतन
basic scale of pay	मूळ वेतनमान
basic training	मूलभूत प्रशिक्षण, पायाभूत शिक्षण
basis	1. आधार 2. बैठक, पाया 3. मूळसिध्दान्त
batch	1. तुकडी 2. जुडी 3. घाणा, संच
batch number	वर्गक्रमांक, वर्ग संख्या
bearer cheque	धारक चैक, धनादेश
before cited	पूर्व-कथित
behaviour	व्यवहार, वर्तनुक
belief	विश्वास
below par	अवमूल्य, अवमूल्याने
bench	आसन, न्यायपीठ
benchmark	स्थिर चिन्ह
beneficial	हितकारी, लाभप्रद

beneficiary	लाभाधिकारी, लाभार्थी
benefit	लाभ, हित
benefit of doubt	संशयाचा फायदा
benevolence	लोकहितेच्छा, हितकारिता
benevolent fund	लोकहितैशी निधी, हितकारी निधी
bequeath	मृत्युपत्राने देणे
bequest	मृत्युपत्रित देणगी, मृत्युपत्राप्रमाणे दिलेली वस्तू
bereaved	मृत्युमूळे दुखी
best endeavours	उत्कृष्ट प्रयत्न
betterment	सुधार, सुधारणा
bias	वळण, पूर्वग्रह
biased opinion	पूर्वग्रह मत
bibliography	संदर्भ ग्रंथ
biennial	द्वैवार्षिक
bifurcate	दोन भाग करणे, दुभागणे,
bigamy	द्विविवाहित्व
bilateral	उभयपक्षी
bilingual	द्विसदन, द्विसदनीय
bicameral	द्विसदन, द्विसदनीय
bill	विधेयक, बिल
bill of exchange	विनिमय पत्र
bimonthly report	द्वैमासीक अहवाल
binding	बंधनकारक
biodata	जीवनवृत्त
bipartite	द्विपक्षीय, द्विदलीय
bipartite agreement	द्विपक्षीय करार
birth anniversary	जयंति
birth certificate	जन्म प्रमाणपत्र

birth control	संतति नियमण
birth date	जन्मदिनांक, जन्मतारीख
birth place	जन्मस्थान
birth rate	जन्मदर
biweekly	पाक्षिक, अर्धसप्ताहिक, द्वैसप्ताहिक
black economy	काळी अर्थव्यवस्था
black list	काळी यादी
blackmail	धमकीने पैसे उकळणे
black market	काळा बाजार
blame	दोष
blank cheque	कोरा धनादेश
blanket deal	व्यापक सौदा
blanket order	व्यापक आदेश
blast	धमाका, विस्फोट
blending	मिसळणे
block	अडवणे, कोंडून ठेवणे, खंड, ठोकळा, अवरोध
blockade	नाकेबंदी, अवरोध
blocked capital	अवरुध्द भांडवल
block letter	ठळक अक्षर
blood donation	रक्तदान
blood relations	रक्ताचे नाते
blue collar job	काळेधंदे
blueprint	नीलप्रत, आराखडा
bluff	थाप
board	मंडळ
boarding and lodging	भोजन व आवास योजना
board of directors	संचालक मंडळ
board of revenue	राजस्व मंडळ
body	शरिर, देह, संस्था, निगम

bodyguard	अगरक्षक
bogus voucher	नकली पावती, खोटी पावती
bonafides	वास्तविक
bond	बंध, रोखा
bonded labour	बांधील मजूर
bonus	पगाराव्यतिरिक्त दिली जाणारी रक्कम
booking office	नोंदणी कार्यालय, तिकिट घर
book-keeper	मुनीम
book-keeping	लेखाकार्य
booklet	पुस्तिका
book of reference	संदर्भ पुस्तिका
book value	खाता मूल्य, पुस्तक मूल्य
booth	मंडप, कोषठ
booth capturing	मतदान कोषठावर कब्जा करणे
border allowance	सीमा भत्ता
border line	सीमारेखा
borrower	उसने घेणारा, कर्जदार
borrowing power	ऋणदान शक्ती
boss	मालक, वरचा अधिकारी
bottleneck	गत्यावरोध
bracket	कोषठक
boundary	सीमा
boycott	बहिष्कार
brain drain	प्रतिभा पलायन
branch office	शाखा कार्यालय
breach	भंग, तोडणे, तंटा
breach of agreement	करार भंग
breach of confidence	विश्वास भंग
breach of contract	संविदा भंग

breach of discipline	अनुशासन भंग
breach of law	विधिभंग, कायदा भंग
breach of peace	शातंता भंग
breach of privilege	विशेषाधिकार भंग
breach of promise	वचन भंग
breach of rule	नियम भंग
breach of trust	विश्वास भंग
breakage	तोड-फोड
break down	ठप्प पडणे, कोलमडणे, बिघाड
break in service	नोकरी खंडता
break-up	विभागणी,
breed	निपज, पैदास, जात
bribe	लाच
brief	संक्षिप्त
briefing	संक्षिप्तकरण करणे, सार सांगणे
brief resume	संक्षिप्त वृत्त
brilliant record	कीर्तिमान, तेजस्वि
bring into notice	लक्षात आणणे, निदर्शनास आणणे
broadcast	प्रसारण
broadsheet	बृहतपत्रक
brochure	माहिती पुस्तक
brokerage	दलाली
brought forward (b/f)	पुढे नेलेला
budget allocation	अर्थसंकल्पाचे विभागवार वाटप
budgetary control	नियंत्रित अर्थसंकल्प
budget estimate	अर्थसंकल्पीय अंदाज
budget provision	अर्थसंकल्पातील तरतूद
building	मांडणी, निर्माण, बांधणी, भवन, इमारत
bulk	ठोक, अधिकांश, ढिग

bulk purchase	ठोक खरेदी
bulletin	बातम्या
bumper crop	भरघोष पिक
bunching of vacancies	रिक्त पदांचे एकत्रिकरण, अनुशेष भर्ती
bungling	घोटाळा
bureaucracy	नोकरशाही, अधिकारी वर्ग
bureaucrat	नोकरशहा
business class	व्यवसायी वर्ग, व्यापारी वर्ग
business hours (= hours of business)	कामाकाजाची वेळ
businessman	व्यापारी, व्यवसायिक
buy-back	प्रतिक्रय
buyer	खरेदीदार, क्रेता, ग्राहक
bye election (by election)	पोट निवडणूक
by hand	हस्ते
by post	पोस्टाने

C

cabin baggage	सामानघर
cabinet	1. मंत्रिमंडळ 2. खणांचे, कपाट, मंजूषा 3. मंत्रणागृह
cadre	संवर्ग पद
calamity	आपत्ति
Calculation	1. परिगणना 2. अजमास 3. हिशेब, गणित
calendar year	कलेंडर वर्ष
campaign	मोहीम, अभियान
campus	विद्यालयक्षेत्र, विद्यापीठ क्षेत्र, परिसर

campus interview	परिसर मूलाखत
cancel	रद्द करणे
cancellation	रद्दीकरण
candidate	उमेदवार
candidature	उमेदवारी
canvassing	प्रचार
capability	समर्थता
capable	1. शक्त 2. समर्थ
capacity	1. सामर्थ्य 2. क्षमता 3. धारकता
capital	1. मुख्य, महत्वाचा, उत्कृष्ट 2. भांडवली 3. राशीभूत, राजधानी
capital expenditure	भांडवली खर्च
capital punishment	देहांत शिक्षा, मृत्युदंड
capitation fee	प्रति व्यक्ति शुल्क
capture	1. पकडणे 2. हस्तगत करणे
care	1. काळजी 2. सावधगिरी 3. देखरेख 4. जपणूक
career	1. आयुष्यक्रम 2. जीविका 3. प्रगतिपट, वृत्ति
career development	वृत्ति विकास
caretaker government	काळजीवाहू सरकार
carried forward (c/f)	पूढे नेणे
carry forward	1. पुढील पानावर घेणे 2. पुढे नेणे
carrying cost	परिवहन मूल्य
carry over	पुढे नेणे
cartage	गाडी भाडे
case	1. स्थिति 2. विषय 3. उदाहरण, प्रकरण, बाब, वाद
case study	स्थिति अध्ययन
cash	नगद, रोख रक्कम

cash balance	रोख शिल्लक
cash book	रोकडवही
cash card	कैश कार्ड
cash certificate	रोखपत्र
cash counter	रोकड खिडकी
cash crop	नगदी पीक
cash discount	रोख सवलत
cash down	एकमुश्त नगद
cash in hand	हातातील रक्कम
cash memo	रोखीचे टिपण
cash payment	रोख वेतन, रोखपगार
caste	जात
caste certificate	जात प्रमाणपत्र
casting vote	निर्णायक मत
casual	1. सहज 2. नैमित्तिक, प्रासंगिक
casual labour	नैमित्तिक कामगार
casual leave	नैमित्तिक रजा, आकस्मिक रजा
casualty	1. दुर्घटना 2. अपघात 3. मृत वा जखमी
casual vacancy	आकस्मिक रिक्त पद
catalogue	1. तालिका 2. सूची, सूचीपत्र
categorical	1. ठाम 2. सुस्पष्ट 3. निरूपाधिक
Category	1. प्रवर्ग 2. प्रकार, श्रेणी
catering service	खान-पान सेवा
caution	1. सावधगिरी 2. ताकीद, इषारा, चेतावनी, खबरदारी
caution money	तारण, जमानत राशि
cease fire	युद्धविराम
ceiling (as of "price")	कमाल किंमत, जास्तित जास्त किंमत, कमालदर
celebration	महोत्सव

cell phone	भ्रमण-ध्वनि यंत्र
sensor	कठोर समालोचक, मुद्रणनियता
censure	1. निंदा 2. ठपका 3. निंदा करणे
censure motion	निंदाव्यंजक प्रस्ताव
census	1.जनगणना 2. पशु-गणना 3. प्रगणना, शिरगणती, खानेसुमारी
central cess	केंद्रीय कर, केंद्रीय सारा
Central Civil Service (CCS) rules	केंद्रीय दिवाणी सेवा नियमावली
central excise	केंद्रीय उत्पादन शुल्क
central government	केंद्र सरकार, केंद्र शासन
centralization	केंद्रीकरण
centralized service	केंद्रीयभूत सेवा
centrally funded scheme	केंद्र पोषित योजना
centrally sponsored scheme	केंद्र प्रायोजित योजना
central office	केंद्रीय कार्यालय
central revenues	केंद्रीय राजस्व
central sales tax	केंद्रीय विक्री कर
centre	केंद्र
century	शताब्दी, शती, शतक
cereal	धान्य, दाळी
cerealist	धान्यविद्
ceremonial parade	समारंभ- पथसंचालन
ceremony	समारंभ
certificate	1.प्रमाणपत्र, दाखला
certificate of fitness	1. स्वास्थ्य प्रमाणपत्र 2. कार्ययोग्य प्रमाणपत्र
certificate of posting	प्रेषण प्रमाणपत्र
certificate of service	सेवा प्रमाणपत्र
certification	प्रमाणन, प्रमाणीकरण
certified copy	प्रमाणित प्रत

certify	1. प्रमाणपत्र देणे, दाखला देणे 2. प्रमाणित करणे
cess	उपकर, कर, सारा
cessation	विराम, समाप्ती
chain	1. साखळी 2. श्रृंखला, बंधन 3. माळ, मालिका
chairman/chairperson	सभापती, अध्यक्ष
challan	चलान
challenge	1. आव्हान देणे 2. आक्षेप घेणे, आव्हान 3. आक्षेप
chamber	1. कक्ष 2. सदन 3. मंडळ
chamber of commerce	वाणिज्य मंडळ
change	परिवर्तन करणे, परिवर्तन होणे, बदलणे, बदल होणे
chaos	अत्यंत अव्यवस्था, गोंधळ
chapter	प्रकरण, अध्याय
character assassination	चारित्र्य हनन
character certificate	चारित्र्य प्रमाणपत्र
charge	1. भार टाकणे, लावणे 2. प्रभरण करणे 3. विद्युत्प्रभारित करणे 4. कार्यभार, आरोप
charge over property	संपत्तिवरील प्रभार
charge sheet	दोषारोपपत्र
charitable	1. उदार, परोपकारी 2. धर्मादाय, धर्मार्थ
charity	1. धर्मादाय 2. औदार्य, दान, परोपकार
chart	1. तक्ता 2. आराखडा, माहिती पत्रक, नकाशा
charter	1. सनद 2. अधिकार पत्र 3. भाड्याने घेणे
chassis number	साटा संख्या
cheating	फसवणूक
check	1. तपासणे 2. शह देणे, मात करणे 3. संरोध करणे

check list	तपासणीसूची
check post	तपासणी नाके, तपासणी चौकी
chemist	रसायनशास्त्रज्ञ, औषधविक्रेता
cheque	धनादेश
cheque let	धनादेश पत्रक
chief	प्रमुख, मुख्य
children education allowance	संतति-शिक्षण-भत्ता
child exploitation	बाल-शोषण
child labour	बालमजुर
child welfare	बालकल्याण
chronic	जीर्ण, जुनाट, दीर्घकालिक
chronological order(=chronological sequence)	कालानुक्रम
circle	1. मंडळ 2. वर्तुळ, वृत्त 3. गोल
circuit house	विश्रामभवन, विश्रामगृह
circular (=circular letter)	परिपत्रक
circulation	1. फिरवणे 2. प्रसार 3. अभिसरण
circumstance	परिस्थिति
circumstantial evidence	परिस्थिति जन्य पुरावा
citation	1. अवतरण 2. आदेशन पत्र 3. वाक्संहिता 4. उल्लेख, कथन
citizenship	नागरिकता
city compensatory allowance	शहर नुकसानभरपाई भत्ता
civic amenities	नागरिक शिष्टाचार
civil	नागरी, सभ्य, नागरीक
civil code	दिवाणी संहिता
civil defence	नागरी संरक्षण
civil list	राजपत्रितांची सूची
civil marriage	नोदंणी विवाह
civil procedure code	दिवाणी प्रकिया संहिता

civil service	नागरी सेवा
civil suit	दिवाणी वाद
civil supplies	नागरी पुरवठा
civil war	यादवी युद्ध, गृहयुद्ध
claim	दावा सांगणे, मागणीकरणे
claimant	दावा सांगणारा, मागणीदार
claim form	दावा पत्रक, दावा अर्ज
claim for refund	रक्कम परतीसाठी दावा
clarification	स्पष्टीकरण, विशदीकरण
class	वर्ग, संवर्ग, प्रवर्ग, स्तर, श्रेणी
classified advertisement	वर्गीकृत जाहीरात
classified documents	वर्गीकृत लेख, वर्गीकृत कागदपत्र
classified information	वर्गीकृत सूचना
classify	वर्गीकरण करणे
classwise	वर्गवार, श्रेणीवार
clause	उपवाक्य, खंड
clearance	1. निपटारा 2., समाशोधन, वटवणे
clear vacancy	निर्बाध, रिक्त पद, स्पष्टारिक्त पद
clerical	लिपिकीय, लेखनसंबंधी
clerical cadre	लिपिक संवर्ग
clerical error	लेखन त्रुटि, लेखन दोष
clerical staff	लिपिक वर्ग
clerical work	लिपिकीय कार्य
client	ग्राहक, सेवार्थी
cloak room	सामानघर
close of the year	वर्षाखेर
closing balance	अखेरची शिल्लक
closing date	अखेरची तारीख
closure	1. समाप्ति 2. चर्चा समाप्ति

clue	सुगावा, धागा, सूचनिका
co (as in 'co-chairman')	सह
co-accused	सहआरोपी
coaching	अनुशिक्षण, खासगी शिक्षण
coalition government	संमिश्र सरकार, संमिश्र शासन, युती शासन
code	1. संहिता 2. संकेत 3. संकेत लिपि
code number	संकेतांक
code of conduct	आचार संहिता
code word	संकेत शब्द
coding	संकेत लेखन
coercion	1.विधिदमन 2. जबरदस्ती
co-existence	सहजीवन
cognizable	1. संज्ञेय 2. दखलपात्र
cognizable offence	संज्ञेय अपराध, दखलजन्य अपराध
cognizance	दखल
coincidence	1. संपात 2. एकरूपता 3. योगायोग
collaboration	सहयोग
collateral security	सांपार्श्विक प्रतिभूति
colleague	1. सहव्यवसायी
collective	1. सामूहिक, सामुदायिक 2. समुदायवाचक
collective responsibility	सामूहिक जबाबदारी
collectorate	1. जिल्हाधिकारी क्षेत्र 2. जिल्हाधिकारी कार्यालय
collusion	संगनमत, कपट समझौता
colony	1. वसाहत 2. निवास
colour blindness	वर्णांधता
column	1. स्तंभ, रकाना
combing operation	सखोल शोध मोहिम
command	1. समादेश देणे, हुकूम फर्मावणे 2. वर्चस्व असणे, आधिपत्य असणे

commemoration	स्मारक, स्मृति, स्मरणोत्सव
commendable	शिफारसयोग्य 2. प्रशंसनीय
commensurate	समव्यापी, अनुरूप
commentary	1. भाष्य 2. टीका 3. समीक्षण
comments	भाष्य करणे
commerce	वाणिज्य
commercial break	व्यवसायिक मध्यांतर
commission	1. आयोग 2. राजादेश
commissioning	कार्यन्वित करणे
commit	1. वचनबद्ध होने करणे 2. संपूर्त करणे, ताब्यात देणे, हवाली करणे 3. बांधून घेणे, बांधून देणे
commitment	1. वचनबद्धता, सुपूर्दगी 2. बांधिलकी
commodity	विक्रेय वस्तु
common	1. समाईक अधिकार 2. सामान्य, सर्व 3. समान 4. समाईक
communal	1. जातीय 2. जातवार 3. सामूहिक, सांप्रदायिक
communal harmony	सांप्रदायिक सद्भावना
communicate	1. संसूचित करणे, कळवणे 2. दळणवळण असणे, दळणवळण ठेवणे
communication	1. संसूचना, संदेश 2. दळणवळण, संचार 3. संप्रेषण
communication gap	सूचना अभाव, संप्रेषण अभाव
communicate	अभिपत्रक, माहितीपत्रक
community	1. समाज 2. जात, जमात 3. समूह, समुदाय
community centre	समुदाय केंद्र, सामुदायिक केंद्र
community development project	समाज विकास प्रकल्प
community service	समुदाय सेवा
commutation	परिवर्तन, अंशराशीकरण, लघुकरण

commuted leave	परिवर्तित रजा
commuted value	परिवर्तित मूल्य
comparison	तुलना
compassion	अनुकंपाधार, दया
compassionate ground	अनुकंपाधार
compassionate leave	अनुकंपा रजा
compatible	जुळता, मिळता, अनुकूल
compel	1. सक्ती करणे 2. भाग पाडणे
compendium	सारसंग्रह
compensation	भरपाई, प्रतिपूर्ति, क्षतिपूर्ति
compensatory allowance	प्रतिकर भत्ता, भरपाई भत्ता
compensatory leave	पूरक रजा
competence	क्षमता
competent	सक्षम
competent authority	1. सक्षम प्राधिकारी 2. सक्षम प्राधिकरण
competition	स्पर्धा, चढाओढ
competitive examination	स्पर्धात्मक परीक्षा
compilation	संकलन
complaint	तक्रार, फिर्याद
complaint book	तक्रार पुस्तिका
complement	पूरक
complementary	1. संपूरक 2. परिपूरक
complete	पूर्ण करणे, संपूर्ण करणे, पूर्ण, संपूर्ण, परिपूर्ण, समाप्त करणे
completion certificate	समाप्ति प्रमाणपत्र, परिपूर्ति प्रमाणपत्र
compliance	अनुपालन, पालन
complicated	जटिल, गुंतागुंतीचा
compliment	गौरव, मान, गौरव करणे, स्तुति, आदर
complimentary copy	मानार्थ प्रत

comply with	अनुपालन करणे
composite culture	मिश्र, संयुक्त
composition	1. रचना 2. आपसमेळ 3. निबंधन, संघटन
comprehensive	व्यापक, बृहत
comprehensive insurance	सर्वसमावेशक विमा
compromise	तडजोड, तडजोड करणे
compulsory	1. सक्तीचा 2. आवश्यक, अनिवार्य
compulsory retirement	सशक्ती सेवानिवृत्ति, अनिवार्य सेवानिवृत्ति
computer	संगणक
computer centre	संगणक केंद्र
computer friendly	संगणक मित्र, संगणक अनुकूल
computerization	संगणकीकृत
computer language	संगणक भाषा
computer literacy	संगणक साक्षरता
concept	कल्पना, संकल्पना
concern	1. संबंध 2. संस्था
concession	सवलत, सुट
concessional rate	सवलतीचा दर
concession certificate	सवलतीचे प्रमाणपत्र
conciliation	समेट, तह
concluding remarks	शेवटचा शेर
conclusion	1. निष्कर्ष 2. समाप्ति, शेवट
conclusive	1. निर्णायक 2. विनिश्चायक 3. निश्चित, नक्की
concur	1. सहमत होणे 2. संम्पाती होणे
concurrence	1. सहमती 2. सहमत
condemn	1. दुषण देणे, ठपका देणे 2. निरुपयोगी ठरवणे 3. शिक्षा ठोठावणे
condition	1. शर्त 2. स्थिती, दशा

conditional	सशर्त स्विकृती
conditional acceptance	सशर्त स्विकृती
conditions of contract	कंत्राट अटी
conditions of service	सेवेच्या अटी
condolence	दुखवटा, शोक
condone	1. माफ करणे 2. सूट देणे, दुर्लक्ष करणे
conduct	1. चालवणे 2. बरोबर घेऊन जाणे, वाट दाखवणे 3. संचालन करणे
conduct rules	आचरण नियमावली
conference	1. संमेलन 2. परिषद, सम्मेलन
conference room	सम्मेलन कक्ष
conferencing facility	सम्मेलन सुविधा, बहुसंवाद सुविधा
confer	प्रदान करणे
confidential	गोपनीय
confinement	1. बंदी 2. कैदी,
confirm	1. स्थायी करणे, कायम करणे 2. पक्का करणे 3. पुष्टी देणे
confirmation	1. स्थायीकरण, कायम करणे, कायम होणे 2. पक्का करणे 3. पुष्टी देणे
confirmation of service	सेवेचे स्थायीत्व
confirmation order	स्थायीकरण आदेश
confiscation	अधिग्रहण, सरकारजमा करणे, सरकारजमा होणे, जप्ती
conflict	1. संघर्ष होणे 2. विरोध असणे 3. संघर्ष
conflicting views	परस्पर विरोधी विचार
conformity	1. अनुरूप असणे, रूपता 2. अभिसंगती, अनुरूपता
congratulation	अभिनेंदन
connection	1. संबंध 2. जोडणी, संबंधन
connivance	कानाडोळा करणे, मौनसमंती, मौनसहमती

conscience	सद्सद्विवेकबुद्धी, अंतःकरण
consensus	1. अंदाजी मतैक्य 2. सर्वसामान्य मत, मतैक्य
consent	संमती देणे, सहमती
consequence	1. परिणाम 2. प्रभाव 3. महत्व, फल
consequent	1. नंतरचा 2. परिणामस्वरूप
conservation	1. संरक्षण 2. संधारण 3. अक्षयता
consideration zone	विचार क्षेत्र
consignee	माल घेणारा, मालप्रेषिती, अडल्या
consignment	1. पाठवलेला माल, मालपाठवणी
consignment note	माल, पाठवल्याची सूचना
consistent	1. सुसंगत 2. समसांद्र यथायोग्य, अविरुद्ध
consolidated fund	एकत्रीकृत निधि, एकत्रित निधी
consolidated pay	एकत्रीकृत वेतन
consolidated statement	एकत्रीकृत विवरणपत्र
consolidation	1. एकत्रीकरण 2. दृढीकरण
conspicuous	1. डोळ्यात भरण्यासारखा 2. ठळक
conspiracy	कट, षडयंत्र
constant	1. स्थिर 2. सतत, सारखा 3. नित्य
constituency	1. निर्वाचनक्षेत्र 2. मतदारसंघ
constituent	1. घटक 2. मतदार 3. प्रतिनियोक्ता
constitution	1. संविधान 2. शासनपद्धति 3. शरीरप्रकृति, घडण, रचना, राज्यघटना
constraint	भाग पाडणे, विवशता
construction	1. बांधणी 2. बांधकाम 3. रचना
consultant	संरंचक, सल्लागार
consultation	सल्लामसलत
consultative committee	सल्लामसलत समिती
consumable item	उपभोग्य वस्तू
consume	उपभोग, खपत, संपवणे

consumer's goods	उपभोक्ता वस्तू
consumer forum/council	ग्राहकमंच
consumer orientation	ग्राहक अभिमुखीकरण
consumption	1. क्षय, लय, उपभोग 2. वापर
contact	संपर्क
contact programme	संपर्क कार्यक्रम
contagious disease	संसर्गजन्य रोग
contain	1. आत असणे 2. अंतर्भाव करणे, अंतर्भाव होणे, समाविष्ट करणे
contemplate	पूर्व कल्पना असणे, चिंतन करणे
contemporary	समकालीन
contempt of court	न्यायालयाची अवमानना
contention	1. म्हणणे 2. विवाद 3. तंटा, प्रतिविरोध
contents	1. अंतर्वस्तु 2. आतील बाबी, आतील 3. अनुक्रमणिका, विषयसूची
contest	1. चढाओढ 2. लढत, प्रतियोगिता
context	संदर्भ
contingencies	आकस्मिक खर्च
contingency	1. आकस्मिकता 2. आकस्मिकता, प्रासंगिकता, संभाव्यस्थिती
contingency allowance	आकस्मिक भत्ता
contingency fund	आकस्मिक निधि
contingency grant	प्रासंगिक अनुदान
contingency plan	आपात-निर्वाह योजना
contingent charges	आकस्मिक खर्च, संभाव्य खर्च
continuous appointment	सतत नियुक्ती
continuous development	सतत विकास
continuous process	सतत प्रक्रिया
continuous service	अखंडित सेवा, सतत सेवा
contraband	निषिद्ध

contract	1. संविदा करणे 2. आकुंचित होणे, संकोच पावणे, संकोच होणे 3. संविदा, ठेका, कंत्राट
contract deed	संविदा विलेख, संविदा दस्तावेज
contract of employment	सेवायोजन संविदा
contract period	संविदा काल
contractual document	संविदा दस्तावेज
contractual liability	संविदागत-देयता, जबाबदारी
contractual service	संविदा-सेवा, कंत्राटी सेवा
contradiction	1. प्रतिषेध 2. परस्पर विरोध
contradictory statement	विरोधात्मक कथन
contrary	विरुद्ध, उलट
contravention	1. उल्लंघन 2. विरुद्ध जाणे
contribution	1. अंशदान 2. वर्गणी, देणगी 3. भर, योगदान
contributory pension scheme	अंशदायी सेवानिवृत्ति योजना
contributory provident fund	अंशदायी भाष्यनिर्वाह निधी
control	नियंत्रण
controlling officer	नियंत्रण अधिकारी
controversial	वादग्रस्त
controversial matter	वादग्रस्त मामला
controversy	विवाद, वाद
convenience	सुविधा
convention	1. संकेत 2. अधिवेशन 3. समागम, रूढी, परिपाटी
conventional	संकेतमान्य, रूढीगत, रूढीप्रमाणे
conversant	1. अभिज्ञ 2. सुपरिचित, अवगत
convert	1. रूपांतर करणे 2. परिवर्तन करणे
converted leave	रूपांतरित रजा
conveyance	वाहन नेणे, वहन 2. वाहन 3. अभिहस्तांतरणपत्र

conveyance allowance	वाहन भत्ता
conveyance deed	हस्तांतरण दस्तावेज
conveyance expenses	वाहन खर्च
convict	सिध्दापराध ठरवणे, शिक्षा भोगणारा, आरोपी
conviction	1. धारणा 2. अपराधसिद्धी
convocation	दीक्षांत, समारंभ, पदवीदान समारंभ
cooling off period	उपशमन अवधि
cooperation	1. सहकार्य 2. सहकार, सहकारिता
cooperative	सहकारी
cooperative society	सहकारी संस्था
co-opt	स्वीकृत करून घेणे
co-opted member	स्वीकृत सदस्य
co-ordination	समन्वय, ताळमेळ
co-owner	सहस्वामी
co-partner	सहभागीदार
copy	1. प्रतिलिपी करणे 2. कॉपी करणे, नक्कल, प्रत
copying	प्रतिलिपीकरण, नक्कल करणे
copyright	स्वत्वाधिकार, कॉपीराईट, प्रकाशन अधिकार
cordial	हार्दिक, जिव्हाळयाचा, मनापासून
coroner	अपमृत्युनिर्णेत्या
corporate body	निगम निकाय
corporate planning	महामंडळिय नियोजन
corporation	1. महामंडळ, निगम
corporation tax	1. निगम कर 2. महा-नगरपालिका कर
correction	1. सुधार 2. दुरुस्ती
corrective measures (=correctives)	सुधाणा उपाय
correspondence	1. अनुरूपता 2. तत्समता 3. संगतता
correspondence course	पत्राचार पाठक्रम

correspondence portion	पत्राचार भाग
correspondent	बातमी-दार
corresponding	1. तत्सम 2. तदनुरूप 3. संगत
corrigendum	शुद्धिपत्रक
corroborate	समर्थन करणे, परिपोष करणे
corroboration	परिपोष
corrupt	1. भ्रष्ट करणे, भ्रष्ट होणे 2. दूषित करणे
corruption	1. भ्रष्टाचार 2. लाचलुपत
corrupt practice	भ्रष्टाचार, भ्रष्टाचार मार्ग
cosmopolitan city	वसुधैव नगरी, वैश्विक शहर
cost	1. परिव्यय 2. खर्च 3. किंमत, मूल्य 4. उत्पादन मूल्य, लागत
cost accountant	परिव्यय लेखापाल
cost analysis	परिव्यय विश्लेषण
cost ceiling	परिव्यय मर्यादा
cost effectiveness	किफायती लागत
cost of living	राहणी खर्च, निर्वाह खर्च
cost overrun	अतिक्रमण खर्च
cottage industry	कुटीर उद्योग
council	1. परिषद 2.
council of ministers	मंत्रिमंडळ
council of states	राज्यसभा
counsel	1. समुपदेश 2. समुपदेशी, सल्ला
counselling	सल्ला देणे, उपदेश करणे
counter	1. गणित्र 2. गणना-फलक 3. फलक, खिडकी, गल्ला
counter action	1. विफल, करणे 2. प्रतियत्न
counter affidavit	प्रतिशपथपत्र
counter charge	प्रत्यारोप

counter claim	प्रतिदावा
counterfeit currency	बनावट नोटा
counterfeiting	बनावट करणे, बनावटीकरण
counterfoil	1. प्रतिपत्र 2. स्थळप्रत
counter offer	प्रतिप्रस्ताव
countersign	1.प्रतिस्वाक्षरी करणे 2. प्रतिस्वाक्षरी, प्रतिहस्ताक्षर
coup (de etat)	अनपेक्षित उलथापालथ
coupon	कुपन, प्रतिपत्रिका
courier	खाजगी टपाल, निरोप्या, जासूद
courier service	खाजगी टपालसेवा
course	1. क्रम 2. ओघ, गति, मार्ग, पाठ्यक्रम
courses of study	पाठ्यक्रम अभ्यास
court case	न्यायालयी प्रकरण
courtesy	1. शिष्टाचार 2. सौजन्य
court of small causes	लघुवाद न्यायालय
covenant	प्रसंविदा करणे
cover	1. संरक्षण, आच्छादणे, झाकणे 2. समावेश करणे, आवरण, लिफाफा
coverage	1. व्याप्तिकेत्र 2. समाविष्ट बाबी 3. वृत्त-व्याप्ति
covering letter	उपरिपत्र
covering memo	सहजापन
covering note	सह टिप्पणी
crash programme	अत्यंत तातडीचा कार्यक्रम, द्रुत कार्यक्रम
creamy layer	नवोनूनत वर्ग, उच्च उत्पन्न गट
creation	1. निर्मिति 2. सृष्टि, रचना, निर्माण, सृजन
creative	निर्माणक, सर्जनशील, सृजनात्मक
creativity	सृजनशीलता, सृजन-क्षमता
creche	शिशुगृह, बालवाडी

credentials committe	प्रत्ययपत्र समिती, अधिकारपत्र समिती
credibility	विश्वसनियता
credit	ऋण, उधार, जमा
creditable	1. विश्वसनीय 2. पतयोग्य 3. श्रेयस्करस, प्रशंसनीय
credit advice	जमा सल्ला
credit and thrift society	बचत आणी उधार समिती
credit card	क्रेडिट कार्ड, ऐपत कार्ड
credit facilities	ऋण सुविधा
credit entry	जमा प्रविष्टि
credit note	जमापत्र
creditor	धनको, ऋणदाता
cremation	प्रेतदहन, दाह संस्कार
cremation ground	स्मशानभूमि, दहनभूमि
crew	1. नाविकगण 2. कर्मचारीगण
crime	अपराध
criminal breach of trust	दंडनीय विश्वासघात
criminal court	फौजदारी न्यायालय
criminal negligence	दंडनीय दुर्लक्ष
criminal offence	फौजदारी अपराध
criminal procedure code	फौजदारी प्रक्रिया संहिता
crisis	1. अरिष्ट, गंडांतर 2. निर्वाणीचा क्षण, संकट
crisis management	संकट प्रबंधन
criterion	अभिलक्षण, कसोटी, मानदंड
criticism	टीका, समीक्षा, आलोचना
cross	संकर, विरोध करणे, मिश्रजातीय, उलट
cross breed	संकरित वाण
cross checking	उलट पडताळणी
crossed cheque	रेखित धनादेश

cross examination	उलटतपासणी
cross reference	प्रतिसंदर्भ, अन्योन्य संदर्भ, परस्पर संदर्भ
cross voting	पुनः मतदान, पडताळणी
crucial date	निर्णायक तिथि
crude	1. अशोधित 2. मूळ स्वरूपात 3. ओबड-धोबड
culpable homicide	सदोष मनुष्यवध
culprit	1. आरोपी 2. अपराधी
cultivation	1. लागवड 2. शेती
cultural exchange programme	सांस्कृतिक विनिमय कार्यक्रम
cumulative	1. संचयी 2. अधिक 3. वाढीव
currency	चलन, मुद्रा
currency exchange	मुद्रा विनिमय
currency note	चलनपत्र, चलनी नोट
current	1. प्रवाह 2. क्रम 3. धारा, प्रचलित, सध्याचा
current account	चालू खाते
current duties	वर्तमान कर्तव्यकर्म
current session	चालुसत्र, चालु अधिवेशन
curriculum vitae (cv)	जीवनवृत्त
curtail	1. कमी करणे 2. छाटणे 3. संक्षिप्त करणे
custodian	परिरक्षक, काळजीवाहक
custody	1. अभिरक्षा 2. रक्षण 3. ताबा, देखरेख
custom	1. रूढि 2. सीमाशुल्क, जकात
custom(s)	रूढि
customary	रूढ, रूढिगत, रूढिप्राप्त
customary procedure	रूढिगत प्रक्रिया
custom duty	सीमाशुल्क
customer	ग्राहक
customer friendly	ग्राहक मित्रता

custom examination	ग्राहक परिक्षण, सिमाशुल्क परीक्षण
cut down	कपात करणे
cut motion	कपात प्रस्ताव
cut off date	शेवटची तारिख
cycle	1. चक्र 2. दुचाकी, सायकल

D

daily	दैनिक
daily allowance	दैनिक भत्ता
daily diary	दैनंदिनी, रोजनिशी
daily register	दैनिक रजिस्टर, दैनिक नोंदवही
daily report	दैनिक अहवाल
daily routine	दैनिक कार्य
daily wages	दैनिक मजुरी, रोजमजुरी
dak stage	डाकस्तर
dak tray	डाक ट्रे
damage	1. क्षति, हानी 2. अपहानी 3. दुखापत, नुकसान
damages	नुकसानभरपाई
dangerous	1. धोकादायक 2. घातक, भयंकर
daring	हिंमत, धिटाई
data	आधारसामग्री, आकडे
data bank	आकडासंग्रह
data base	मूळसामग्री
data collection	सामग्रीसंकलन
data feeding	आकडे प्रविष्टि
data processing	आकडे प्रक्रिया

date	दिनांक, तारिख
date of arrival	आगमन तारिख, आगमन दिनांक
date of birth	जन्मतारिख, जन्मदिनांक
date of departure	प्रस्थान तारिख, जावक दिनांक
date of discharge	कार्यमुक्ति तारिख
date of maturity	परिपक्वता दिनांक
date of receipt	प्राप्ती दिनांक
date stamp	तारखेचा ठसा, तारखेचा शिक्का
day scholar	अनिवासी विद्यार्थी
day shift	दिवसपाळी
days of grace	अनुग्रहदिन, वाढिव दिवस
day to day work	दैनंदिन कार्य
dead account	बंद खाते
dead line	शेवटची तारीख
deadlock	कोंडी
dead stock register	जडवस्तु नोंदवही
dead weight	1. मृतभार 2. भारवस्तु
deal	1. देवघेव करणे, व्यवहार करणे 2. कार्यवाही करणे 3. च्या शी संबंधित असणे
dealing assistant	संबंधित सहाय्यक, व्यवहार सहाय्यक
dealing	व्यवहार, देवघेव
death anniversary	पुण्यतिथी
dearness allowance	महागाई भत्ता
death benefit	मृत्यु लाभ
death-cum-retirement gratuity	मृत्युसह निवृत्ती उपदान
death in service	सेवाकालीन मृत्यु
deauthorizatioin	प्राधिकार निरसन
debar	1. मनाई करणे 2. प्रतिरोध करणे
debit	नावे घालणे, खर्ची घालणे

debit advice	खर्चिक, मार्गदर्शन
debt	ऋण
debt management	ऋण प्रबंधन
debtor	ऋणको खातेवही
deceased	मृत, दिवंगत
decency	सभ्यता, समायाचार, प्रतिष्ठा, शिष्टाचार, औचित्य
decentralization	विकेंद्रीकरण
deciding factor	निर्णायक कारक, निर्णायक घटक
decision	विनिश्चय, निर्णय
decision making	निर्णयन
decision making process	निर्णयन प्रक्रिया
declaration	घोषणा, प्रतिज्ञापत्र
declaration of income	उत्पन्नाची घोषणा
declared value	घोषित मूल्य
declare on oath	शपथपूर्वक प्रतिज्ञा
decode	संकेतवाचन करणे, संकेत-उकल
decontrol	निर्नियंत्रण करणे, निंत्रयण काढून घेणे
decorum	1. औचित्य 2. सभ्याचार, शिष्टाचार
decrease	1. घट करणे, घट होणे, घटणे, कमी करणे, तूट
decree	हुक्मनामा, कायदा, निवाडा करणे
dedication	समर्पण
deductible	कपातयोग्य, घटयोग्य, वगळण्याजोगा
deduction	1. निगमन 2. वजाकरणे 3. कपात
deduction at source	उत्पन्नावर कपात
deduction from salary	वेतनातून कपात, वेतनकपात
deed	1. कृत्य 2. महत्कार्य, विलेख, लेखीकरार
deed of mortgage	गहाण विलेख, गहाणखत

deemed university	मानित विश्वविद्यालय, अभिमत विद्यापिठ
deface	विरूप करणे, बिघडवणे
de facto	वास्तविक, वस्तुतः, प्रत्यक्षणे
defalcation	अफरातफर करणे
defamation	अब्रूनूकसान, मानहानी
default	1. कसूर 2. अनुपस्थिती, हलगर्जीपणा
defaulter	1. कसूरदार, कसूर करणारा 2. अनुपस्थित 3. खाकीदार, हलगर्जीपणा करणारा
defective	सदोष
defence	1. संरक्षण 2. बचाव
defence counsel	संरक्षणात्मक सल्ला, बचावात्मक उपदेश
defence production	रक्षा उत्पादन
defendant	प्रतिवादी
defer	1. लांबणीवर टाकणे 2. मान देणे
deferred expenditure	स्थगित खर्च
defiance	अवगणना, अनादर
deficit	तूट, कमी
deficit budget	तुटीचा अर्थसंकल्प
define	1. व्याख्या करणे, निरूपण करणे 2. निश्चित करणे 3. सीमांकित करणे
defy	अवगणना करणे, धुडकावणे, अवज्ञा करणे
degradation	1. अवनती 2. पदावन्नती, स्तरावनती
degree	1. अंश 2. दर्जा 3. प्रमाण, उपाधी, मात्रा, कोटी
dejure	विधितः
delay	विलंब करणे, उशीर लावणे, विलंब
delegate	1. प्रतिनिधी 2. प्रत्यायुक्त करणे 3. सोपवणे
delegated authority	प्रतिनिधी अधिकारी
delegation	प्रतिनिधिमंडळ
delegation of powers	शक्तीचे प्रत्यायोजन

delete	गाळणे, वगळणे, काढून टाकणे, खोडून टाकणे
deletion	गाळणे, वगळणे
deliberately	1. समजून उमजून, मुद्दाम 2. विमर्शपूर्वक 3. बुद्धिपुरस्सर, जाणुनबुजून
deliberation	विचार-विमर्श
delicencing	अनुज्ञापति रदयीकरण
delimitation	सीमा ठरवणे, परिसीमन
deliver	1. पोहचती करणे, बटवडा करणे 2. स्वाधीन करणे 3. जन्म देणे, भाषण करणे
delivery	1. पोचवणी, बटवडा 2. स्वाधीन करणे 3. प्रसूति
demand	मागणी करणे
demand note	मागणी टिप्पणी
demarcation	सीमांकन
demi-official	अर्धशासकीय
democracy	लोकशाही, लोकतंत्र
demonstration	प्रात्यक्षिक, प्रयोगनिर्देशन, निदर्शन
demoralization	निष्ठाहीनता, नीतिधैर्यच्युती
demurrage	विलंब-शुल्क
denial	नकार, नाकबुली
denomination	1. संज्ञा, संप्रदाय, धार्मिक सम्प्रदाय, मान्यकिंमत
de novo	नव्याने
deny	1. नाकारणे, नाकबूल करणे
depart	1. प्रयाण करणे, प्रस्थान करणे, जाणे 2. विचलित होणे
department	विभाग
departmental	विभागीय
departmental action	विभागीय कार्यवाही
departmental enquiry	विभागीय चौकशी

departmental investigation	विभागीय अन्वेषण, तपास
departmental irregularity	विभागीय अनियमितता
departmental library	विभागीय वाचनालय
departmental negligence	विभागीय उपेक्षा
departmental permission	विभागीय परवानगी
departmental qualifying examination	विभागीय पात्रता परीक्षा
departure	1. प्रयाण, प्रस्थान 2. विचलन 3. भेद
dependency certificate	आश्रितता प्रमाणपत्र
dependent	1. अबलंबून असणारा, अवलंबित, परावलंबी
dependent children	आश्रित संतति, आश्रित बालक, परावलंबी बालक
deploy	पाखरणे, विभागणे, विस्तृत करणे, पसरवणे
deponent	अभिसाक्षी, शपथेवर लिखित साक्ष्य देणारा
deportation	तडीपारी, हद्दपारी
depose	1. पदच्युत करणे 2. अभिसाक्ष देणे
deposit	1. ठेवणे 2. ठेव म्हणून ठेवणे, जमा करणे 3. निक्षेप करणे, ठेव, जमा
depot	1. ठाणे, कोठार, आगार
depreciation	1. मूल्यहास, अवक्षय
depressed class	दलित वर्ग
deprive	1. वंचित करणे 2. हिरावून घेणे
deputation	प्रतिनियुक्ती, शिष्टमंडल
deputation allowance	प्रतिनियुक्ती भत्ता
deputy	1. प्रतिनियुक्त 2. प्रतिनिधी
deregistered	विपंजीकृत, पुन्हा नोंदणीकृत
dereliction of duty	कर्तव्य अवहेलना
dereservation	वि-आरक्षण
derogation	1. कमीपणा आणणे 2. अनादर, अप्रतिष्ठा
derogatory	कमीपणा आणणारा, अनादरसूचक

derogatory remark	अनादरसूचक शेरा
descendant	वंशज
description	वर्णन, विवरण
deserving	योग्य, पात्र, लायक
design	1. मानस योजना, संकल्पचित्र काढणे 2. संकल्पन करणे 3. कल्पना, नकाशा
designate	1. नियुक्त करणे 2. संबोधणे 3. पद निर्देशित करणे
designation	1. पदनाम 2. हुद्दा
despatch	खानगी, प्रेषित करणे, खाना करणे, जावक
despatch note	प्रेषित टिप्पणी
despatch register	जावक नोंद वही
destination	1. इष्ट स्थान 2. पूर्वोद्दिष्ट 3. अंतिम हेतु, लक्ष्य
destitute	1. परित्यक्त 2. निराश्रित, दरिद्री
detail	1. तपशीलवार सांगणे 2. विशेष निर्देश करणे 3. विशेष नेमणूक करणे, तपशील
detailed	1. तपशीलवार 2. सविस्तर
detect	तपास लावणे
detention	1. थांबवणे, अडवणूक, खोळंबा 2. निरोध 3. स्थानबद्धता
detenu	स्थानबद्ध, नजरबंद
determination	1. निर्धार, निश्चय, ठरवणे 2. निर्धारण 3. संकल्प
deterrence	प्रतिसौरक्षणार्थ क्रिया करणे, स्वयंरक्षणार्थ क्रिया
detriment	1. अहित 2. हानि
detrimental	1. अहितकारी 2. हानिकारक
devaluation	अवमूल्यन, अधोमूल्यन
devastation	1. विनाश 2. विध्वंस
development	विकास

deviate	विचलित करणे, विचलित होणे
device	1. युक्ति 2. अभिलक्ष 3. चिन्ह, साधन
devotion	भक्ति, परायणता, निष्ठा
diagnose	निदान करणे
diagram	रेखाकृति
diary	1. दैनंदिनी, रोजनिशी
dictation	1. श्रुतलेखन 2. सांगितलेला मजकूर
dies non	अकार्य दिवस
diet	1. आहार
digest	1. चयनिका, पचवणे 2. सार-संग्रह
dignified	1. प्रतिष्ठित 2. भारदस्त, गरिमापूर्ण
dignity	1. प्रतिष्ठा 2. भारदस्तपणा, गरिमा
digression	विषयांतर
dilatory	विलंबकारी, दीर्घसूत्री
dilemma	शृंगापति, दुविधा
diligent	कार्यासक्त, परिश्रमी
dimension	1. मिति 2. परिमाण, आकार, विस्तार
diploma	1. पदविका
diplomacy	1. मुत्सद्देगिरी 2. व्यावहारचातुर्य, कौशल्य
diplomatic immunity	राजनैतिक उन्मुक्ति
direct	1. निर्देश देणे 2. निर्देशन करणे 3. प्रत्यक्ष निर्देश
direct competition	प्रत्यक्ष स्पर्धा
direct interview	प्रत्यक्ष मुलाखत
direction	1. निर्देश 2. निर्देशन 3. संचालन
directory	संचालक मंडल, निर्देशिका
direct recruit	सरळ भर्ती
disallow	नामंजूर करणे, नाकारणे
disability	1. विकलांगता, अयोग्यता

disabled person	अयोग्य व्यक्ति, अपंग व्यक्ति
disablement benefit	अशक्तता हितलाभ, अपंगता हित-लाभ
disadvantage	अहित
disagree	1. मतभेद असणे 2. सहमत न होणे 3. असहमती
disallowed	नामंजूर
disapproval	असंमती, नापसंती
disaster	अनर्थ, विपदा, संकट, आपत्ती
disaster management	विपदा व्यवस्थापन, आपत्ती व्यवस्थापन
disband	तोडणे, भंग करणे
disbursement	1. संवितरण, बटवडा 2. संचितरित रकमा, खर्च
discard	1. काढून टाकणे 2. टाकून देणे
discharge	1. भारमुक्त (ऋण) फेडणे, (ऋण) चुकते करणे 2. पार पाडणे 3. आरोग्यमुक्त करणे
discharge slip	सुट्टीची पावती
disciplinary action	शिस्तभंगाची कार्यवाही
disciplinary procedure	अनुशासनिक प्रक्रिया, शिस्तभंगाची कार्यवाही
discipline	1. शिस्त 2. अनुशासन
disclaim	1. अस्वीकार करणे 2. हक्क सोडणे
disclosure	प्रकटन, उघड करणे, जाहिर
discontent	असंतोष
discontinuance	बंद ठेवणे, बंद होणे
discontinue	बंद ठेवणे, बंद होणे
discord	मतभेद
discount	बट्टा, सूट, सवलत
discover	1. शोधून काढणे 2. शोध लावणे 3. आढळून येणे
discredit	1. अपकीर्ती 2. अविश्वास
discrepancy	विसंगति

discretion	1. स्वेच्छानिर्णय 2. विवेकबुद्धि
discretionary grant	स्वेच्छानुदान
discretionary power	स्वेच्छाधीन शक्ती
discrimination	1. भेदभाव 2. तारतम्य
discussion	चर्चा
dishonest	अप्रामाणिक
dishonour (a cheque)	1. अप्रतिष्ठा करणे 2. अनादर करणे (धनादेश) 3. नाकारणे, अस्वीकार करणे (धनादेश)
disintegration	विघटन
disk	डिस्क, चकती
dislocation	1. बिघाड 2. विसंधान 3. निसटणे, स्थानांतरण विस्काळितपणा
disloyal	द्रोही, निष्ठाहीन
dismiss	पदच्युत करणे, फेटाळणे, खारीज करणे
dismissal	1. बडतर्फी 2. पदच्युती 3. खारीज करणे
dismissal procedure	1. बडतर्फी प्रक्रीया
disobey	1. आज्ञाभंग करणे 2. अवज्ञा करणे
disorder	1. अव्यवस्था 2. शांतताभंग,
disorganise	अव्यवस्थितता
disparity	तफावत
dispatch section	प्रेषण अनुभाग
dispensable	वितरण योग्य
disperse	1. विसर्जित करणे, विसर्जन होणे 2. पांगपांग करणे, पांगपांग होणे, विकीर्ण करणे, होणे
displaced	विस्थापित
display	1. प्रदर्शन करणे 2. लावणे
displeasure	अवकृपा, नाराजगी
disposal	1. कामाचा उरक 2. निकालात काढणे
dispose of	विल्हेवाट

disposition	1. प्रवृत्ति 2. विन्यास 3. संपत्तिव्यवस्था, व्यवस्था, मनाचा कल
dispossess	कब्जा काढून घेणे
dispute	1. विवाद करणे 2. तंटा करणे 3. विवाद, तंटा
disqualification	अनार्हता, अपात्रता
disregard	अनादर
disruption	1. भंग 2. फाटाफूट
dissatisfaction	असमाधान, असंतोष
dissent	1. मतभेद, विरोध
disservice	हानी, अपाय, नुकसान, अपकार
dissociate	संबंध तोडणे, वेगळे होणे
dissolution	1. विघटन 2. विसर्जन 3. विलयन
dissolve	1. विघटित करणे 2. विसर्जन करणे 3. विरघळवणे, विरघळणे
distance learning	दूरस्थ शिक्षण
distillery	आसवनी, मद्य उद्योग, मद्यनिर्माण उद्योग
distinct	1. सुस्पष्ट 2. विभिन्न
distinguish	भेद करणे, भेद दाखवणे, वैशिष्ट्य मिळविणे
distortion	1. विपर्यास 2. विरूपण
distress	1. दुखी करणे, क्लेश देणे 2. मानसिक दुःख, विपत्ति
distribute	1. वितरण करणे 2. वाटणी करणे
distribution	1. वितरण 2. वाटणी 3. मुद्राक्षर वितरण
district	1. जिल्हा 2. क्षेत्र
district centre	व्यावसायिक केंद्र, जिल्हा मुख्यालय
disturbance	1. त्रास 2. अडथळा 3. अशांतता
ditto	सदर, वरीलप्रमाणे, सदरहूप्रमाणे
diversion	1. अपवाहन 2. फाटा फोडणे 3. दिशा बदलणे, विषयांतर, पथांतरण

dividend	लाभांश
division	1. विभाग 2. खंड न्यायालय 3. श्रेणी, विभाजन
divorce	घटस्फोट देणे, घटस्फोट
docket	निर्देशपत्र
doctor	डॉक्टर, चिकित्सक
document	1. प्रलेख 2. कागदपत्र 3. दस्तऐवज
documentary evidence	लेखी पुरावा, दस्तावेजी साक्ष्य
documentation	प्रलेखीकरण, प्रलेखन
domicile	अधिवास
domicile certificate	अधिवास प्रमाणपत्र
dominant	1. वर्चस्वी 2. प्रखर, प्रभावी
donation	देणगी, दान
dossier	व्यक्तिच्या, घटनांच्या कागदपत्रांचा संच
doubtful	1. शंकास्पद 2. संशयास्पद, संदिग्ध
dove tailing	घट्ट बसवणे
down grade	अवनयन
draft	1. प्रारूप, मसुदा 2. धनाकर्ष
draft reply	उत्तराचा मसुदा
drastic measure	कठोर उपाय
draw	1. लिहिणे 2. सोडतीच्या चिठ्या काढणे 3. आकर्षित करणे, सोंडत
drawer	1. आदेशक 2. ओढखण
drawing	1. चित्रकला 2. रेखाचित्र 3. आरेख
drought	अवर्षण, अनावृष्टी, दुष्काळ
dry promotion	निर्लाभ पदोन्नती
dual charge	अतिरिक्त प्रभार
dual citizenship	द्विनागरिकत्व
due	1. नियत 2. यथोचित, यथायोग्य 3. ठराविक

due diligence	सम्यक तत्परता
dues	1. देय, देणी 2. आदेय, घेणी, देय राशी
duly	1. वेळीच, वेळेत 2. नियतपणे 3. यथाप्रमाण, विधिवत्, यथाविधी
duplicate	दुसरी प्रत, दुय्यम प्रत
duration	कालावधी, कालमर्यादा
duress	बळजबरीने भाग पाडणे, दबाव
duty	1. कर्तव्य 2. कार्य 3. शुल्क
duty allowance	कर्तव्य भत्ता
duty chart	कामाचा तक्ता
duty leave	कार्यार्थ सुट्टी
duty room	कार्य-कक्ष
dying declaration	मृत्युकालीन कथन
dynamics	गतिशील, गतिक

E

earmark	1. चिन्हांकित करणे 2. राखून ठेवणे, पृथक्करित करणे
earned leave	अर्जित रजा
earnings	कमाई, मिळकत
eco-friendly	पर्यावरण-अनुकूल
ecology	पारिस्थितिकी
economic	1. आर्थिक 2. अर्थशास्त्रीय
economical exploitation	आर्थिक शोषण
economy	1. अर्थव्यवस्था 2. काटकसर, मितव्ययता
economy class	किफायती श्रेणी
editing	1. संपादन 2. संकलन

edition	आवृत्ति
editorial	1. अग्रलेख, संपादकीय
education	1. शिक्षण 2. शिक्षण-शास्त्र
educational career	शैक्षणिक प्रगतिपट
educational institute	शैक्षणिक संस्था
educational qualification	शैक्षणिक अर्हता, शैक्षणिक पात्रता
effect	1. परिणाम 2. कार्य 3. प्रभाव
effective	1. परिणामकारक 2. प्रभावी 3. गुणकारी
effective date	प्रभावी दिनांक, परिणामकारी तारिख
effects	संपत्ती, मालमला
efficacy	सामर्थ्य, गुणकारिता
efficiency	1. कार्यक्षमता 2. दक्षता
efficient	1. कार्यक्षम 2. दक्ष
ejectment	बेदखलीची कार्यवाही
elaborate	1. सविस्तर 2. सांगोपांग
elapse	लोटणे, निधून जाणे
elected representative	निवडलेला प्रतिनिधी
election	1. निवडणूक, निर्वाचन 2. निवडणे
electoral college	निर्वाचक गण
electorate	मतदारगण, निवडणूकक्षेत्र
electrification	विद्युतिकरण
electronic media	इलेक्ट्रॉनिक संचार माध्यम
elementary	1. प्राथमिक 2. मूल-तत्वात्मक, मूलद्रव्यात्मक
eligibility	पात्रता
eligibility test	पात्रताचाचणी
elimination	काढून टाकणे, गाळून टाकणे
eloquence	वक्तृत्व, वाक्-पट्टता
embarrass	1. गोंधळवणे 2. अडचणीत टाकणे
embezzlement	अपहार, अफरातफर, दुर्विनियोग

emblem	1. चिन्ह 2. ध्येयचिन्ह, खूण, निशाणी
embossing seal	उभरलेला ठसा
emergency	1. संकटकाळ 2. आणीबाणी 3. आकस्मिक निकड
emergency relief	आकस्मिक राहत, आपातकालिन राहत
emergent	1. आकस्मिकपणे उद्भवणारा 2. निकडीचा
emigration	उत्प्रवास, स्थायिक होण्यासाठी परदेशात जाणे, देशनिर्वासी
emoluments	वित्तलब्धि, मिळकत, एकत्र वेतन
empanelment	नामिका प्रविष्ट करणे, नाम निर्देशन
empathy	परानुभूती
employ	1. सेवायोजन करणे, नौकरीस लावणे
employee	कर्मचारी
employee participation	कर्मचारी सहभाग
employee's contribution	कर्मचाऱ्याचे योगदान
employees provident fund	कर्मचारी भविष्य निर्वाहनिधी
employer	1. नियोक्ता 2. मालक
employment	1. सेवायोजन 2. नोकरी समुपयोजन
employment exchange	सेवायोजन कार्यालय, रोजगार कार्यालय
employment notice	रोजगार सूचना, नौकरीविषयक सूचना
employment office	रोजगार कार्यालय
empower	शक्ती प्रदान करणे
empowerment	सशक्तिकरण
enact	1. अधिनियमित करणे 2. भूमिका करणे, अभिनीत करणे
enactment	अधिनियमित
en bloc	एका गटाने, सामूहिक
encash	पटवणे, रोकड करणे
enclose	1. आत बंद करणे 2. कुंपण घालणे
encouragement	प्रोत्साहन, उत्तेजन, उत्साहीत करणे

encroachment	अतिक्रमण करणे
encumbrance	भार
endorse	पृष्ठांकित करणे, पृष्ठीदेणे
endowment	1. स्थायी दान 2. दान-निधी 3. नैसर्गिक देणगी
end product	अंतिम उत्पादन
energy	1. जोम, उत्साह 2. ऊर्जा
enforce	जारी करणे, अंमलात आणणे, प्रवर्तन करणे
engage	1. कामावर लावणे 2. कामात गुंतवणे, कामात गुंतणे 3. वचनबद्ध करणे
enhancement	वाढ, वाढवणे, विस्तार
enjoin	मना करणे, आज्ञा देणे, च्या अधीन करणे
en masse	सामुदायिक रित्या
enquiry	चौकशी, विचारपूस
enrol	पटावर नाव दाखल करणे
enrolment (=enrollment)	नावनोंदणी
enrolment number	नावनोंदणी क्रमांक
en route	मार्गस्थ, मार्गामध्ये, रस्त्यात
ensuing	पुढील, आगामी
ensure	1. सुनिश्चित करणे 2. खात्री करून घेणे
enter	1. प्रवेश करणे 2. नोंद करणे 3. सामिल होणे
enterprise	1. साहसी उपक्रम 2. साहस, धाडस, धंदा
entertain	1. विचारार्थ स्वीकारणे, विचारार्थ घेणे 2. आतिथ्य करणे 3. करमणूक करणे
entertainment	1. करमणूक 2. स्वीकार 3. आतिथ्य
entitle	1. नाव देणे 2. हक्क देणे, अधिकार देणे
entitled	1. नावचा 2. हक्कदार असणारा, हक्क असलेला
entitlement	हक्कदारी, नियमानुसार पात्रता
entrance	1. प्रवेश 2. द्वार

entrant	प्रवेशार्थी
entry	1. प्रवेश 2. नोंद 3. समायोजन नोंद
entry level job	प्रवेशस्तरपर कार्य, प्रारंभिक मिळालेली नौकरी
enumeration	1. क्रमवार मांडणी 2. प्रगणन
environment	सभोवतालची परिस्थिति, पर्यावरण
Envoy	दूत
epidemic (disease)	साथ, साथिरोग
epitome	1. संक्षेप 2. संक्षेपग्रंथ, सारांश
equality	समता, समानता
equilibrium	समतोल
equipment	1. सामग्री, साधन-सामग्री 2. सिद्धता
equity	1. समदृष्टि 2. समन्याय, निःपक्षपात, समता
equivalent	1. सममूल्य 2. तुल्य, समान
equivocal	द्वर्थी, दुटप्पी
eradicate	उन्मूलन करणे
errata	शुद्धि पत्र
error	1. दोष 2. चूक, त्रुटी
escalation	स्ववृद्धि
escort	संरक्षक म्हणून सोबत करणे, संरक्षक
essential	1. सारभूत 2. आवश्यक 3. अत्यावश्यक
establishment	1. आस्थापना 2. स्थापना 3. प्रस्थापना
estimate	1. प्राक्कलन करणे 2. अंदाज करणे, अंदाजणे, अंदाज
estimated cost	अंदाजित मूल्य
ethics	1. नीतिशास्त्र 2. नीतितत्व
etiquette	शिष्टाचार
evacuation	निर्वासन
evade	टाळाटाळ करणे, चुकवणे
evaluation	मूल्यमापन

even number	1. सम संख्या 2. सम-क्रमांक
eventual	परिमाणुरूप, अंतिम, अनुषंगीक
eviction	1. निष्कासन 2. बेदखली
evidence	1. पुरावा 2. साक्ष
evolve	1.निगमित करणे, विकसित करणे 2. उत्क्रांत होणे
exact	1. अधिकारपूर्वक करून घेणे 2. बळाने घेणे, तंतोतंत
examination	1. परीक्षा 2. तपासणी
examinee	परीक्षार्थी
examiner	परीक्षक
example	उदाहरण
excavation	उत्खनन
excellent	1. श्रेष्ठ 2. उत्कृष्ट
exception	1. अपवाद
exceptional	1. अपवादात्मक 2. असामान्य
excess	आधिक्य, अतिरेक
exchange	विनिमय करणे, देवाण-घेवाण करणे
exchequer	राज्यकोष
excise (=excise duty)	उत्पादन शुल्क
exclude	अपवर्जित करणे, वगळणे
exclusive	अपवर्जक, अनन्य
excuse	क्षमा करणे, माफ करणे
execute	1. निष्पादन करणे, करून देणे 2. फाशी देणे 3. अमलबजावणी करणे 4. पार पाडणे
executive	शासनांग, कार्यकारी
executive committee	कार्यकारी समिती
executive power	कार्यकारी बळ
executives	कार्यकारी वर्ग, अधिकारी वर्ग
executive staff	कार्यकारी कर्मचारीवृंद

exempt	सूट देणे, माफी देणे, माफ करणे
exemption	सूट, माफी
exercise	1. वापर करणे 2. व्यायाम करणे, अभ्यास
ex gratia	अनुग्रहपूर्वक
ex gratia payment	अनुग्रहपूर्वक वेतन
exhaust	1. थकवणे, दमवणे 2. निःशेष करणे, संपूर्णतया खर्ची घालणे, रिक्त करणे
exhaustive	निःशेष, परिपूर्ण
exhibit	1. प्रदर्शित करणे, दाखवणे 2. प्रदर्शनात ठेवणे 3. निशाणी म्हणून दाखल करणे
exigency	निकड, गरज, तत्कालिन आवश्यकता
exim policy	आयातनिर्यात स्थिति
exit	1. निर्गमन 2. निर्गम मार्ग, बाहेर
exit interview	निर्गमन साक्षात्कार
exit policy	निर्गमन निती
exit poll	निर्गम मतानुमान, अंदाजित मतानुमान
ex-officio	अधिकारान्वये
exonerate	1. भारमुक्त करणे 2. निर्दोष ठरवणे, ठपका दूर करणे
expansion	1. विस्तार 2. प्रसारण
ex-parte	एकपक्षी, एकतर्फी
expatriation	1. स्वदेशनिष्कासन 2. स्वदेशत्याग, हद्दपार
expedient	अभ्युपाय, स्वार्थ, स्वहित
expedite	तातडीने करणे, त्वरेने करणे
expel	काढून टाकणे
expenditure	खर्च, व्यय
experience	1. अनुभव घेणे, अनुभवास येणे 2. सोसणे
experiment	1. प्रयोग करणे, प्रयोग करून पाहणे
expert	तज्ञ, प्रविण, कुशल

expiry	1. समाप्ति 2. देहावसान
expiry date	अंतिम तारिख
explanation	स्पष्टीकरण
explicit	स्पष्ट, सुव्यक्त
exploitation	1. पिळवणूक, शोषण 2. पूर्वक्षण 3. समुपयोजन
explore	समन्वेषण करणे, उघड करणे
explosion	स्फोट
export	निर्यात करणे
ex-post facto	कार्योत्तर
express	1. व्यक्त करणे 2. दर्शवणे
expression	1. शब्दप्रयोग, वाकप्रयोग 2. अभिव्यक्ति 3. भाव
expulsion	निष्कासन
expunge	काढून टाकणे
extend	1. लांबघणे, लांबणे 2. वाढवणे, वाढणे 3. विस्तार होणे
extent	1. मर्यादा 2. विस्तार
external	1. परराष्ट्रीय 2. बाहेरील, विदेशी, परदेशी
extortion	पिळवणूक
extra	अतिरिक्त, अधिक
extract	1. उतारा घेणे 2. काढणे, उपटणे 3. जबरीने घेणे 4. उत्खनन करणे
extraordinary	1. असाधारण 2. जादा 3. अलौकिक, लोकोत्तर
extravagant	1. अमर्याद, बेताल 2. भरमसाट 3. उधळ्या, अपच्ययी
extremist	उग्रवादी
extrovert	बहिर्मुख व्यक्ति
eye witness	प्रत्यक्ष साक्षीदार

F

fabricate	1. तयार करणे, पूर्वरचना करणे 2. साटा तयार करणे
face value	दर्शनी मूल्य, दर्शनी किंमत, अंकित मूल्य
facilitate	सुकर करणे
facility	1. सुविधा, सोय 2. सौकर्य
facsimile	प्रतिरूप
fact	1. तथ्य 2. गोष्ट 3. वस्तुस्थिति
factionalism	गटवाद, गुटबंदी
factor	कारक, कारणीभूत गोष्ट, घटक
factory	1. कारखाना 2. अडत बाजार
factual	वास्तविक
faculty	1. सहजशक्ती, शक्ती विद्याशाखा, निकाय, शैक्षणिक अध्यापक गण
fail	1. चुकणे 2. निष्फळ होणे, अपयश होणे 3. बद पडणे, नापास
fair	1. जत्रा 2. उचित, रास्त, ठीक
faith	1. श्रद्धा 2. धर्ममत 3. विश्वास
fake	1. फसव्या 2. बनावट वस्तु
family	1. कुटूंब 2. कुळ, परिवार
famine	दुष्काळ
fare	प्रवास भाडे, प्रगती करणे
farewell	निरोप
farming	1. शेती 2. शेती करणे
fatigue	शीण, थकवा
fault	1. दोष 2. प्रभाव, चुक
favour	1. अनुग्रह, कृपा 2. मर्जी
feasibility	शक्यता, सुसाध्यता

federation	1. संघ 2. महासंघ
fee	फी, शुल्क
feed back	प्रतिपुष्टि, काही सूचना
feeling	1. मनोवृत्ति 2. भावना 3. जाणीव, संवेदना, सहानुभूतिचा
felicitate	1. आनंद प्रदर्शित करणे 2. अभिनंदन करणे 3. गौरव करणे
fellow	1. सन्मान्य सदस्य 2. अधिछात्र, जोडीदार 3. माणूस, शैक्षणिक संस्थेचा सभासद
fellowship	1. सन्मान्य सदस्यत्व, शिष्यवृत्ती
female	स्त्री, महिला
fertile	सुपीक
fictitious	1. अवास्तविक 2. कल्पित 3. खोटा, नकली, बनावट
fidelity	1. एकनिष्ठता 2. इमान 3. विश्वासर्हता
field	1. क्षेत्र 2. शेत 3. रणक्षेत्र
figure	1. आकृति 2. आकडा 3. मूर्ति
file	फाईल करणे, दफतर-दाखल करणे, फायलीत ठेवणे, दाखल करणे
filing	फाईल करणे, दफतर दाखल करणे
film	चलचित्र, लेखपट, चित्रपट
final	1. अंतिम 2. पक्का
finance	वित्तव्यवस्था, वित्त
financial	वित्तीय, वित्तविषयक
financier	वित्तदाता, भांडवल पुरवणारा
findings	शोध, निर्णय, निवाडा, निष्कर्ष
fine	दंड करणे, दंडाची रक्कम
fine arts	ललित कला
finger print	अंगुलि मुद्रा, बोटांचे ठसे
finished goods	तयार माल

fire	1. अग्नि, विस्तव 2. आग
firing	गोळीबार, कानउघाडणी करणे
firm	1. भागीदारी संस्था 2. व्यवसाय संस्था
first aid	प्रथमोपचार
first class	प्रथम वर्ग, प्रथम श्रेणी
first division	प्रथम श्रेणी
first information report	प्रथम सुचना अहवाल, प्रथम माहिती अहवाल
fiscal	आर्थिक, सरकारी, वसुली संबंधि
fisheries	मत्स्यव्यवसायी
fit	1. बसवणे, जोडणे 2. योग्य असणे 3. साजेसा असणे, सक्षम, निरोगी
fitness	1. स्वास्थ्य 2. योग्यता 3. पात्रता, कार्यक्षमता
fix	1. ठरवणे, ठरवून देणे, निश्चित करणे 2. घट्ट बसवणे, लावणे 3. स्थिरावणे
fixation	1. निश्चिति 2. स्थिरीकरण 3. स्थिरकल्पन
fixed	1. नियत, ठराविक 2. स्थिर 3. स्थिरीकृत
flag	1. पताका 2. ध्वज, झेंडा
flap	फडफडणे, आपटणे
flat	सदनिका 1. चपटा, सपाट 2. सरसकट 3. साफ, स्पष्ट, कंटाळवाणा, निरस
fleet	आरमार, चपळ
flexibility	1. लवचिकपणा 2. सभ्यता
flight	उड्डाण, भरारी, पलायन
flood relief	पुरग्रस्त निवारण
floor	1. मजला 2. फरशी 3. तळजमीन
flow	वाहणे, भरती, उगम पावणे
fluctuation	चढ उतार, दोलायमान
foeticide	भ्रूणहत्या
folder	संचिका, मोडपत्रक

folio	1. दुडा 2. पुष्ठ
follow	1. अनुसरण करणे, मागून जाणे 2. समजणे, पिछा करणे, पालन करणे
following	पुढील, खालील
follower	अनुगामी, अनुयायी
foment	वाफारणे, शेकणे, भडकवणे
foot note	तळटीप
forced labour	वेठ, बिगार, बलात् श्रम
forecast	1. पूर्वानुमान करणे 2. भाकीत करणे, अंदाज करणे, भविष्य
foregone conclusion	पूर्वनिश्चित
foreign	1. परराष्ट्रीय, परराष्ट्र- विदेशी, विदेश 2. बाह्य 3. स्वीयेतर
foreman	मुकादम, कार्यदेशक, ज्यूसीप्रमुख
forenoon	पूर्वान्ह, मध्यान्हपूर्व
foresight	दूरदृष्टि, दूरदर्शित्व, दूरदर्शीपणा
foreword	प्राक्कथन
forfeit	1. समपहरण करणे 2. गमावणे
forged	बनावट
forgery	बनावट दस्तावेज तयार करणे
form	1. बनवणे 2. घडवणे, आकार देणे, प्रपत्र, अर्जाचा नमुना
formal	1. औपचारिक 2. रीतसर 3. रूपविषयक
format	स्वरूप
former	1. भूतपूर्व 2. पूर्वीचा 3. पहिला, पूर्वकथित
formula	1. सूत्र 2. घटकपाठ 3. मंत्र
forthwith	ताबडतोब, तात्काळ
forward	पुरोगामी, भावी, पुढे, अग्रेषित करणे
forwarding letter	अग्रेषण पत्र
foundation	1. आधार 2. पाया 3. प्रतिष्ठान

fraction	1. अपूर्णाक 2. तुकडा
franchise	मताधिकार
fraud	कपट, लबाडी
free	1. स्वतंत्र, मुक्त, खुला 2. मोफत, विनामूल्य 3. निःशुल्क, शुल्कमुक्त
freeze	1. गोठवणे, गोठणे 2. थिजणे
freight	वाहतूक आकार, वाहनावळ
frequency	वारंवारता
fuel	इंधन, जळन, सरपण
full-scale	पूर्ण वेतन
function	कार्य, कृत्य, काम, समारोह
fund	निधि, कोष, भांडवल
fundamentalism	मूलभूतीकरण
furnish	देणे, पुरवणे, सुसज्ज करणे
further action	पुढील कार्यवाही

G

gainful employment	लाभकारी रोजगार
gainful occupation	लाभकारी व्यवसाय
gate pass	द्वारपत्र, प्रवेशिका
gazetted	राजपत्रित
gazetted holiday	राजपत्रित सुटी
general	1. सेनापती 2. प्रधान 3. सामान्य, सर्वसाधारण 4. सार्वत्रिक
general administration	सामान्य प्रशासन
general body	अधिमंडळ, सर्वसदस्य मंडळ
general election	सार्वत्रिक निवडणूक

general meeting	सर्वसाधारण सभा, आमसभा
general practice	सामान्य प्रथा
general procedure	सामान्य प्रक्रिया
general rule	सामान्य नियम
general ward	सर्वसाधारण कक्ष
generation	1. पिढी 2. निर्मिती
genius	1. प्रतिभा 2. प्रकृती 3. प्रतिभा-वंत
genuine	1. खरा, अस्सल 2. विशुद्ध
gift	1. देणगी, उपहार
gist	मथितार्थ
global tender	जागतिक निविदा, विश्वव्यापी निविदा
glossary	1. शब्दावली 2. शब्दार्थ सूची
goal	1. ध्येय, साध्य
godown	गोदाम
golden handshake (=golden parachute)	स्वर्णिम निरोप
good	1. श्रेय 2. हित, भले 3. फायदा
good conduct	चांगले आचरण, चांगली वर्तणूक, सदाचरण
good faith	सद्भाव, सद्भावना
good offices	गोदामे
goodwill	सदिच्छा, ख्यातिमूल्य
govern	1. नियम करणे 2. चे शासन असणे
governance	शासन
government	शासन, सरकार
Government of India	भारत सरकार
Government of India Concern	भारत सरकार संबंधी
Government of India Under-taking	भारत सरकार चा उपक्रम
government press	सरकारी मुद्रणालय

government servants conduct rules	सरकारी कर्मचारी आचरण नियमावली
government service	सरकारी सेवा
gradation	1. श्रेणीबंध, श्रेणीकरण
grade	1. श्रेणी 2. प्रत, वेतनश्रेणी
grading	1. श्रेणीकरण 2. प्रतवारी
graduate	1. पदवी घेणे 2. अंशांकित करणे, भाग मांडणे, स्नातक
graduated wages	वृद्धिंगत रोजंदारी
graduate trainee	स्नातक प्रशिक्षणार्थी
graft	कलम बांधणे, लाच घेणे
grand total	एकूण बेरीज
grant	1. मान्य करणे 2. देणे
grant-in-aid	सहायक अनुदान
grapevine	अपूष्ट बातमी
graph	आलेख, आकृती
graphology	हस्तलेख विज्ञान
grateful	कृतज्ञ
gratuity	उपदान
green hand	नवसिखा
greeting(s)	अभिनेंदन संदेश, शुभेच्छा
grievance	गाऱ्हाणे
grievous	1. गंभीर 2. जबर
gross	समग्र, ठोक, मकंदर, घोर
gross amount	समग्र राशी, एकंदर राशी, ढोबळ रक्कम
gross misconduct	अत्यंत गैर वर्तणूक
gross negligence	अत्यंत हयगय
gross profit	ढोबळ नफा
gross revenue	समग्र राजस्व
gross total	ढोबळ रक्कम

groundless	निराधार
ground rent	महसूल, कर
grounds	आधार, मूळ हेतू
group	गट, समूह विषयगट, जीवशास्त्र विषयगट, वर्ग
grouping and grading	वर्गीकरण व श्रेणीकरण
guarantee	1. हमी देणे, हमी 2. आश्वासन 3. प्रतिभूती
guarantor	हमीदार
guard	1. रक्षण करणे 2. पहारा करणे, रक्षक
guard file	गार्ड फाईल
guardian	पालक
guest house	अतिथिभवन
guide	मार्गदर्शन करणे, वाट दाखवणे, मार्गदर्शक
guidelines	मार्गदर्शन
guilt	दोष

H

habit	1. सवय 2. सराव 3. प्रकृती
habitual	1. सराईत, अभ्यस्त 2. नित्याचा
half-holiday	अर्धरजा
half pay	अर्ध वेतन, अर्धवेतनी, अर्धपगारी
hall	1. सभागृह 2. दालन, कक्ष
halt	1. थांबवणे, थांबणे 2. मुक्काम करणे 3. अडखळणे
hand	1. हात, हस्त 2. हस्ताक्षर 3. सही
handbill	हस्तपत्रक, मार्गदर्शिका
handbook	निदेशपुस्तक

handicap	लोढणे, अडथळा, अडथळा निर्माण करणे, अपंग
handle	1. हातळणे 2. व्यवहार करणे 3. वागवणे
handloom	हातमाग
handy	आटोपशीर, हुकमी, हातातील
hand-over	हवाली करणे
handwriting	हस्ताक्षर, शुद्ध लेखन
harassment	सतावणी, गांजणूक
harbour	1. बंदर 2. आसरा, थारा
hard labour	सक्त मजुरी
hardware	लोखंडी सामान
hard working	कष्टाळू, मेहनती
haulage	1. मालवाहनी 2. मालवाहनूक
hawker	फेरीवाला
hazard	1. जोखीम 2. धोका
head	1. मस्तक, डोके 2. अध्यक्ष, प्रमुख
head office	मुख्य कार्यालय
headquarter	मुख्यालय
health certificate	स्वास्थ्य प्रमाणपत्र
hearing	1. श्रवणशक्ति 2. सुनावणी
hearsay	आफवा, लोकवार्ता
heavy vehicle	अवजड वाहन
heir	वारस
held up	थांबलेला, अडवलेला
herewith	यासोबत, यासह
heritage	1. वारसा 2. वडिलोपार्जित मिळकत
hierarchy	अधिकारश्रेणी
higher authority	उच्च प्राधिकारी
high grade	1. उच्च श्रेणी 2. उच्च प्रत

high level	उच्च स्तरीय
high level decision	उच्च स्तरीय निर्णय
highlights	ठळक वैशिष्ट्ये
high official	उच्चाधिकारी
high priority	उच्च प्राथमिकता
high school	माध्यमिक शाळा
Hindi version	हिंदी रूप, हिंदी आवृत्ती
hire	भाड्याने घेणे, मजुरीने लावणे
hiring	भाडोत्री, हस्तक
history sheet	पूर्ववृत्त पत्रक
hoarding	1. अपसंचय, साठेबाजी 2. जाहिरातफलक
holding	धारण, जमीन, मालमत्ता
holiday	सुट्टी
homage	आदरांजली, श्रद्धांजलि
home	1. गृह, घर 2. स्वदेश 3. मूळ ठिकाण
homicide	मनुष्यवध
honest	प्रामाणीक
honorarium	मानधन, मानद्रव्य
honorary	मान, विनावेतन, सन्मान्य
honour	सन्मान 2. सन्मानचिन्हे
hostel	वसतिगृह
hostile	1. शत्रुत्वाचा, वैरभाव, प्रतिकूल
house rent	घरभाडे
house rent allowance	घरभाडे भत्ता
house tax	गृहकर
housing	गृहनिर्माण
housing society	गृह निर्माण संस्था
hue and cry	आरडाओरड
humane	माणुसकीचा, भूतदयाशील

human rights	मानवी अधिकार
humiliation	पाणउतारा, अनादर, अपमान
hygiene	आरोग्यशास्त्र, स्वास्थ्य विज्ञान
hypothecation	तारणगहाण

I

idea	1. विचार 2. कल्पना, संकल्पना, कल्पना, मत
ideal	1. ध्येय 2. आदर्श
identical	1. एकच 2. सरूप, समान, तुल्य
identification	1. ओळख, अभिज्ञान 2. तादात्म्य
identity	ओळख
identity card	ओळखपत्र
ignorance	1. अज्ञान 2. अनभिज्ञता
ignore	1. उपेक्षा करणे 2. दुर्लक्ष करणे 3. हिशेबात न घेणे
illegal	अवैध
illegal strike	अवैध संप
illegible	दुर्वाच्य, वाचण्यास कठीण, दुर्बोध, अस्पष्ट
ill-feeling	दुर्भावना
illicit	1. अनुचित 2. निषिद्ध, अवैध
illiteracy	निरक्षरता
illogical	तर्कहीन
illustration	1. उदाहरण 2. चित्रांकन
image	1. प्रतिमा 2. प्रतिबिंब, छाया
imbalance	असमतोल
immature	1. अपरिपक्व 2. कोवळा

immediate	1. निकट 2. तात्काळ
immediate action	तात्काळ कार्यवाही
immediate officer	निकट वरीष्ठ अधिकारी
immigrant	अप्रवासी
immoral	अनैतिक
immovable	स्थावर
immune	1. उन्मुक्त 2. प्रतिक्षम, रक्षित
immunity	उन्मुक्तता, उन्मुक्ति
impact	प्रभाव, परिणाम
impartial	निःपक्षपाती
impeachment	1. अधिक्षेप 2. महाभियोग
impediment	व्यत्यय, प्रत्यवाय
imperative	1. आज्ञार्थक 2. अत्यावश्यक
impersonation	तोतयेगिरी
implement	कार्यान्वित करणे
implicate	गोवणे, गुंतवणे
implicite	1. गर्भित 2. निर्विवाद, सुचित
import	1. आयात करणे 2. तात्पर्य असणे 3. आयात वस्तु
important	महत्वाचा
importer	आयातक
impost	आयात-कर
impound	1. कोंडून ठेवणे, कोंडवाडयत टाकणे 2. अवरूद्ध करणे
impression	1. संस्कार 2. प्रभाव, छाप
imprest	अग्रधन
improper	1. अयुक्त, अयोग्य 2. अनुचित असभ्य, औचित्यहीन, अशिष्ट
improve	1. सुधार करणे, सुधारणे 2. उन्नती करणे
improvement	1. सुधार, सुधारणा 2. उन्नति

improvisation	तात्कालिक व्यवस्था
impute	1. दूषण देणे 2. आरोप करणे
in abeyance	प्रस्थगित
inability	1. असमर्थता 2. अक्षमता, अयोग्यता
inaccessible	1. दुर्गमता 2. अनभिगम्यता, अप्राप्त, अगम्य
inadmissible	अस्वीकार्य, अग्राह्य
inadvertently	1. अनवधानाने 2. अहेतुकपणे 3. नजरचुकीने
inauguration	उद्घाटन
in cash	नगद
incentive	प्रोत्साहक, प्रोत्साहन
incidental	अपाती आनुषंगिक
inclination	1. कळ, झुकाव, वळण
inclusive	समावेशक, अंतर्भाव करून, सह, धरून
incognito	अज्ञात, गुप्तवेषधारी
income	उत्पन्न प्राप्ति, मिळकत
income tax	आयकर, उत्पन्नकर
income tax clearance certificate	उत्पन्नकर निपटारा प्रमाणपत्र
income tax return	उत्पन्नकर विवरण पत्र, आयकर विवरण पत्र
incoming	येणारा, प्रवेशी
incompetency	अक्षमता
incompetent	अक्षम
incomplete	अपूर्ण
inconclusive	अनिर्णायक
incongruous	अनुपपन्न, असंगत, विसंगत
inconsistency	विसंगति
inconvenience	गैरसोय
incorporated	1. समाविष्ट 2. विधि-संस्थापित, अंतर्भूत करणे

incorrect	1. अशुद्ध 2. चुकीचा 3. अयथार्थ
incredible	अविश्वसनीय. विलक्षण
increment	1. वाढ 2. वेतनवाढ, पगारवाढ
incumbent	1. अवश्यकर्तव्य 2. पदधारक
incumbrance	भार
indemnification	क्षतिपूरण
indent	1. मागणीपत्र 2. मागणी
independence day	स्वातंत्र्य दिन
independent	1. स्वतंत्र 2. अलग
index	1. निर्देशांक 2. निर्देशसूची 3. दर्शक
index card	निर्देशपत्रक
indication	निर्देश, लक्षण
indict	अभ्यारोपित करणे
indifference	उदासीनता
indirect	अप्रत्यक्ष
indiscipline	गैरशिस्तपणा, अनुशासनहीनता
indiscretion	विवेकशून्यता
indiscriminate	1. तारतम्यहीन 2. बेछूट
indisputable	अविवादय
indistinct	अस्पष्ट
indorsement	पृष्ठांकन
individual	व्यक्तिगत
induction	1. अभिक्रम 2. उद्गमन
in duplicate	दोन प्रती
industrialization	औद्योगीकरण
industrial staff	औद्योगीक कर्मचारी वर्ग
industrious	1. उद्योगी 2. उद्यमशील
industry	1. उद्योग
inefficiency	अकार्यक्षमता

inequity	विषमन्याय, असमता
inevitable	अपरिहार्य, अवश्यभावी
inexpedient	1. अनिष्ट 2. कालानुचित
inexperienced	अनुभवहीन
in fact	वास्तविक, वस्तुत
infection	संक्रमण, संसर्ग
inferior	1. दुय्यम, कनिष्ठ 2. निकृष्ट, कनिष्ठ प्रतीचा, हलक्या प्रतीचा
infirmity	वैकल्य, विकलता
inflation	1. चलनवाढ 2. फुगवटा
inflation rate	चलनवाढीचा दर
influential	प्रभावशाली
informal	अनौपचारिक
information	माहिती, वर्दी, वार्ता
infrastructure	आधारभूते संरचना
infringe	उल्लंघन करणे
infringement	उल्लंघन
infructuous	अफल, विफल, निष्फळ
inherent	1. अंतर्हितता 2. अंतर्भावित्व, अंतर्वर्तित्व
inherit	वारशाने मिळवणे, वारस म्हणून मिळणे, वारशाने मिळणे
initial	प्रारंभिक, सुरुवातीचा, आद्याक्षर
initials	आद्याक्षरे
initiate	1. प्रारंभ करणे, सुरुवात करणे, सूत्रपात करणे
injunction	1. सूचिवेध, सुईटोचणी 2. अंतः क्षेपण 3. टोचण
injury	क्षति, इजा, मार
inland letter	अंतर्देशिय पत्र
inoculation	लसटोचणी, मनात भरविणे
input	निविष्टि, पुरविलेली माहिती

inquiry	चौकशी
insert	समविष्ट करणे, घालणे
insight	1. सूक्ष्मदृष्टि 2. अंतर्दृष्टि
inspect	निरीक्षण करणे
inspector	निरीक्षक, अन्वेषक, समवेक्षक
instability	अस्थैर्य, डळमळीत-पणा
installation	1. संचमांडणी 2. प्रतिस्थापन
instalment	हप्ता
instigate	चेतावणी देणे
instigation	चेतावणी
institute	1. चालू करणे 2. संस्थापन करणे 3. दाखल करणे, संस्था
instruction	1. शिक्षण, निदेशन 2. अनुवेश 3. सूचना
instrument	1. उपकरण 2. निमित्त 3. वाद्य
insubordination	शिरजोरपणा
insurance	विमा
insure	1. विमा उतरणे, विमा उतरवणे, सुनिश्चित करणे
integral	1. अविभाज्य, समस्त, सकल
integration	1. एकात्मीकरण 2. ऐक्य
integrity	1. एकात्मता 2. सचोटी 3. साकल्य
intelligible	सुगम, सुबोध, बुद्धिसापेक्ष
intensive	1. प्रकृष्ट, सघन
intent	1. उद्देश 2. आशय
interaction	सुसंवाद
inter alia	इतर गोष्टींबरोबर
inter-departmental	आंतरविभागीय
interest	1. व्याज 2. हित, हितसंबंध
interfere	हस्तक्षेप करणे

interim	अंतरिम, अंतरिम काल, हंगामी, दरम्यान
interim order	अंतरिम आदेश
interim relief	अंतरिम मदत
interim report	अंतरिम अहवाल
intermediate	मध्यम, मध्ये असलेला, मध्यवर्ति
intermediate college	कनिष्ठ महाविद्यालय, माध्यमिक महाविद्यालय
intern	1. बंदिस्त करणे 2. नजरकैदेत टाकणे, अंतरवासि, प्रशिक्षणार्थी
internal	आंतरिक, अंतर्गत
international law	आंतरराष्ट्रीय विधि, आंतरराष्ट्रीय कायदा
internship	अंतर्वासिता
interpolation	प्रक्षेप, प्रक्षिप्त मजकूर
interpretation	1. निर्वचन 2. अर्थउकल, अर्थबोधन
interrogate	1. चौकशीप्रश्न करणे 2. पूसतपास करणे, उलटचौकशी करणे
interrupt	व्यत्यय आणणे, खंड पाडणे, खंड पडणे
interruption	व्यत्यय, खंड
inter se	परस्पर
intervene	1. हस्तक्षेप करणे 2. मध्ये पडणे, मध्यस्थी करणे
intervention	1. हस्तक्षेप 2. मध्यस्थी
interview	मुलाखत, भेट
interviewee	मुलाखतदाता, साक्षात्कारदाता
interviewer	मुलाखतकर्ता, मुलाखत घेणारा
intimate	1. सूचना करणे 2. सूचना देणे, खबर देणे
intimation	1. सूचना 2. खबर
intimidation	धाकदपटशा
intolerance	असहिष्णुता
intoxication	नशा

intricacy	गुंतागुंत, जटिल
intricate	गुंतागुंतीचा
introduce	1. पुरः स्थापित करणे, मांडणे 2. आत नेणे, आत आणणे 3. प्रस्तुत करणे
introduction	1. पुरःस्थापन, मांडणे 2. प्रारंभ, प्रस्तावना परिचय, चालू करणे
invalid	1. विधिअग्राह्य 2. अग्राह्य 3. दुबळा, अमान्य
invalidity	1. विधिअग्राह्यता 2. अग्राह्यता 3. रूग्णता
invariably	न चुकता
investigation	1. अन्वेषक 2. बारीक तपास 3. तपास, तपासणी
investment	1. गुंतवणूक 2. विनिधान
invitation	निमंत्रण
involuntary	अनैच्छिक
involved	गोवलेला
ipso facto	वस्तु सिद्ध, वस्तुतः
ipso jure	विधितः
irrational	तर्कशून्य
irrecoverable	वसूल न होण्याजोगा, बुडीत
irregular	1. अनियमित 2. उंचसखल 3. नियमबाह्य
irrelevant	अप्रस्तुत, असंबद्ध
irresponsible	बेजबाबदार
irrevocable	रद्द न करता येण्याजोगा
issue	1. निर्गम 2. अंक 3. प्रश्न, जावक, प्रचालन
issue order	निर्गमित आदेश
issue price	निर्गमित मूल्य
item	बाब

J

job	1. काम 2. सोपीव काम
job description	कामाचे विवरण, सेवाकार्य वर्णन
job evaluation	कामाचे मूल्यांकन
job freeze	भर्तीवर बंदी असणे
job hunting	नोकरीचा शोध
jobless	बेरोजगार
job-oriented	रोजगारोन्मुख
job rotation	पदचक्रानुक्रम, कार्यआवर्तन
job satisfaction	कार्य संतुष्टि, कामाचे समाधान, सेवाकार्य संतोष
job security	रोजगार सुरक्षा
job specification	सेवाकार्य वैशिष्ट्ये, सेवाकार्य विनिर्देशन
job study	कार्य अभ्यास
job work	फुटकळ कार्य
join	1. सांधणे, जोडणे 2. मिळणे 3. दाखल होणे
joining date	पदग्रहण दिनांक
joining pay	पदग्रहण वेतन
joining period	पदग्रहण कालावधि, रूजु होण्याचा कालावधि
joining report	रूजु झाल्याचे प्रतिवेदन, पदग्रहण प्रतिवेदन
joining time	पदग्रहण काल
joint	सांधे, जोड
joint account	1. संयुक्त लेखा 2. संयुक्त खाते
joint cadre	संयुक्त संवर्ग
joint committee	संयुक्त समिती
joint consultative committee	संयुक्त सल्लागार समिती
joint family	एकत्र कुटुंब, संयुक्त परिवार
jointly	एकत्रीतपणे, संयुक्तपणे

jointly and severally	संयुक्तपणे व पृथकपणे
joint ownership	संयुक्त मालकी
joint responsibility	संयुक्त जबाबदारी
joint venture	संयुक्त साहस, संयुक्त कार्य
journal	1. नियत कालिक 2. वर्तमानपत्र, जर्नल
journalist	पत्रकार, वार्ताहार
judgement	1. न्यायनिर्णय 2. अभिप्राय 3. निर्णयशक्ती
judicial	न्यायिक, न्याय्य
judicial custody	न्यायिक ताबा, न्यायिक रक्षण
judicial enquiry	न्यायिक चौकशी
judicial notice	न्यायिक सूचना
judicial power	न्यायशक्ती, न्यायिक शक्ती
judicial service	न्यायसेवा
judiciary	न्यायाधिश मंडळ, न्यायमंडळ, न्यायांग, सर्व न्यायाधिश
judicious	विवेकी, विवेकशील
junior administrative grade	कनिष्ठ प्रशासकिय श्रेणी
junior clerk	कनिष्ठ लिपिक
junior in rank	कनिष्ठ पद
juniority	कनिष्ठता
junior most	कनिष्ठतम
junior scale	अवर वेतनमान
jurisdiction	अधिकारिता, सहाय्यभूत, अधिकारिता, न्यायाधिकार
just	न्याय्य, उचित, इतक्यात, नुकतेच
justice	न्याय, न्यायमूर्ति, सुधार न्याय
justiciable	न्याय योग्य
justify	1. समर्थन करणे 2. कायदेशीर समर्थन करणे 3. निर्दोषी ठरवणे, उचित ठरवणे, समकरण करणे, आधारभूत, मूळ

K

key	1. किल्ली 2. कळ 3. विवरणी, टिप्पणीं ग्रंथ
keynote address	मूळभाषण, मुख्यभाषण
kick back	प्रलोभन देणे, लाच देणे
kin	1. गोत्रज 2. भाऊबंध, नातलग
kith and kin	आप्तसंबंधी, मित्रपरिवार, नोतेवाईक
know-how	एखादी गोष्ट कशी करावी याचे ज्ञान, विशिष्ट ज्ञान
knowledgeable	सुविज्ञ, माहितगार, जाणकार

L

labour	1. श्रम 2. कामगार 3. प्रसूति, श्रमिकवर्ग
labour charges	मजुरी
labour contract	श्रम करार
labour court	कामगार न्यायालय
labour dispute	श्रमिक विवाद, कामगार तंटा
labour force	श्रमबळ, श्रमशक्ती
labour laws	श्रमिक कायदे
labour room	प्रसूतिकक्ष
labour union	कामगार संघ, श्रमिक संघ
labour welfare	कामगार कल्याण
land aquisition	भूमिसंपादन, भूमि अधिग्रहण
land mark	सीमाचिन्ह, इतिहासकारी घटना, अति-महत्वाची घटना
land records	भू-अभिलेख

land reforms	जमीन सुधारणा
land revenue	जमीन महसूल
land settlement	भू-व्यवस्थापन
land tenure	भू-धारणा
land use certificate	भूमि-उपयोग-प्रमाणपत्र
Lapse	व्यपगत होणे, स्खलित, चुकी
large scale	मोठ्या-प्रमाणावरील
last date	अंतिम तारीख
lasting	चिरस्थायी, टिकाऊ
lastly	अंततः, शेवटी, सरतेशेवटी
last payment	अंतिम वेतन
late	समयोत्तर, भूतपूर्व, दिवंगत
late attendance statement	विलंब उपस्थिती विवरण
late duty	समयोत्तर कार्य
late payment	विलंबित भरणा
latest	नवीनतम
laudable	स्तवनीय, प्रशंसनीय
launch	प्रारंभ करणे
law	विधि, कायदा, सिद्धांत, नियम
law and order	कायदा व सुव्यवस्था
law breaker	कायदा मोडणारा
law court (=court of law)	विधी न्यायालये
lawsuit	वाद
lawyer	विधीज्ञ, कायदेपंडित, वकिल
layoff	अपरिहार्य, कामबंदी
layout	मांडणी, रेखांकन
leader	नेता, प्रमुख, अग्रणी, नायक, प्रतिनिधी
leadership quality	नेतृत्व गुण
leaflet	पर्णक, पत्रक, माहितिपत्रक

leak	गळणे, फुटणे
leap year	अधिदिन वर्ष
learning	विद्यार्जन, शिकणे
lease	भाडेपट्टा
leased accommodation	पट्टा-आवास
leasehold	पट्टेदारी, पट्ट्याने घेतलेला
leaseholder	पट्टाधारक
leasing	पट्ट्याने देणे
leave	सोडणे, सोडून देणे, सोडून जाणे, परवानगी, रजा
leave encashment	अर्जित रजा वटवणे
leave salary	रजा वेतन
leave vacancy	रजामुदती रिक्त पद, जागा
leave without pay	अवैतनिक रजा, विनावेतन रजा
leave with pay	वेतनी रजा
lecture hall	व्याख्यान कक्ष
ledger	खातेवही, खतावणी
ledger balance	खाता शेष, वही शेष, खातेवहीवरिल शिल्लक
legacy	मृत्युपत्रित संपत्ति, मृत्यु-पत्रितदान
legal	वैध, कायदेशीर
legality	वैधता
legalization	वैधीकरण
legally	वैध रीतीने, विधिवत, कायदेशीरपणे
legal practice	वकिली, कायदेशीर व्यवसाय
legatee	मृत्युपत्रितदान ग्राही, मृत्युपत्राने नियुक्त झालेला वारस
legible	सुवाच्य, वाचण्यास सोपा
legislative	वैधानिक
legislative business	वैधानिक कामकाज
legislature	विधानमंडळ

legitimacy	कायदेशीरपणा, वैधिकता, तर्कसंगति
legitimate	औरस, वैधिक, कायदेशीर, विधिसम्मत
leisure	फुरसत, रिकामपण
lenicncy	सौम्यता, नरमाई, उदारता
lessee	पट्टेदार
letter	1. अक्षर 2. पत्र
letter pad	पत्र-पैड
levy	1. दंड, कर इत्यादि बसवणे 2. वसूल करणे
liability	भार, दायित्व
liable	दायित्व असलेला, पात्र, उत्तरदायी, जबाबदार
liaison	संपर्क, प्रेमसंबंध
library	ग्रंथालय
licence	अनुज्ञप्ती, परवाना
licence holder	अनुज्ञप्तिधारक, परवानाधारक
licensed	अनुज्ञप्ती मिळालेला
licensee	अनुज्ञप्तिधारक
lien	धारणाधिकार
life certificate	आयु प्रमाणपत्र, हयातीचा दाखला
limit	मर्यादित करणे, सीमित करणे, सीमा, मर्यादा, हद्द
limitation	परिसीमन, सीमांकित करणे
limited	मर्यादित, सीमित, मर्यादा, बंधन
limited concern	मर्यादित संबंध
limited liability	मर्यादित दायित्व
limited tender	मर्यादित निविदा
link	कडी, दुवा, जोडणे, श्रृंखला, सांगड घालणे
linked	संलग्न, संबद्ध, जोडलेला
linked file	संलग्न फाईल, संलग्न दस्तावेज
link language	संपर्क भाषा

liquidated damages	निर्धारित नुकसान-भरपाई
liquidation	व्यवसाय बंद करणे
liquidator	ऋणशोधनाधिकारी
list	सूची, यादी
list of business	कामकाजाची यादी
literate	साक्षर
litigant	पक्षकार
litigation	न्यायालयात जाणे, वाद, मुकदमेखोरी
livery allowance	पोषाख भत्ता
livestock	पशुधन
living standard	जीवनस्तर
living wage	निर्वाह वेतन
loading	भरणे, लादणे, अतिरिक्त भार
loan	ऋण, कर्ज
loaner	कर्जदार
loaning department	कर्ज- विभाग
lobby	सभाकक्ष, प्रचारगट, ओसरी
lobbying	समर्थन मिळवणे
lock in period	प्रतिबंधित अवधि
lock out	टाळेबंदी
locus standi	सामाजिक स्थान, वैध स्थिति, अधिकृत स्थान
lodging	निवास, बिऱ्हाड
log book	रोजवही
logic	तर्क, युक्तिवाद
logo	प्रतीक-चिह्न
long distance call	दूरस्थ-कॉल (संभाषा)
long hand	हस्तलेखन
lot	संच, ढीग, नशीब, विपुलता
lower	निम्न, खालचा, अवर

lowest rate	न्यूनतम दर
low grade	निम्न श्रेणी
loyal	निष्ठा, निष्ठावंत, ईमानदार, विश्वासू
lump sum	ठोक रक्कम, एकरकम
lumpsum grant	एकरकमी अनुदान

M

machinery	यंत्रसामग्री, यंत्रणा, रचना
machinery of government	शासनव्यवस्था
magazine	शस्त्रागार, दारू-कोठार, मासपत्रिका, साप्ताहिक पत्रिका
mailing list	प्रेषण यादी, डाकसूची
maintain	बाळगणे, ठेवणे, सांभाळणे, भागवणे, सुस्थितीत ठेवणे, प्रस्थापित करणे
maintenance	परिरक्षा, सुस्थितीत ठेवणे, पालन, निर्वाह
major	1. सजान 2. श्रेष्ठ 3. सेनाधिकारी 4. प्रतिज्ञा
majority	1. सजानवयता 2. बहुमत, बहुसंख्या
major works	मोठे निर्माण कार्य
make up	प्रसाधन, स्तंभरचना, पृष्ठबांधणी, स्वरूप
maladjustment	दुःसमायोजन, कुसमायोजन
maladministration	कुप्रशासन
malafide	असद्भावी, असद्भावपूर्वक, अप्रामाणिकपणे, दुष्टहेतूने
malice	द्वेष, मत्सर
malpractice	दुराचार, गैरमार्ग, गैरव्यवहार
maltreatment	गैर वागवणूक
management	व्यवस्था, व्यवस्थापन, व्यवस्थापक वर्ग, बंदोबस्त

manager	व्यवस्थापक
mandate	महादेश, परमाज्ञा, जनतादेश, वरिष्ठाची आज्ञा
mandatory	1. महादेशक 2. अनिवार्य
mandays	श्रमदिन
manhours	श्रमतास
manifesto	जाहीरनामा
manipulation	हातचलाखी, लबाडी
manoeuvre	डावपेच, युक्ती, हिकमत
manpower	मनुष्यबळ
man-to-man ranking	व्यक्तिशः श्रेणीकरण
manual	नियमपुस्तिका, हस्त, शरीर, हाताने केलेला
manual labour	शारीरिक श्रम
manufacture	निर्माण करणे, तयार करणे, उत्पादन करणे
manufacturer	यांत्रिक उत्पादक, निर्माणक, कारखानदार
manuscript	हस्तलिखित प्रत, हस्तलेख
map	नकाशा, बेत करणे
margin	समास, सीमा, माया, किफायत
marginal	सीमांतिक, समासात लिहिलेला
marital status	वैवाहिक स्थिती
marketing	खरेदिविक्री, बाजार करणे, पणन
marketing economy	बाजार अर्थव्यवस्था
mark	चिन्ह लावणे, खूण करणे, लक्ष देणे, लक्षात ठेवणे, गुण देणे
marksheet	गुणपत्रिका
marks obtained	प्राप्तगुण, प्राप्तांक
mass	रास, पुंज, समूह, द्रव्यमान, वस्तुमान, जनसमाज, व्यापक
mass communication	जनसंसूचन
mass consumption	जनोपयोग, व्यापक उपभोग
mass immunization	व्यापक प्रतिरक्षण

mass media	लोकसंचार माध्यम, जनसंचार माध्यम
mass production	प्रचंड उत्पादन
master file	प्रधान फाईल
master of ceremonies	समारंभ अधिकारी
master plan	बृहत योजना, मुख्य योजना
matching grant	अनुरूप अनुदान
material	1. सामान, साहित्य 2. भौतिक 3. विशेष
maternity	मातृत्व
maternity leave	प्रसूति रजा
matriculate	मैट्रिक पास
matrimonial	वैवाहिक, विवाह-विषयक
mature	1. परिपक्व होणे, परिणत होणे, परिपक्व, पोक्त 2. सज्ञान
maturity date	परिपक्वता दिनांक
maximum	अधिकतम, कमाल, महत्तम
means	साधने, साधन
measure	माप, मोजने, अंदाज करणे,
measurement	मापदंड, मोजमाप
measures	उपाय, उपाययोजना, मापे
mechanic	यांत्रिक, वीजतंत्री, यंत्रकारागीर, यंत्रज्ञ
mechanical	यांत्रिकी, यांत्रिक, यंत्र
mechanism	यंत्ररचना, कार्यतंत्र
media	प्रसार माध्यम
mediate	मध्यस्थता करणे
medical	वैद्यकिय, वैद्यक
medical benefit	वैद्यकिय लाभ
medical examination	वैद्यकीय तपासणी
medico-legal	न्यायवैद्यकीय
medium	माध्यम, मध्यम

meeting in camera	गुप्तस्थळी बैठक, बंद खोलीत बैठक
member	1. सदस्य, सभासद 2. अवयव 3. व्यक्ति
memo	स्मरणपत्र, टाचण
memorial	स्मारक, विज्ञापन
mental ability	मानसिक योग्यता
menu	व्यंजन, मेनू
merger	विलीनीकरण, विलयन
merit	1. गुणवत्ता, योग्यता 2. वर हक्क असणे
merit list	योग्यता-क्रमसूची
meritorious	प्रशंसनीय, स्तुत्य
merits	गुण
merit scholarship	योग्यता-शिष्यवृत्ति
message	संदेश, निरोप
method	पद्धति, विधि, प्रणाली
methodology	पद्धतिमीमांसा, पद्धति, कार्यप्रणाली
metropolitan area	महानगर क्षेत्र
middle income group	मध्यम मिळकत वर्ग, मध्यम उत्पन्न गट
middleman	मध्यस्थ व्यक्ति
midwifery	प्रसूतिशास्त्र
migrant	स्थलांतर करणारा, विस्थापित
mileage	मैल, अंतर
militancy	लढाऊपणा, लढाऊवृत्ति
millennium	सहस्रत्रक, सहस्रत्राब्दि, सुवर्णयुग
miniature	लघुचित्र, लघु प्रतिकृति
minimum	किमान मर्यादा, कमीत कमी
mining	खनिकर्म, खाणकाम, खनन
ministerial	1. लिपिकवर्गीय 2. मंत्रालयीन 3. प्रशासकीय
ministry	मंत्रालय
minor	लघु, गौण, किरकोळ

minority	अवयस्कता, अल्पमत, अल्पसंख्या
minor works	लघु निर्माण कार्य
minutes	कार्यवृत्त, टिप्पणी, सूक्ष्म
misappropriation	दुर्विनियोग करणे, अफरातफर
misbehaviour	गैरवर्तन
miscarriage of justice	न्यायच्युती होणे
miscellaneous	संकीर्ण, किरकोळ
mischief	अपकृत्य, अपाय, खोडी, नासधूस
misclassification	चुकिचे वर्गिकरण
misconduct	गैरवर्तणूक करणे
mislead	दिशाभूल करणे
mismanagement	गैरव्यवस्थापन
misrepresentation	विपर्यास, दुर्व्यषदेशन
misstatement of facts	वस्तुस्थितीचे असत्कथन
misunderstanding	गैरसमज, अपसमज
misuse	गैरवापर, दुरुपयोग
mixed economy	मिश्रित अर्थव्यवस्था
mob	झुंड, जमाव, दंगेखोरांचा जमाव, बेशिस्त लोकसमुदाय
mobile	फिरता, चल
mobility	चलता, चलनशीलता
mode	प्रकार, पद्धत, मार्ग
model	1. आदर्श 2. प्रतिमान, तयार करणे 3. नमुन्याचा
moderator	नियामक
modification	1. रूपभेद 2. फेरबदल
modus operandi	कार्यपद्धति
monetary grant	आर्थिक अनुदान
money	पैसा, धन, द्रव्य, मुद्रा, रक्कम

monitor	1. वर्गनायक, वर्गप्रमुख 2. अनुश्रावक 3. वर्गप्रतिनिधी
monogamy	एकपत्नित्व, एकपतित्व
monogram	शिकका, वैयक्तिक नावाचा शिकका
monopoly	एकाधिकार, मक्तेदारी
monotony	वारंवार घडणारी, निरसता
monthly tour diary	मासिक यात्रा नोंदवही
month to month	प्रतिमास
moral	तात्पर्य, नैतिक
morale	नीति-धैर्य, मनोबल
moral turpitude	नैतिक अधोगति
moratorium	पुढे ढकण्याचा कायदेशीर अधिकार
mortality	मृत्युसंख्या
mortgage	गहाण, खत
most confidential	अत्यंत गोपनीय, अत्यंत खाजगी, अति-गुप्त
mother tongue	मातृभाषा
motion	1. प्रस्ताव 2. गती 3. समावेदन 4. ठराव, हालचाल
motion study	गती अभ्यास, क्रिया अभ्यास, गती अध्ययन
motivation	प्रेरणा
motive	निमित्त, हेतु
motto	ब्रीद, ब्रीदवाक्य, बोधपर वाक्य
mouthpiece	च्या वतीने बोलणारा, प्रवक्ता
movable	जंगम, चल
move	हालवणे, प्रचालित करणे, स्थलांतर करणे, हालवणे प्रस्ताव मांडणे
movement	1. हालचाल, स्थलांतर, ये-जा, स्पंदन 2. चळवळ
multifarious (duties)	बहुविध (कर्तव्य), नानाविध
multipurpose	बहुउद्देशीय

municipal tax	नगरपालिका कर
museum	संग्रहालय
muster roll	हजेरीपट, हजेरी-पत्रक, उपस्थिति-पत्रक
mutation	परिवर्तन, फेरफार, नोंदबदल
mutatis mutandis	योग्य ते बदल करून, योग्य त्या फेरफारांसह
mutual understanding	व्यक्तिगत समज

N

name card	नाव कार्ड
narcotic	मादक द्रव्य, आमली पदार्थ
narrative apporaisal	संक्षिप्त विवरण पत्र
narrator	वृत्तांत सांगणारा, आख्याता, कथाकथनकार
nation	राष्ट्र
national	राष्ट्रीय
nationalism	राष्ट्रवाद, राष्ट्रीयता
nationality	राष्ट्रीयता, राष्ट्रीयत्व, नागरिकता, नागरिक
nationalization	राष्ट्रीयीकरण
national language	राष्ट्रभाषा
national savings certificate	राष्ट्रीय बचत प्रमाण-पत्र
native	मूळचा रहिवाशी, स्थानिक, तद्देशीय
natural	नैसर्गिक, स्वाभाविक, अकृत्रिम
naturalization	नागरिकीकरण, स्वाभाविकीकरण
naval force	नौ-सेना बल
navigable	गलबती जहाज, गलबत येण्याजाण्या जोगे
navigation	नौपरिवहन, नौकानयन, दिक्चालन
nayes	नाही (नकाराचा पक्ष) नाकबुल

necessary action	आवश्यक कार्यवाही
needful	आवश्यक
negative	1. नकारार्थी, नासूतिवाची 2. ऋण, व्यस्त
neglect	दुर्लक्ष करणे, हयगय करणे
negligence	निष्काळजीपणा, हयगय, दुर्लक्ष
negligible	उपेक्षणीय, क्षुल्लक
negotiability	परकाम्यता
negotiable instrument	परकाम्य लेख
negotiation	वाटाघाटी
negotiator	मध्यस्थ
nepotism	बंधुपक्षपात, रिश्तेबाजी
net	जाळे, जालक, जाळी
net investment	रोख गुंतवणुक
neutral	तटस्थ, प्रभावशून्य, उदासिनीकरण
news	वृत्त, बातमी
newsletter	बातमीपत्र
newspaper	वृत्तपत्र
news reader	वृत्त वाचक, बातमी वाचणारा
next of kin	निकटतम नातेवाईक, आप्त, नातलग
night duty	रात्रपाळी
nil report	शून्य अहवाल
no admission	प्रवेश बंद, प्रवेश निषेध
no demand certificate	ना मागणी प्रमाणपत्र
nomenclature	नाव, संज्ञा, संज्ञासूची, नाम-पद्धति
nominal cost	नाम मात्र परिव्यय, नाममात्र खर्च
nominal value	नाममात्र मूल्य, नाममात्र किंमत, नामित मूल्य
nominate	नामनिर्देशित करणे
nomination	नामनिर्देशन

nominee	नामनिर्देशित व्यक्ति, वारस
non-age	अवयस्क
non-contributory	असहाय्यकारी
non-essential	अनावश्यक, अवश्येत्तर
non-gazetted	अराजपत्रित
non-interest bearing	व्याजरहित
non-judicial	अन्यायिक
non-ministrial	अल्पिकवर्गीक
non-negotiable	वाटाघाटीस अयोग्य
non-official	बिन सरकारी, गैर-सरकारी
non-payment	ना भरणा
non-payment certificate	ना भरणा प्रमाणपत्र
non-practising allowance	व्यवसाय रोध भत्ता
non-recurring expenditure	अनावर्ती खर्च
non-refundable	विना परतावा, ना परतावा
non-statutory	अवैधानिक
non-taxable income	कर रहित उत्पन्न
non-technical post	अतांत्रिक पद
non-traditional	अपारंपारिक
non-verbal communication	अशाब्दिक संप्रेषण, अशाब्दिक संवाद
no objection certificate	ना हरकत प्रमाणपत्र
no profit, no loss	ना नफा, ना तोटा
norm	प्रमाणक
normal	सामान्य
no smoking	धुम्रपान निषेध, धुम्रपान करण्यास सक्त मनाई आहे
notable	विशेष, विचारणीय
not applicable (N/A)	लागू नाही
not available (N/A)	अनुपलब्ध

note	टीप, नोट, टिप्पणी
notice	सूचना
noticeable	उल्लेखनीय
notification	अधिसूचना
notified area	अधिसूचित क्षेत्र
noting and drafting	टिप्पणी आणि कच्चा मसुदा, टिप्पणी आणि प्रस्ताव
notional pay	अंदाजे वेतन
not negotiable	परक्राम्य नाही
not negotiable instrument	अपरक्राम्य सामग्री
nucleus	केंद्र बिंदु, केंद्र
null	व्यर्थ, रद्द
null and void	रद्दबातल
number	संख्या, अंक, क्रमांक
numbering	क्रमांकन
numeral	अंक, संख्यांक, संख्यादर्शक

O

oath	शपथ
oath of allegiance	निष्ठेची शपथ, राजनिष्ठेची शपथ
oath of office	पदग्रहणाची शपथ
obedience	आज्ञापालन, पालन
obituary	मृत्युलेख, मृत्युची नोंद करणारा
object	1. आक्षेप घेणे, हरकत घेणे 2. वस्तू 3. उद्दिष्ट
objection	आक्षेप, हरकत
objective	वस्तुनिष्ठ, कर्मवाच्य

objects and reasons	उद्दिष्टे व कारणे
obligatory	आवश्यक, बंधनकारक
obscene	अश्लील
obscene gesture	अश्लील वर्तन
observer	निरीक्षण करणारा, वेध घेणारा
obsolete	अप्रचलित, लुप्तप्राय
obstruction	अडथळा, अडवणूक
obvious	उघड
occasional	प्रासंगिक, अधूनमधून, कधीकधी
occupancy	भोगवटा, वहिवाट
occupant	अधिवासी, राहणारा, भोगवटादार, वहिवाटदार
occupation	व्यवसाय, भोगवटा, ताबा
occupy	ताब्यात घेणे, व्यापणे, व्यग्र असणे
octroi duty	जकात शुल्क
off day	सुट्टिचा दिवस
off duty	रिकामा दिवस
offensive	चढाईचा, चढाईखोर, क्षोभक, घाण
offer	देऊ करणे, अर्पण करणे, प्रस्ताव करणे
offer of appointment	मनाजोगी नियुक्ती, नियुक्ति प्रस्ताव
office	1. पद 2. कार्यालय
office of profit	लाभपद
official	शासकीय, सरकारी, कार्यालयीन, पदीय
officialdom	सर्व अधिकारी
official duty	सरकारी कार्य, अधिकृत कार्य
officialese	कार्यालयीन भाषा
official language	राजभाषा
officially	अधिकृतपणे
official report	कार्यालयीन अहवाल
official version	सरकारी कथन, अधिकृत कथन

officiating	स्थानापन्न
“off the job” training	कार्यबाह्य प्रशिक्षण, कार्यतर प्रशिक्षण
off the record	रेकॉर्ड च्या बाहेर
okay (O.K.; okey)	मंजुर असणे, मंजूरी देणे, अलिखित प्रमाण
ombudsman	लोकायुक्त, लोकपाल
on account grant	लेखा अनुदान
on demand	च्या मागणीवर
on duty	कर्तव्यार्थ, कामावर
one sided	एकांगी, एकतर्फी
on line	च्या धर्तिवर, लाईनवर
on-special duty	विशिष्ट कार्यावर, विशेष कर्तव्यार्थ
on the job training	कार्यातर्गत प्रशिक्षण, कार्यगत शिबिर
onus	दायीत्व, कार्यभार, बोझा
open day	कामाचा दिवस
open system	खुली पद्धत
opening	1. उद्घाटन 2. छिद्र, द्वार 3. मुख
opening balance	प्रारंभिक शिल्लक, शिल्लक
opening hours	उघडण्याची वेळ
open learning	मुक्त अर्जन, मुक्त अधिगम, दुरस्थ शिक्षण
open letter	अनावृत पत्र
open university	मुक्त विद्यापीठ
operating cost	लागत मूल्य
operating staff	कार्यकारी नौकर वर्ग
operation	1. प्रवर्तन 2. चालवणे 3. कार्य, क्रिया, व्यवहार
operative	1. परिणामकारक 2. प्रवर्ती 3. शस्त्रसाध्य
opinion	मत, अभिप्राय
opposition	1. विरोध 2. विरोधी पक्ष
option	विकल्प, पर्याय

oral	1. तौडी, मौखिक 2. मुख
order	1. आदेश देणे 2. व्यवस्था लावणे 3. मागणी करणे
order cheque	नामजोग धनादेश
order of reservation	आरक्षण क्रम
ordinance	अध्यादेश, वटहुकूम
organization	1. संघटना 2. रचना
organization chart	संघटना तक्ता
organizer	संघटक, व्यवस्थापक
oriented	अभिमुख, संरक्षणाभिमुख
original	1. मूळ, मूल, मौलिक 2. मूळप्रत
original department	मूळ विभाग
original sale deed	मूळ विक्री दस्तऐवज
ostensible owner	मूळ माल
outbreak	उद्रेक
outfit allowance	साहित्य सामग्री भत्ता
outgoing member	मावळता सदस्य
outgoing file	जावक फाइल
outlay	खर्च, व्यय
outlet	निर्गममार्ग, वाट,
outline	आराखडा, आराखडा तयार करणे, रुपरेखा
outlook	1. दृष्टिकोन 2. रागरंग, पुढिल देखावा
out of court	न्यायालयाबाहेर
out of date	1. कालबाह्य, कालविसंगत 2. जुनाट
out of order	बिघडलेला, नादुरूस्त
out of print	उपलब्ध नसलेला, अनुपलब्ध
out of turn	क्रमबाह्य नियत
out of turn allotment	क्रमबाह्य नियत वाटप
outpost	सीमा छावणी

output	निपज, उत्पादन, तयार माल
outright purchase	एकमुश्त खरेदी
outsource	बाह्य उगम, बाह्य स्रोत
outstanding	बाकी, ऋण
over age	अतिरिक्त वय, जास्तीचे वय, वयाधिक
overall	सर्वसमावेशक, समग्र, संपूर्ण
overall deficit	एकूण तोटा, एकूण नूकसान, तूट
overall billing	जास्तीचे बिल बनवणे, सरासरी बिल
overcharge	अतिरिक्त भार
overdue	1. थकलेला, थकित 2. वेळ टळलेला
overestimate	1. अत्यधिक अंदाज करणे 2. अत्यधिक अंदाज 3. फाजील अंदाज
overhead charge	वरकड खर्च
overlapping	परस्परव्यापी
overriding priority	अभिभावी प्राथमीकता
over-rule	नाकारणे, रद्द करणे, नामंजूर करणे, अधिशून्य करणे
oversight	नजरचूक, चूक
overtime pay	अतीकालीक भत्ता वेतन, ओवर टाईम वेतन
overvaluation	व्यतीरिक्त मूल्यांकन
ownership	स्वामित्व, मालकी

P

package	पुडका, गड्डा
package deal	सरसकट देवघेव
packing and marking	बांधणे व चिन्हित करणे
packing list	पॅकींग सूची, संवेष्टन यादी

pact	करार, संधि, संकेत
paid	1. वेतनी, पगारी 2. चुकता, चुकता केलेला
paid up capital	भरणा झालेले भांडवल
pamphlet	पत्रक, पुस्तिका
panel	1. नामिका 2. कमननामिका 3. तावदान
paper	1. कागद 2. वृत्तपत्र 3. प्रश्नपत्रिका, निबंध
para	अनुच्छेद
paramount	1. परमोच्च, सार्वभौम 2. सर्वश्रेष्ठ
parent	मातपितरे, आई वडिल, मूळ
parental	पैतृक
parent office	मूळ कार्यालय, पैतृक कार्यालय
par excellence	सर्वोत्तम, सर्वोत्कृष्ट
pari passu	समानतया, एकसमयावच्छेदेकरून, एकसमयेकरून, बरोबरच
parity	तुल्यता, साम्य, बरोबरी
parliament	संसद, लोकसभा
part	भाग, अंश
part file	भाग फाईल, खंड फाईल
partial	थोडा, आंशिक, पक्षपाती
participate	भाग घेणे, वाटा उचलणे
particular	विशिष्ट, विशेष, खास, विशेष आस्था असलेला
particulars	तपशील
partition	विभाजन, वाटणी, फाळणी
partner	भागीदार, साथीदार
partnership deed	भागीदारी दस्तऐवज
part payment	आंशिक भरणा
part-time	अंशकालिक
party	सत्तारूढ पक्ष
par value	सममूल्य

pass	पास करणे, पास होणे, पार करणे, पार होणे, संमत करणे
passage	मार्ग, जाणे, प्रवास, मंजुरी, पास होणे
password	पारपत्र, गुप्त नंबर, खूणेचा शब्द
patent	1. व्यक्त, उघड 2. प्रकट
patron	आश्रयदाता
pay	1. वेतन देणे 2. पैसे देणे 3. पैसे भरणे
pay bill	वेतन बिल
pay certificate	वेतन प्रमाणपत्र
pay day	वेतन दिन
payee	आदाता, पैसे घेणारा
payer	देणारा, पैसे देणारा
payment	भरणा, भरणे, भरणा करणे, प्रदान, देणे, चुकता करणे
pay off	लाच, पूर्ण प्रदान, फेडी करणे, देऊन टाकणे
pay order	प्रदानादेश
pay roll	वेतनपट, वेतनपत्रक
pay scale	वेतनमान
pecuniary	आर्थिक, द्रव्य, धनविषयक, पैशाचा
penal	शिक्षार्थ, दंडनीय
penal code	दंड संहिता
penal interest	शिक्षार्थ व्याज, अनिर्णित
penalize	दण्डार्ह, दंडास पात्र
penalty	दंड, अर्थ दंड, सजा, जुर्माना
pending	प्रलंबित, साचलेला
pen down strike	लेखणी संप, बैठा संप
pension	निवृत्तिवेतन
pensionable	निवृत्तिवेतनी, निवृत्तिवेतनार्थ
pensioner	निवृत्तिवेतनधारी
pension scheme	सेवानिवृत्तीयोजना

per annum	प्रतिवर्षी, दर साल
per bearer	घेवून येणाऱ्या बरोबर
per capita (=per head)	दरडोई, दर माणशी
percent	दर शेकडा, प्रतिशत, -टक्के
perennial	1. बारमाही 2. बहुवर्षजीवी
preferential purchase	पसंती ची खरेदी, प्राधान्य खरेदी
perform	पालन करणे, पार पाडणे, तडिस नेणे
performance	पालन, संपादनूक, काम, कार्य
period	कालावधि, तास, कालखंड
periodical	नियतकालिक
period under review	अवलोकनाधीन वेळ
perjury	खोटी साक्ष
perks	वेतनेतर सुविधा, परिलब्धि, परिलाभ, वेतनेतर प्राप्ती
permanent	कायम, स्थायी
per mensem	दरमहा
permissible	अनुज्ञेय, क्षम्य
permission	अनुज्ञा, परवानगी, संमती
permit	परवाना, परवानगी देणे, अनुज्ञा देणे
permitted	अनुज्ञात, मान्य
perpetual	अखंड, शाश्वत, चिरस्थायी
perpetuity	शाश्वतता, नित्यता
perquisites (=perks)	परिलब्धि, वेतनेतर
personal	स्वीय, वैयक्तिक, व्यक्तिविषयक
personal assets	स्वीय सामग्री, वैयक्तिक साहित्य
personal bond	वैयक्तिक अनुबंध
personality	व्यक्तिमत्व, व्यक्तित्व
persona non grata	अनभिमत व्यक्ति, मर्जीतून उतरलेली व्यक्ति
personnel	कर्मचारी वर्ग, कामगार वर्ग, श्रमिक

personnel policy	कामगार नीति, श्रमीक नीति
perspective	परिप्रेक्ष्य, दृश्य
persuasion	पंथ, संप्रदाय, मन वळवणे
pertinent	प्रसंगानुरूप
perusal	लक्षपूर्वक वाचन, अवलोकन
petition	विनंतीअर्ज, लेखी विनंती अर्ज
petitioner	विनंतीअर्जदार
phase	टप्पा, अवस्था, कला
photograph	छायाचित्र, फोटो
photostat	लेखछायाचित्रक, लेखछायचित्र, छायांकित प्रति
physical checking	प्रत्यक्ष तपासणी
physical defect	शारीरिक दोष
physical education	शारिरीक शिक्षण
physically handicapped	अधू, शारिरीक विकलांग
physical verification	प्रत्यक्ष पडताळणी
piecemeal	खंडित, तुकडे-तुकडे, खंडशः
piece rate	कंत्राटी दर, उक्त्या कामाचा दर
pilgrim	यात्रेकरू
pilot programme	पथदर्शक कार्यक्रम
PIN (postal index number)	पीन नंबर, व्यक्तिगत ओळख संख्या
placement service	रोजगार सेवा
place of birth	जन्मस्थान
place of work	कार्यस्थळ
plaintiff	वादी, फिर्यादी
plan	योजना, मानचित्र, नकाशा
planning	नियोजन
plant	रोप, वनस्पति, संयंत्र
player	खेळाडू
plea	युक्तिवाद, प्रतिकथन, सबब

Pleader	वकील
plebiscite	सार्वमत
pledge	तारणे, वचनबद्ध, शपथ
plenary session	समारोप सत्र
plenipotentiary	पूर्णाधिकारी
plinth area	पाया क्षेत्र, पाया क्षेत्रफळ, पायामाप
policy	धोरण, विमापत्र, करारनामा
political activity	राजकीय कार्यकलाप
poll	मतदान
pollution	प्रदुषण
political	राजकीय
poll	संचय, संकोष, डबके
portfolio (of a minister)	विभाग, मंत्र्याचे खाते
position	स्थान, दर्जा, स्थिति
positive	सकारात्मक, प्रत्याक्षानुसारी, प्रत्यक्ष, ठाम, निश्चित, साक्षात, भावरूप
post	1. पद 2. जागा 3. खांब 4. टपाल
post-dated	उत्तरदिनांकित, पुढिल तारखेचा
post-facto sanction	कार्योत्तर मंजूरी
post-graduate	स्नातकोत्तर
posthumous	मरणोत्तर, मरणोत्तरजात
posting	प्रेषण, पदस्थापन, खातेनोंद
post mortem examination	शवपरीक्षा, शवपरीक्षण
postpone	पूढे ढकलणे
postscript (P.S.)	पश्चलेख, ताजा कलम
power	1. शक्ति 2. वीज 3. सत्ता
power of attorney	मुख्तीयारनामा
practicable	व्यवहार्य
practice	प्रथा, रिवाज, प्रायोगिक अभ्यास, सराव

pre-audit	पूर्वलेखापरीक्षा
precaution	सावधगिरी
precedent	पूर्वोदाहरण, पूर्वदाखला, पूर्ववर्ती
precis	गोषवारा, संाराश
precise	नेमका, तंतोतंत, टाप-टिपीचा, रेखीव
preclude	1. अवरोधन करणे 2. बगळणे, प्रतिबंध करणे
preconception	पूर्वकल्पना
predecessor	पूर्वज, पूर्वाधिकारी
predominant	वर्चस्वी, वर्चस्व असणारा, प्रधान
preface	उपोद्घात, प्रस्तावना
prefer	दाखल करणे, पुढे ठेवणे, अधिमानणे, अधिक पसंत करणे
prejudice	पूर्वग्रह, बाध
preliminary	प्रारंभिक, पूर्व, प्रास्ताविक
premature	मुदतपूर्व, कालपूर्व, अकाली, अकालिक
premises	1. जागा 2. पूर्वभाग
premium	हप्ता, ज्यादा रक्कम
prepaid	प्रीपेड, पूर्वदत्त
prepaid card	प्रीपेड कार्ड, पूर्वदत्त कार्ड
pre-planned	पूर्व-नियोजित, पूर्वयोजित
prepone	मागे घेणे
pre-receipted bill	पावती सहीत बील
prerogative	विशेषाधिकार, विशेष हक्क
prescribe	नियम घालून देणे, ठरवणे, निश्चित करणे
prescribed	ठराविक, निश्चित
prescribed form	ठराविक प्रपत्र, विहित नमुना
presentation	प्रस्तुतीकरण
preside	अध्यक्षपद स्वीकारणे, अध्यक्ष होणे
president	1. राष्ट्रपति 2. अध्यक्ष

press	दडपण आणणे, दाबणे, जोरदारपणे मांडणे, मुद्रणालय
press copy	मुद्रण प्रत
press gallery	पत्रकार स्थान, कायदेमंडळात हजर असलेले वृत्तपत्रकार
presumed	गृहीत धरलेले कल्पित, मर्यादातिक्रम करणे
presumptive pay	संभाव्य वेतन
presupposed	पूर्वकल्पना करणे
pretext	बहाणा, निमित्त
prevail	अभिभावी होणे, चालू असणे, विजयी होणे
prevent	प्रतिबंध करणे
prevention	प्रतिबंध
preventive	प्रतिबंधक, निवारक
price fluctuation (=price movements)	किंमत चढ-उतार, मूल्य घट-वाढ
pricing	मूल्य निर्धारण
prima facie	प्रथमदर्शनी
primarily	मुख्यतः, आद्यतः, प्रथमतः
primary	प्राथमिक, मूळ
primary receipt	मूळ पावती
principal	प्रमुख, प्राचार्य, मुख्याध्यापक
principal debtor	मुख्य ऋणको
printer	मुद्रक
printing	मुद्रण, छपाई
prior indication	मूळ खूण
priority grading	प्रथम संरक्षण
prison	कारागृह
prisoner	कैदी, बंदीवान
privacy	एकांत, गोपनीयता
private and confidential	खाजगी व गुप्त

privilege	विशेषाधिकार
privilege committee	विशेषाधिकार समिती
prize	बक्षीस, पारितोषिक, किंमत
probability	संभवनीयता
probate	मृत्युपत्र प्रमाण
probation	परि-वीक्षा काल
probationary	परिविक्षाविषयक
probationer	परिविक्षाधीन
probe	बारीक तपासणी, सूक्ष्म तपासणी
procedural rules	कार्य-पद्धती नियम, प्रक्रियात्मक नियम
procedure	1. प्रक्रिया 2. कार्य-पद्धति
proceedings	कामकाज, कार्यवृत्ते, कार्यवाही, सभेतील कामकाजाची नोंद
process	प्रक्रिया, संस्करण
processing	संस्करण
procession	मिरवणूक
proclaim	उद्घोषणा करणे, जाहिर करणे
proclamation	उद्घोषणा
procurement	प्रापण, प्राप्त करणे, मिळवणे
product	पदार्थ, उत्पादित वस्तू, गुणाकार
production	1. उत्पादन, निर्मिति 2. दाखल करणे
profession	पेशा, व्यवसाय, उघड कबुली
professional achievement	व्यावसायिक प्रगती
proficiency certificate	योग्यता प्रमाणपत्र, दक्षता प्रमाणपत्र
profile	रूपरेखा, पार्श्वचित्र, चरित्रात्मक लेख
profit	नफा, फायदा, उपयोगी पडणे, हित होणे
programme	1. कार्यक्रम 2. प्रक्रिया-योजन
programme schedule	कार्यक्रम विवरण, कार्यक्रम सूची
programming	कार्यक्रमण

progress	प्रगती, पुरः सरण, वाढ
progressive	उद्गामी, पुरोगामी, प्रगतिशील
prohibited	मना केलेला, प्रतिषिद्ध, निषिद्ध
prohibited area	प्रतिबंधित क्षेत्र
prohibition	प्रतिवेध, दारूबंदी
prohibitory order	प्रतिबंध आदेश
project	योजना, प्रकल्प
projection	प्रक्षेपण, नकाशा
prominent	प्रमुख, ठळक, प्रसिद्ध
promise	वचन, अभिवचन, वचन देणे
promissory note (pronote)	वचन पत्र, वचन-चिठ्ठी
promote	(पद) बढती देणे, पुरस्कार करणे
promoter	प्रवर्तक, संस्थापक
promotion	पदोन्नति बढती, पुरस्कार
prompt	तत्परतेने, लवकर, शीघ्र
promulgate	प्रसिद्ध करणे, लागू करणे
pronounce	1. सांगणे 2. अधि-घोषित करणे 3. उच्चारणे
pronouncement	1. अधिघोषणा 2. उच्चारण
proof	1. प्रमाण 2. पुरावा 3. मुद्रित
proof of despatch	प्रेषणाचा पुरावा प्रेषण प्रमाण
proof reading	मुद्रितवाचन
propagate	प्रचार करणे, पैदास करणे
propagation	प्रचार, प्रसार, पैदास, प्रजावृद्धि
proper	उचित, योग्य, खुद्द
property	1. गुण 2. गुणधर्म 3. मालमत्ता
proposal	1. प्रस्ताव 2. सूचना
propose	1. प्रस्ताव करणे 2. सूचना करणे 3. देऊ करणे
propound	1. विचारार्थ मांडणे 2. प्रतिपादन करणे

proprietary	मालकी हक्क, मालकत्व
propriety	औचित्य
pro-rata	हिस्सेदार, भागीदार
pro-rata quota	भागीदारी कोटा
prorogue	सत्रसमाप्ती करणे, सत्रसमाप्ती होणे
pros and cons	साधकबाधक मुद्दे
proscribe	1. आक्षिप्त ठरवणे 2. बंदी घालणे 3. बहिष्कृत करणे
prosecution	अभियोग, खटला
prospectus	निर्देश-पुस्तिका, उद्देशपत्रक
protempore appointment	अल्पावधी नियुक्ती, तात्पुरती नियुक्ती
protocol	1. राजशिष्टाचार 2. कराराचा मूळ, मसुदा
prove	1. सिद्ध करणे, सिद्ध होणे 2. शाबीत करणे 3. खातरजमा करून देणे
provided	तरतूद केलेला, उपबंधित, उपबंधित केलेला
provident fund	भविष्यनिर्वाह निधि
provision	1. तरतूद 2. उपबंध
provisional	तात्पुरता
provisional list	तात्पुरती यादी
proviso	परंतुक
proximity	सान्निध्य
proxy	1. प्रतिपत्री 2. बदली व्यक्ती, प्रतिनिधी
public	1. सार्वजनिक 2. लोकपयोगी, लोक 3. आशासकीय
publication	प्रकाशन, प्रसिद्धि
public duty	सार्वजनिक कर
public interest litigation (PIL)	लोकहित वाद
publicity	प्रसिद्धि
publish	प्रकाशित करणे
punctual	वक्तशीर, नियमित

punishment	शिक्षा
purchase	खरेदी करणे, विकत घेणे
purely temporary	पूर्णतः अस्थायी, तात्पुरता
purpose	प्रयोजन, हेतु
pursue	पाठलाग करणे, पुढे चालू ठेवणे, सुरू ठेवणे
pursuit	पाठलाग, व्यासंग, प्रयत्न
purview	संविधि मुख्यांश, कक्षा, विषय, टप्पा
put up	प्रस्तुत करणे, राहणे, उतरणे, राहण्याची सोय करणे
put-up slip	प्रस्तुत करणे, राहणे, राहण्याची सोय करणे

Q

qualification	1. अर्हता 2. शर्त 3. मर्यादा
qualified candidate	पात्र उमेदवार
qualify	1. अर्हता प्राप्त करून देणे, अर्हता प्राप्त होणे 2. गुण दर्शवणे 3. मर्यादित करणे, लायक करणे
qualifying examination	अर्हता परीक्षा
qualifying test	योग्यता चाचणी, पात्रता चाचणी
qualitative techniques	गुणात्मक चाचणी
quality	गुण, गुणधर्म
quality control	गुण नियंत्रण, प्रत नियंत्रण
quantity	परिमाण, राशी, संख्या
quarantine leave	दूरस्थापन रजा
quarterly	त्रैमासिक
quash	रद्दबातल करणे
quasi	वत, जणूकाय, जवळजवळ

quasi-permanency	स्थायीवत्
query	विचारणा, वास्तुपुस्त
question	प्रश्न, वाद, संदेह
questionable	प्रश्नास्पद, संदेहास्पद
question hour	प्रश्नोत्तर तास
questionnaire	प्रश्नावली
quit	सोडून जाणे, सोडून देणे
quorum	गणपूर्ति
quota	वाटा, वाटप
quotation	1. उद्धरण 2. भाव 3. दरपत्रक
quote	1. उद्धृत करणे 2. भाव सांगणे, किंमत कळवणे, उद्धरण देणे

R

race	1. कुळ, वंश 2. शर्यत
racial discrimination	वांशिक भेदभाव
rack	मांडणी, यातना, यातना यंत्र
raid	छापा, हल्ला, खारी
railway	रेल्वे, लोहमार्ग
raise (pay)	उंच करणे, वर चढवणे, उठवणे
random	यादृच्छिक, स्वैर
random sampling	यादृच्छिक नमुना
range	कक्षा, श्रेणी
rank	रांग, पद, दर्जा
rank and file	सर्वसामान्य लोक
ranking	श्रेणीता
rapid action force (RAF)	जलद कार्यवाही पथक

rare	क्वचित, फार कमी
rash	उतावळा, अंधाधुंद
ratable value	करयोग्य किंमत,
rate	किंमत, दर, पट्टी, स्थानीय कर
rate contract	दर कंत्राट, भाव संविदा
rate list	दर पत्रक, भावफलक
ratification	अनुसमर्थन
rating	श्रेणी निर्धारण, दर निर्धारण
ratio	गुणोत्तर
ration	शिधा, मितवाटप
rational	युक्तिसंगत, संयुक्तिक
rationalization	शास्त्रीयीकरण, पुनः संघटन, सुसूत्रीकरण
ration allowance	शिधा भत्ता
raw material	कच्चा माल
raw product	कच्चे उत्पादन
reaction	प्रतिक्रिया
reading	वाचन, आकलन
readjust	पुनः समायोजन करणे
ready-made plan	बनवलेला आराखडा
ready reckoner	सिद्ध गणक, रेडी रेकनर
real	वास्तव, खरा, स्थावर
real earning	वास्तविक मिळकत
real estate	जंगम मालमत्ता
reality	वास्तव
realization	बोध, जाणीव, वसुली
realize	बोध होणे, वसुली करणे
reappointment	पुनर्नियुक्ती
reappropriation	पुनर्विनियोजन
reason	1. कारण 2. तर्कशक्ती 3. विवेकबुद्धि

reassessment	पुनर्निर्धारण, पुन्हा आकारणी करणे
rebate	वटाव, वजावट, सूट, सवलत
recall	परत बोलावणे, परत मागवणे, पुन्हा स्मरण करणे
recede	कमी होणे, माघार होणे
receipt	पावती, जमा, आवकपत्र
receipt book	पावती पुस्तक
receipts and disbursements	जमा आणि संवितरण
receive	मिळणे, घेणे, स्वागत करणे
receiver	1. प्राप्तक 2. धारक, प्राप्तकर्ता
recent	अलिकडचा
reception	1. स्वागत 2. ध्वनिग्रहण
receptive	ग्रहणक्षम, ग्रहणशील
recess	विसावा, सुटी, कप्पा
recipient	ग्रहीता
reciprocal	अन्योन्य, परस्पर
reciprocal demand	परस्पर मागणी
reciprocate	देवाण-घेवाण
reciprocity	पारस्पारीकता
reckless	बेफाम
reckon	गणना करणे, समजणे, अंदाज करणे
reckonable service	गणनीय सेवा
reclamation	लागवडयोग्य करणे, पुनः प्रापण
recognition	मान्यता
recognized	मान्य, मान्यताप्राप्त
recollect	आठवणे, स्मरणे
recommend	शिफारस करणे
recommendation	शिफारस
recommendatory letter	शिफारस पत्र

reconcile	मेळ घाळणे, मेळ बसवणे
reconciliation	मेळ
reconsideration	फेरविचार, पुनर्विचार
reconstitution	पुनर्घटना
reconstruction	पुनर्रचना
reconstruction of file	पुनर्रचित फाईल
record	1. लिहून ठेवणे 2. अभिलिखित करणे 3. नोंदणे, नोंद, अभिलेख, दफतर नोंद
record book	अभिलेख नोंद वही
record of service	सेवा अभिलेख
recourse	अवलंब
recover	1. वसूल करणे 2. बरा होणे
recovery	1. वसुली 2. परत मिळवणे 3. बरा होणे
recreation	मनोरंजन
recruit	भरती करणे
recruiting authority	भरती अधिकारी
recruitment	सेवाप्रवेश
recruitment rules	सेवाभरती नियम, भरती नियम
rectification	सुधारणा करणे, सुधारणे
recurring	आवर्ती खर्च
redeem	विमोचन करणे, भरून काढणे
redemption	विमोचन, सोडवणे
redirected	पुनः प्रेषित, पुनः प्रेषण
redress	दूर करणे, क्षतिपूरण करणे
redressal	समाधान, निवारण
red-tapism	दप्तरिदंगई
reduction	1. घट 2. पदावनति 3. कमी करणे
redundant	अनवश्याधिक
re-employment	पुन्हा सेवेत घेणे

re-entry	पुनः प्रवेश
refer	1. निर्देश करणे, निर्देशणे 2. संदर्भ करणे 3. पाहणे
reference	1. संदर्भ 2. निर्देश
referral	निर्देश
refixation of pay	वेतन पुनर्निधारण
reform	सुधारणा करणे
refrain from	माघार पत्र
refreshment	1. श्रमपरिहार 2. जलपान
refund	(रक्कम) परत करणे
refundable	परतावायोग्य
refusal	नकार
refuse	नकार देणे, नाकारणे
refused leave	अमान्य रजा
refutation	खंडन करणे
regard	आदर, सन्मान
region	प्रदेश, क्षेत्र
regional	प्रदेशिक
register	नोंदणी करणे, नोंदणी होणे
registered	नोंदणीकृत
registered office	नोंदणीकृत कार्यालय
registering authority	नोंदणी अधिकारी
registrtrion fee	नोंदणी शुल्क
registration form	नोंदणी अर्ज
registry	नोंदणी शाखा
regret	खेद, दिलगिरी
regrouping	पुनः वर्गीकरण
regular	1. नियमित 2. रीतसर 3. साधारण
regular cadre	नियमित प्रवर्ग

regularization	नियमाधीन करणे
regular service	नियमीत सेवा
regulations	विनियमन, विनियम
rehabilitation	पुनर्वसन
rehearsal	पाठ म्हणणे, तालीम, सराव
reimburse	प्रतिपूर्ति
reinstate	पुनः स्थापित करणे, यथापूर्व करणे
reiterate	पुनरुच्चार करणे
reject	फेटाळणे, नापसंत करणे, टाकून
rejection	फेटाळणे, नापसंती, त्याग
rejoinder	प्रत्युत्तर
relation	संबंध
relative	1. सापेक्ष 2. संबंधी, विषयक, नातलग
relative valuation	सापेक्ष मूल्यांकन
relaxation	1. शिथिलता, शिथिलन 3. विसावा
relaxation of rules	नियमामध्ये सवलत
release	1. मोकळे करणे, सोडून देणे 2. बंधमुक्त करणे 3. प्रकाशित करणे
release date	लोकार्पण
relevant	प्रस्तुत, संबद्ध
relevant papers	संबंधित कागदपत्र
reliable	विश्वसनीय, भरवशाचा
relief	1. सहाय्य, मदत 3. पीडानिवारण
relief and rehabilitation	सहाय्यता आणि पुनर्वसन
relief list	सहाय्यता यादी
relief works	मदत कार्य
relieve	1. सहाय्य देणे 2. परिहार करणे, सुटका करणे
reliever	1. निवारक 2. परिहारक 3. कार्यमोचक

relinquishment	सौडून देणे
relinquishment of charge	पदत्याग, कार्यप्रभार त्याग
relocation	पुनः स्थापन
reluctance	अनिच्छा, नाराजी
remark	1. शेरा मारणे 2. लक्ष देणे, पाहणे
remarks column	शेरा रकाना
remedial action	सुधार कार्यवाही
remedial measures	सुधारार्थ उपाययोजन
remedial transfer	सुधार स्थानांतरण
reminder	स्मरण-पत्र
remission	1. सूट 2. माफी
remit	1. सूट देणे 2. पाठवणे 3. भरणा करणे
remitee	प्राप्त करणारा
remittance	1. वित्तप्रेषण 2. भरणा, पाठवलेला पैसा
remote	सुदूर, दूरचा
remote control	दूरचे नियंत्रण
removal	1. हलवणे 2. निरसन 3. काढून टाकणे
remuneration	पारिश्रमिक
render	1. देणे 2. करणे
renewal	नूतनीकरण, नाविव्यता
renewal of demand	मागणीचे नूतनीकरण
renounce	त्याग करणे
renovation	नूतनीकरण, नाविव्यता
rent	1. भाडे 2. खंड
rented space	भाड्याची जागा
reopening	पुनः आरंभ
reorganization	पुनर्रचना, पुनर्संघटना
reorientation	पुनर्दिशानिदेशन
repairable	दुरूस्तीयोग्य, भरपाईयोग्य

repatriate	प्रत्यावर्तन करणे, स्वदेशप्रत्यावर्तन करणे
repatriation of services	सेवा प्रत्यावर्तन
repay	परतफेड करणे
repayable	परतकरव्यायोग्य
repeal	निरसन करणे
repeat order	पुनः आदेश
repetitive work	वारंवार कार्य
replace	1. पुनः स्थापन करणे 2. बदली नेमणे 3. प्रति-स्थापन करणे
replacement	1. पुनः स्थापन 2. प्रतिस्थापन
replenishment	पुनः पूर्ति
report	1. प्रति-वेदन देणे 2. अहवाल देणे,
repository	संग्रहस्थान, कोठार, संग्रहालय
representation	1. प्रतिनिधित्व 2. अभिवेदन 3. दर्शक असणे
representative	प्रतिनिधि
reprimand	1. ताशेरे झाडणे 2. खरड-पट्टी काढणे, ताकिद
reprint	1. पुनर्मुद्रण 2. नवी आवृत्ती
reprisal	प्रतिहरण, प्रतिशोध
reproduce	पुनः उत्पादन
reproduction	पुनरुपादन, उद्धरण, प्रतिरूप
republic day	प्रजासत्ताक दिन
repudiate	निराकरण करणे समाधान करणे
repugnant	विरोधी, उलट, नावडता
repurchase	पुनः खेरेदी, पुनः क्रय
reputation	लौकिक, नावलौकिक
requirement	1. आवश्यकता असणे 2. फर्मावणे
requisite	आपेक्षित
requisite information	आपेक्षित माहिती
requisites	1. आवश्यकता 2. आवश्यक वस्तु

requisition	अधिग्रहण करणे, मागणी करणे
requisition form	मागणी पत्र
requisition slip	मागणी पावती
rescue	सोडवणे, बचाव करणे
research work	संशोधन कार्य
resentment	नाराज, अप्रसन्न
reservation	1. आरक्षण 2. राखण 3. मर्यादा
reservation fee	आरक्षण फी, आरक्षण शुल्क
reservation of post	आरक्षित पद
reserve	1. आरक्षित करणे 2. राखून ठेवणे
reserved accommodation	आरक्षित स्थान, राखीव जागा
reserved constituency	राखीव मतदारसंघ
reserve price	राखीव विक्रीदर, राखीव किंमत
resettlement	पुनर्वसाहत
reshuffle	खातेपालट
residence	निवास, रहिवास
resident permit	निवास परवाना
resident	निवासी, रहिवासी
residential	निवासी, निवासविषयक
residential accommodation	निवास स्थान
residential address	निवास पत्ता
residential quarter	निवासस्थान, राहती निवास स्थाने
residuary	अवशिष्ट
residuary pension	शेष निवृत्ति वेतन
residuary power	शेष शक्ति, अवशिष्ट शक्ति
resignation	1. राजीनामा 2. राजीनामा देणे 3. त्यागपत्र
resist	प्रतिकार करणे
resolution	1. निर्णय 2. ठराव 3. निश्चय
respectfully	आदरपूर्वक

respectively	अनुक्रमे, यथाक्रम
respondent	उत्तरवादी
response	1. प्रतिसाद 2. उत्तर
responsibility	जबाबदारी
responsible	जबाबदार
responsive	प्रतियोगी
rest house	विश्रामगृह
restore	1. पुनः स्थापन करणे 2. परत देणे
restraint	1. निरोध करणे 2. निग्रह करणे
restricted	निर्बंधित, मर्यादित
restricted leave	प्रतिबंधित रजा
restriction	निर्बंध, मर्यादा
result oriented work	निर्णयात्मक कार्य, लाभप्रद कार्य
resume	1. परत घेणे 2. पुन्हा आरंभ करणे 3. परत रजू होणे
resummon	पुन्हा बोलावणे
resumption	1. पुनर्ग्रहण 2. पुनरांभ 3. परत रूजू होणे
retain	1. ठेवून घेणे 2. टिकवून ठेवणे 3. धारण करणे
retention price	धारण किंमत
retired	सेवानिवृत्त
retirement	सेवानिवृत्ति
retirement benefits	सेवानिवृत्ति लाभ
retiring age	सेवानिवृत्ति वय
retiring pension	पूर्व सेवानिवृत्ति वेतन
retrenched staff	कमी केलेला कर्मचारी वर्ग
retrenchment	कपात
retroactive pay	पूर्वप्रभावित वेतन, पूर्वव्यापी वेतन
return	परत, वापस
return journey	परतीचा प्रवास

return of post	वापसी टपाल
revalidation	पुनः विधिमान्यता
revaluation	1. पुनर्मूल्यन 2. पुनः परीक्षण
revenue	1. महसूल 2. उत्पन्ना 3. उत्पत्त्या बाबीन्ना
revenue expenditure	महसूल खर्च
revenue stamp	महसूल मुद्रांक
reverse	फिरवणे, उलटवणे
reverted	प्रत्यावर्तित
review	1. पुनर्विलोकन 2. आढावा 3. परीक्षण
review board	पुनः अवलोकन समिती
revise	1. पुनरीक्षण करणे 2. सुधारणे 3. उजळणी करणे
revised agenda	सुधारलेली कार्यसूची
revised budget	सुधारलेला अंदामपत्रक
revised estimate	सुधारित अंदाज
revised rules	संशोधित नियमावली
revision	1. पुनरीक्षण 2. सुधारणे 3. उजळणी
revision of pay scale	वेतनमान संशोधन
revival	पुनरुज्जीवन
revocation	1. परत घेणे 2. रद्द करणे
revoke	1. परत घेणे 2. रद्द करणे
revolution	1. क्रांति 2. परिक्रमण 3. भूकांति
revolving fund	फिरता निधि, परिक्रामी निधि
reward	बक्षीस
reward scheme	बक्षीज योजना
right	1. अधिकार 2. प्राधिकार 3. शक्ति
rightful claimant	अधिकारिक दावेदार
rigid	1. साचेबंद 2. ताठर
riot	दंगल

risk	1. धोका 2. जोखीम
risk purchase	जोखिम खरेदी
rival	प्रतिस्पर्धी
road mileage	भूमार्गभत्ता
roadways	रोडवेज
role	1. कार्य 2. भूमिका
roll	1. यादी 2. पट 3. नामावली
rolling plan	सरकती योजना
roll number	1. यादी क्रमांक 2. पट कमांक
roster	नामावली
rotation	1. परिभ्रमण 2. आवर्तन 3. आळीपाळी
rough	1. खडबडीत 2. कठोर 3. कच्चा
rough copy	कच्ची प्रत, कच्ची नकल
rounding off	पूर्ण करणे, गोलाकार करणे
route	1. प्रवासमार्ग 2. मार्ग 3. सादर करणे
routine	नित्यक्रम, परिपाठी
routine note	नियमित टिप्पणी
routine test	नियमित चाचणी
royalty	1. स्वामित्वधन 2. स्वामित्व
rubber stamp	रबरी ठसा
rude	उर्मट
rule	1. राज्य करणे 2. अधिनिर्णय देणे
ruler	1. शासक 2. संस्थानिक
rules and regulations	नियम आणि विनमय
rules of business	कामकाजाचे नियम
ruling	सत्ता, व्यवस्था
ruling party	सत्ताधारी पक्ष
rumour	अफवा, आवई, भुमका
running staff	वर्तमान कर्मचारी वृद

rural development plan
rural upliftment
rustication

ग्राम विकास योजना
ग्रामोथान
काढून टाकणे

S

sabbatical leave

विश्रांती रजा

sabotage

घातपाती कृत्य

sack

काढून टाकणे, बरखास्त करणे

safe

निर्धोक, बिनधोक, सुरक्षित

safe custody

सुरक्षित ताबा

safeguarding

सुरक्षित ठेवणे

safety

सुरक्षितता

safety device

सुरक्षा युक्ती

safety regulations

सुरक्षा विनियम

salaried class

पगारी कर्मचारी, वेतनधारी वर्ग

salary

वेतन

salary cheque

पगारी चेक, वेतन धनादेश

salary deduction

पगारी कपात, वेतन कपात

salary review

वेतन पुनरीक्षण

salary structure

पगारीचे स्वरूप, वेतन स्वरूप

sale deed

विक्री पत्र-खत

sales department

विक्री विभाग

sales tax

विक्रीकर

salient

ठळक, प्रकृष्ट

salvage

नष्टशेष, नष्टशेष शोधन, नष्टशेष शोधन
शुल्क

salvage and scrap

टाकाऊ कचरा

sample	नमुना, मासला
sample checking	नमुना निरीक्षण
sample survey	नमुना सर्वेक्षण, पाटणी
sampling	नमुना चाचणी
sanction	1. मंजूर करणे 2. मंजुरी 3. अनुशास्ति, अनुशंसा
sanctioned budget	मंजूर बजेट, स्वीकृत बजेट
sanctioned budget estimate	अनुमानित मंजूर बजेट
sanctioned project	स्वीकृत मंजूर प्रस्ताव, मंजूर परियोजना
sanctioned strength	मंजूरी सीमा, स्वीकृत संख्या
sanctioning authority	मंजूरी अधिकारी, स्वीकृती अधिकारी
sanctioning order	मंजूरी आदेश
sanctity	पावित्र्य
sanitation	स्वच्छता, सफाई
satisfaction	1. संतोष, समाधान 2. तृप्ती
satisfactory	समाधान कारक
saving clause	व्यावृत्ति खंड
savings scheme	बचत योजना
scale	1. श्रेणी 2. मान 3. मापपट्टी
scale of pay	वेतनमान, वेतनश्रेणी
scarcity	दुर्मिळता, दुर्भिक्ष, टंचाई
scarcity area	दुर्मिळ क्षेत्र
scarcity of resources	नैसर्गिक साधनसंपलीची कमतरता
scenario	परिदृश्य
schedule	अनुसूची, अनुसूचित करणे
scheduled bank	अनुसूचित बँक
scheduled caste	अनुसूचित जाती
scheduled tribe	अनुसूचित जमाती
schedule of demands	मागणी पत्र, मागणी अनुसूची

schedule of supply	पुरवठा अनुसूची
scheme	योजना
scholarship	1. शिष्यवृत्ति 2. विद्याव्यासंग 3. ज्ञानवता
scientific management	वैज्ञानिक व्यावस्थापन
scope	वाव, व्याप्ति
score	गुणसंख्या, धावसंख्या
score out	खोडून टाकणे, मोडून टाकणे
scrap value	भगांर मूल्य
screening	पडताळणी
screening committee	पडताळणी समिती
script	1. लिपि 2. लिखित
scrutinizer	परिनिरीक्षक
scrutiny	1. परिनिरीक्षण 2. छाननी
seal	मुद्रा करणे, मुद्रा लावणे, बंद, सील करणे, शिक्का
sealed	मोहोरबंद
sealed tender	मोहरबंद निविदा
sealer	मुद्रांकक
seal of office	कार्यालय शिक्का
search	शोधणे, तपास
search campaign	शोध मोहिम, तपास अभियान
search operation	तपास मोहिम, तपास कार्यक्रम
search warrant	हुकूम, घराची झडती घेव्याचा, कोर्टाचा आदेश
seasonal unemployment	हंगामी बेरोजगारी
season ticket	मुदती तिकिट, मौसमी तिकिट
secondary	1. गौण, दुय्यम 2. माध्यमिक
secondary education	माध्यमिक शिक्षण
secondary industry	दुय्यम व्यावसाय, उदयोग
second class	द्वितीय श्रेणी, दूसरी श्रेणी

secrecy	गुप्तता, गोपनीयता
secret	1. गूढ 2. गुपित 3. रहस्य
secretarial	1. सचिवीय 2. सचिवालयीन
secretariat service	सचिवालयीन सेवा
secret ballot	गुप्त मतदान
secret cover	गुप्त पाकीट, गोपनीय लिफाफा
secret funds	गुप्त निधी, गुप्त भांडवल
secret inquiry	गुप्त चौकशी
secret instruction	गोपनीय सूचना
secret letter	गुप्त पत्र, गोपनीय पत्र
section	खंड, वर्ग
sector	विभाग
secular	धर्मनिरपेक्ष
security	सुरक्षितता, तारण, जामीन
security deposit	जमानत ठेव, सुरक्षा निधी
security instruction	सुरक्षा सूचना
security measure	सुरक्षा उपाय
segregate	वेगळे ठेवणे, विलग्न करणे विभक्त
seizure	1. अधिग्रहण करणे, जप्त करणे
select committee	प्रवर समिती निवडलेली समिती
selection	निवड
selection board	निवडणूक मंडळ
selection committee	निवड समिती
selection grade	निवड श्रेणी
selection post	निवड पद
selection procedure	निवड प्रक्रिया
selection test	निवड चाचणी
select list	निवड सूची
self-appraisal (self-assessment)	स्वयं सिंहावालांकन

self-confidence	आत्म विश्वास
self-contained note	स्वयंपूर्ण टिप्पणी
self-employment	स्वयं रोजगार
self-explanatory	स्वयंस्पष्ट
self-government	स्वयंशासन, स्वराज्य
semester	सत्र
semi-autonomous	अर्ध-सरकारी
seminar	चर्चासत्र
semi-skilled labour	अर्ध-कुशल-कामगार
senate	अधिसभा
sender	प्रेषक, पाठवणारा
senior	1. ज्येष्ठ 2. वरिष्ठ
senior administrative grade	वरिष्ठ प्रशासनिक श्रेणी
senior grade	वरिष्ठ श्रेणी
seniority	1. ज्येष्ठता 2. वरिष्ठता
seniority-cum-fitness	जेष्ठतायुक्त पात्रता
seniority-cum-merit	जेष्ठता युक्त गुणवत्ता
seniority system	वरिष्ठ व्यवस्था
senior management	उच्च व्यवस्थापन
seniormost	1. ज्येष्ठतम 2. वरिष्ठतम
senior scale	वरिष्ठ वेतन श्रेणी
senior timescale	वरिष्ठ समयश्रेणी
sensation	1. संवेदना 2. खळबळ
sensitive	1. संवेदनाक्षम, हळवा 2. सूक्ष्मभेदग्राही
sentence	1. वाक्य 2. शिक्षादेश
separated family	विभक्त कुटूंब
separation	1. विभक्तीकरण 2. वियोग
sequence	अनुक्रम
serial list	क्रम सूची

serial number	क्रम संख्या
series	मालिका, आवली, श्रृंखला
serious	गंभीर, कडक, महत्वाचा
servant	सेवक, कर्मचारी, नौकर
serve	सेवा करणे, नौकरी करणे, काम करणे
service	सेवा, नौकरी, बजावणी
serviceable	कामाचा, उपयोगाचा, टिकाऊ
service book	सेवा पुस्तक
service conditions	सेवेच्या शर्ती
service contract	सेवा संविदा
service of summon	समन्स बजावणी
service postage stamp	सरकारी टपाल तिकिट
service record	सेवा अभिलेख, सेवा नोंद
service roll	सेवा वृत्त
service rules	सेवेचे नियम
service verification	सेवा सत्यापण
session	अधिवेशन
session of parliament	संसदेचे अधिवेशन
set	ठराविक
set aside	बाजूस ठेवणे, रद्द करणे
settlement	1. जमाबंदी 2. चुकता करणे 3. वसति
set-up	1. उभारणे 2. पुढे मांडणे
severally	पृथक्पणे
severance of relations	संबंध विच्छेद, विभक्तिकरण
severe action	कडक कार्यवाई
sewage	1. गटार 2. मलप्रवाह
sex	1. लिंग 2. स्त्री-पुरुष जाति 3. स्त्री किंवा पुरुष
sex discrimination	लिंगभेद, लिंगनिदान

share	1. भाग, शेअर 2. हिस्सा
share holder	भागधारक
sharing	समभाग
shift	1. बदलणे 2. हलवणे
shifting	स्थान बदल
shift system	पाळी व्यवस्था
shift transfer	पाळी बदलाव
shortage	टंचाई, तूट
shortage of manpower	मानव संसाधन कमतरता
shortfall	तूट, टंचाई
shorthand	लघुलेखन
short leave	छोटी रजा, अल्प रजा
shortlist	अल्प सूची
short notice	अल्पसूचना
short staffed	अल्प कर्मचारी
short term	अल्पावधि, अल्पमुदती
short-term-course	अल्पावधी अवयास्न क्रम
short title	1. संक्षिप्त नाव 2. संक्षिप्त शीर्षक
show cause notice	कारण दाखवा नोटीस
shut down	बंद करणे
sick industry	तोटयातील उदयोग, आजारी उदयोग
sick leave	रुग्णता रजा, आजारी रजा
sickness benefit	रुग्ण लाभ, आजारपनातील हितलाभ
sick report	रुग्णता अहवाल, आजारीपनाचा अहवाल
sign	1. सही करणे 2. खून करणे
signature	सही, स्वाक्षरी
signature campaign	स्वाक्षरी अभियान, स्वाक्षरी मोहिम
signature pad	स्वाक्षरी वही
significant	1. महत्वाचा 2. अर्थपूर्ण 3. सूचक

signify	1. खुणेने सांगणे 2. व्यक्त करणे 3. अर्थ असणे
similar	समान, सारखा
simple interest	सरळ व्याज
simultaneous	एक-साथ, समानांतर
simultaneously	समानांतर
sincere	1. प्रामाणिक, कळकळीचा 2. अकृत्रिम
sine die	अनिश्चित दिनापर्यंत, अनिश्चित कालापर्यंत
sine qua non	अपरिहार्य बाब
single entry system	एकल प्रवेश व्यवस्था
single fare	एकीकडचा किराया
single file system	एक फाईल व्यवस्था
sir	महोदय, शिक्षक
site	स्थळ, जागा
site plan	स्थळनकाशा
sitting member	आसनस्थ सदस्य
situation	1. स्थितिविशेष 2. स्थिति 3. जागा
situations vacant	जाहिरात, रिक्त जागा
situations wanted	काम पाहिजे
skeleton staff	अल्प नौकरवर्ग
skilled labourer	कुशल कामगार
slackness	मंदपणा, ढिलेपणा
slack season	मंदीचा काळ
slander	1. तोंडी बदनामी 2. निंदा
sleeper class	शयन श्रेणी
sliding scale	चढउताराचे मान
slip	1. घसरणे 2. चुकणे 3. निसटणे
slow down	हळू चालणे
slum	गलिच्छ वस्ती

slump	मंदीची लाट
small savings fund	अल्पबचत निधी
small scale enterprise	लघु उद्योग, छोटे उद्योग
small scale industry	लघु उद्योग
smartness	चलाखपणा, चुणचुणीतपणा, तरतरीतपणा
smooth	गुळगुळीत, सुरळीत, चोपडा, सपाट
snap inspection	अचानक तपासने
snap strike	अचानक संप
social security	सामाजिक सुरक्षा
social welfare	समाजकल्याण
software	सॉफ्टवेअर
sojourn	काही काळ मुक्काम, तात्पुरता मुक्काम
sole	एकमेव, एकमात्र
sole agency	एकमात्र संस्था
solemn	गंभीर, धार्मिक, भव्य
solemn affirmation	गांभीर्यपूर्वक, प्रतिज्ञाकथन
solemnity	1. गंभीरता 2. धार्मिकता 3. भव्यता
solemnize	विधिवत स्थापना
solemnly	गांभीर्यपूर्वक
sole owner	एक स्वामित्व, एक मालक
solicit	1. अभियाचना करणे 2. प्रार्थना करणे
sodiarity	दृढैक्य, ऐक्यभाव
solitary	एकाकी
solitary case	स्वतंत्र, खटला, स्वतंत्र घटना
solution	1. विद्रव 2. उकल, समाधान
solve	सोडवणे, उकलणे
sorting	पृथक्करण, वेगळे करणे
sorting appliance	विल्हेवारी, पृथक्करण
source	1. उगमस्थान 2. मूळ

source of income	उत्पन्नाचे साधन
souvenir	स्मरणिका
sovereign	सार्वभौम
sovereignty	सार्वभौमिकत्व, आधिपत्य
space	1. अंतराळ 2. अंतर, जागा
spacing	खुली जागा, दोन शब्दामधीर अंतर
spade work	मुळारंभ कार्य, प्राथमिक कार्य
spare	1. सोडू शकणे 2. हात राखणू 3. वाचवणे अतिरिक्त, शिलक
spare copy	जादा प्रत
spare time	खाली वेळ, जास्तिया वेळ, अतिरिक्त वेळ
speaker	1. वक्ता 2. अध्यक्ष
special	विशेष, खास
special ability test	विशेष क्षमता चाचणी
special allowance	विशेष भला
special cell	विशेष पथक
special commendation	विशेष स्तुति, विशिष्ट शाबासकी
special compensatory al- lownce	विशेष मोबदला भत्ता, विशेष नुकसान भरपाई भत्ता
special drive	विशेष अभियान, मोहिम
special grant	विशेष अनुदान
specialist	तज्ञ, विशेषज्ञ, व्यासंगी
specialization	तज्ञता, विशेषज्ञता
special messenger	विशेष गुप्तचर
special pay	विशेष वेतन, विशिष्ट पगार
special power of attorney	मुखत्यारपत्र
special protection group (SPG)	विशेष सुरक्षा दल
specific	विनिर्दिष्ट, विशिष्ट, खास
specification	विनिर्देश, विशिष्टता

specific denial	स्पष्ट नकार
specific reason	विशेष कारण, खास कारण
specimen signature	नमूना हस्ताक्षर, नमूना सहि
speculation	1. सट्टा 2. अटकळ 3. परिकल्पन करणे
speech	भाषण, व्याख्यान
speed	1. वेग 2. चाल
speed breaker	गतिरोधक
speed limit	गति सीमा
speed post	जलद डाक सेवा
speedy action	तत्काळ कार्यवाही, जलद कार्यवाही
sphere	1. क्षेत्र 2. गोळ
spiral binding	गोल-गोल-बांधनी
split duty	विभाजित पाळी
spokesman (=spokes person)	प्रवक्ता
sponsor	पुरस्कार करणे, प्रायोजक
sponsorship	प्रायोजकत्व
spot inspection	स्थल तपासणी, जागेवर तपासणी
spot payment	जागेवर वाटप, तत्काल पगार
spouse	1. नवरा 2. बायको, पति / पत्नी
squad	पथक, तकडी
stability	स्थिरता, स्थैर्य
staff	कर्मचारीवृंद, नौकर वर्ग
staff association	कर्मचारी संघटना
staff inspection unit (SIU)	कर्मचारी तपासणी एकक
staff quarter	कर्मचारी निवास, आवास
staff room	प्राध्यापक कक्ष, कर्मचारी कक्ष
staff welfare fund	कर्मचारी कल्याण निधी
stage	1. अवस्था 2. रंगमंच 3. व्यासपीठ
stagnation	अप्रवाहिता, कुंठितता

stake	1. खुंटी ठोकणे 2. पण लावणे
stamp	मुद्रांक, ठसा, शिक्का
stamp duty	मुद्रांक शुल्क
stamped envelope	तिकिट लावळेला लिफाफा, पॉकेट
stamp pad	शिक्का पॉड
stamp paper	मुद्राक पेपर
stand	1. उभा करणे 2. असणे 3. सोसणे
standard	प्रमाणित
standard agreement	मान्यताप्राप्त करार, प्रमाणित करार
standard deduction	प्रमाणित वजावट
standard format	प्रमाणित नमूना, उच्च प्रतिचा नमुना
standardization	1. प्रमाणीकरण 2. मानकीकरण
standard man-hours	आदर्श कामांचे तास
standard of living	राहणीमान, जीवनमान
standard performance	उच्च प्रतिसाद
standard rate	योग्य किंमत, प्रमाणित किंमत, मूल्य
standby arrangement	आपातकालीन उपयोगी व्यवस्था
standing	1. स्थायी 2. नेहमीचा 3. उभा
standing commission	स्थायी आयोग
standing committee	स्थायी समिती
standing order	स्थायी आदेश
standstill	गतिस्तंभ
starred	तारांकित
starred question	तारांकित प्रश्न
starter	प्रारंभ, आरंभ, सुरुवात
starting salary	सुरुवातीचा, पगार
state	1. निवेदन करणे 2. कथन करणे 3. नमूद करणे
state banquet	राजभोज

state government	राज्य शासन, राज्य सरकार
state guest	राज्य अतिथि, राज्यचा पाहुणा
state list	राज्य सूची
stalemate	वाद निवारण, विवाद समाप्त करणे
statement	1. विवरण पत्र 2. कथन
statement of account	लेखा विवरण पत्र
statement of facts	वस्तुस्थिति कथन
state of health	आरोग्य स्थिति
statesman	मुत्सद्दी
static	स्थितिशील, स्थैतिक, अचल
station	1. स्थान 2. स्थानक 3. केंद्र स्थानक
stationary stock	अचल भांडार, लेखनसाहित्य भांडार
stationery	स्थित, ठेवलेला, लेखनसाहित्य
station leave	स्थानक सोडव्याची परवानगी
statistical	आकडेवारीसंबंधी
statistical data	सांख्यिकीय आकडेवारी
statistics	आकडेवारी, संख्याशास्त्र
status	दर्जा, स्थान, प्रतिष्ठा
status quo	चालू स्थिति, जैसे थे स्थिति
status report	वर्तमान अहवाल
status symbol	प्रतिष्ठा प्रतीक, प्रतिष्ठा चिन्ह
statute	कायदा, नियम, ठराव
statutory	कायदयाने पुस्थापित, वैधानिक
statutory body	वैधानिक मंडळ
statutory holiday	सवैधानिक सुट्टी
statutory rights	कायदेशीर अधिकार
stay	निवास करणे, आधार, खंड
STD (subscriber trunk dialling)	एस. टी. डी.
steady growth	सतत वाढ, अविरत वाढ

steep increase	जलद वाढ
steering committee	कर्णधार समिती
stenography	लघुलेखन
sterilization	नसबंदी
stern action	कठोर कार्यवाई
stigma	लांछन, कलंक
stimulation	उददीपन
stipend	पाठयवृत्ति, विद्यावेतन, पगार
stipulate	1. अट घालणे 2. करारनिविष्ट करणे
stipulated time limit	अनुबंधीत वेळ, धालून दिलेली वेळ
stipulation	1. अट 2. अट घालणे
stock	1. संग्रह करणे 2. पशुधन 3. निधी
stock register	संग्रह नोंदवही
stock-taking	संग्रह पडताळणी
stock valuation	मालाचे मूल्यमापन
stopgap arrangement	अंतिम व्यवस्था
storage	साठवण, कोठार
storage space	साठवणीची जागा
store	1. साठवणे 2. भांडार 3. दुकान
straight	सरळ, साधा
strain	1. गाळणे 2. ताणणे 3. ताण
strange	1. परका 2. विचित्र 3. असाधारण
stranger	1. परका 2. अनोळखी
strata	स्तर, थर
strategy	युद्धतंत्र
stratification	थरांची रचना, स्तरविन्यास
streamline	सुलभीकरण, एकआकार
strength	1. ताकद 2. संख्या 3. तीव्रता
strengthen	बळकट करणे, वाढवणे

strenuous	दगदगीचा
stress	1. ताण 2. दडपण 3. जोर
stress management	तणाव व्यवस्थापण
strict	कडक, कठोर, सक्त
strictly	काटेकोरपणे
strictness	कठोरपणा
stricture	प्रखर टीका, शंकोच, आकुंचन
strike	1. टोला देणे 2. आघात करणे 3. लक्षात येणे
strike call	संप अहवान, संप बोलावणे
stringency	1. तंगी 2. कडकपणा
strip	उघड करणे, नागवणे
strive	1. झटणे 2. झुंजणे, झगडणे
storage capacity	साठवण क्षमता, संचय क्षमता
strong room	सुरक्षित कक्ष
structural	संरचनात्मक
structure	संरचना
structured interview	संरचित मुलाखत
structured pay	संरचित वेतन, पगार
struggle	झगडणे, धडपड करणे
stubborn	आग्रही, हट्टी, चिवट
studios	कलागार, कलागृह
study	1. अभ्यास करणे 2. चिंतन करणे
study leave	अध्ययन रजा
stuff	1. सामग्री 2. सार 3. सटरफटर सामान
stupendous	1. विस्मयकारी 2. फारमोठा
style	शैली
sub (subordinate)	अधीन
sub-committee	उपसमिती
sub-contract	उप-संविदा, उप-करार

sub-district	उप-जिल्हा
sub-division	1. उपविभाग 2. पोटविभागणी
sub-head	उपशीर्ष
subject	1. अधीन करणे 2. भोगावयास लावणे 3. सोसावयास भाग पाडणे
subjective	1. आत्मनिष्ठ 2. कर्तृवाच्य
subjudice	न्यायालयाधीन
sublease	1. पोटभाडेपट्टा 2. पोटपट्टा
subletting	दुय्यम भाडेकरू, उपभाडेकरू
submission	1. अधीनता 2. सादर निवेदन 3. सादर करणे
submissive	नमते घेणारा
subordinate office	दुय्यम कार्यालय, अधीन कार्यालय
subordinate services	दुय्यम सेवा
subordinate staff	अधीन कर्मचारी वर्ग
subparagraph	उपरिच्छेद
subrule	उपनियम, पोटनियम
subscribe	1. अभिदान देणे 2. स्वाक्षरी करणे 3. हप्ता भरणे
subscribed capital	अभिदत्त भांडवल
subscriber	1. विमेदार 2. अभिदाता
subscription	1. अभिदान 2. स्वाक्षरी 3. मान्यता
subsection	पोटकलम
subsequent	उत्तरवर्ती, नंतरचा
subsequent action	कार्योत्तर कार्यवाई, नंतर केलेली कार्यवाई
subsequently	नंतर, च्या पाठोपाठ
subsidiary	गौण, दुय्यम
subsidiary bodies	दुय्यम समिती
subsidiary industry	दुय्यम व्यावसाय, उदयोग
subsidiary mandate	सहायक नियम
subsidiary receipt	दुय्यम पावती

subsidiary register	सहायक पुस्तिका
subsidise	अर्थसहाय्य देणे, अर्थसहाय्य करणे
subsidised	प्रदत्तसहाय्य, अर्थसहाय्य दिलेला
subsidized accommodation	सहाय्यता प्राप्त निवास
subsidy	अर्थसहाय्य
subsistence	1. अस्तित्व 2. निर्वाह
subsistence allowance	निर्वाह भत्ता
subsistence grant	निर्वाह अनुदान
substandard	कमी दर्जाचा
substantial	1. सारभूत 2. भरीव, कसदार
substantiate	1. साधार असल्याचे दाखवणे 2. खरा करून देणे
substantive	1. मूळ 2. कायम 3. मुख्य
substantive pay	मूळ पगार
substantive post	मूळ पद
substitute	1. बदली माणूस 2. प्रतिवस्तू 3. आदेश
substitution	1. च्या ऐवजी ठेवणे 2. आदेशन
sub sub-paragraph	उप-उप-परिक्षेद
suburban	उपनगर, उपनगरीय, उपनगराचा
subvention	अर्थसहाय्य
subversion	विनाश
subway	सुरंगमार्ग, भुयारी मार्ग
succeeding	अनुवर्ती, उत्तरवर्ती
succession	1. उत्तराधिकार 2. परंपरा 3. लागोपाठ येणे
successive	उत्तरोत्तर, लागोपाठचा
successor	उत्तराधिकारी
succour	निर्वाणीची मदत
sue	च्या विरुद्ध वाद दाखल करणे
suffer	1. सहन करणे 2. नाइलाज

suffering	यातना
sufficient	पुरेसा, पुरता, पुरा
suffix	शेवटी जोडणे
suffrage	मताधिकार
suggestion	सूचना करणे, सूचित करणे, ध्वनित करणे
suggestion box	सूचना पेटी
suggestions book	सूचना पुस्तक
suggestive	सूचक
suicide	आत्महत्या
suit	वाद
suitability	योग्यता
suitable action	योग्य कारवाई
suited	उपयोगी
sum	1. रक्कम 2. एकूण 3. बेरीज
summarily	1. संक्षेपतः 2. थोडक्यात
summary	1. संक्षेप 2. संक्षिप्त
summary trial	संक्षिप्त न्यायचौकशी
summing up	1. समारोप
summit	शिखर सम्मेलन
summon	1. बोलावणे 2. समन्स पाठवणे
sumptuary allowance	आतिथ्य भत्ता
sum up	समारोप करणे
sundry	1. किरकोळ 2. नानाविध
suo moto	स्वाधिकारे
superannuation	नियत सेवाअवधि
superannuation pension	नियत सेवाअवधि वेतन
superficial	वरवरचा, उथळ
superfluous	1. फाजील 2. अनावश्यक 3. निरर्थक, भरमसाट

superimpose	1. अध्यारोपित करणे 2. वर ठेवणे
superior	1. वरिष्ठ 2. श्रेष्ठ
superiority	1. वरिष्ठता 2. श्रेष्ठता
supernumerary	अधिसंख्य
supernumerary post	अधिसंख्य पद
superscribe	वरती लिहणे
superscription	1. उपरिलेखन 2. पत्ता 3. शीर्षक
supersede	1. ची जागा घेणे 2. अधिक्रमण करणे 3. निष्प्रभावित करणे, डावलणे
supersession	1. अधिक्रमण 2. निष्प्रभावित करणे
superstructure	अधिसंरचना
supertax	अधिकर
super timescale	अधिकालिक वेतनमान
supervision	पर्यवेक्षण, देखरेख
supervisor	पर्यवेक्षक
supervisory staff	पर्यवेक्षकीय नौकरवर्ग
supplement	पुरवणी, पुरवणी करणे
supplementary	1. पूरक 2. संपूरक
supplementary budget	पूरक अर्थसंकल्प, पुरवणी अर्थसंकल्प
supplementary cost	पूरक मूल्य, किंमत
supplementary demand	पूरक मागणी
supplementary grant	पूरक अनुदान
supplementary question	पूरक प्रश्न
supplementary rules	पूरक शर्ती, नियम
supplier	पुरवठादार
supply	पुरवणे, पुरवठा करणे
support	1. पुष्टी देणे 2. आधार देणे 3. संभाळणे
supporter	1. पाठिंबा देणारा 2. आधार देणारा
supporting documents	सहायक दस्तावेज, सहायक कागदपत्रे

suppress	1. मोडून काढणे 2. दाबून टाकणे 3. आवरणे
supremacy	सर्वोच्चता
supreme	1. सर्वोच्च 2. पराकाष्ठेचा
surcharge	अधिभार
surety	1. जामीनदार
surety bond	जमानत पत्र
surface inspection	भूतल परिक्षण
surface transport	भूतल परिवहन
surgery	1. शल्यचिकित्सा 2. शल्यचिकित्साशास्त्र
surname	आडनाव
surplus	वाढावा, आधिक्य
surplus budget	शिलकी अर्थसंकल्प
surplus report	शिलकी अहवाल
surplus staff	अतिरिक्त नौकरवर्ग
surprise check	अनपेक्षित तपासणी
surprise visit	अनपेक्षित भेट
surrender	1. स्वाधीन करणे 2. शरण जाणे 3. प्रत्यर्पित करणे
surroundings	परिसर
surtax	उपरिकर
surveillance	संतनिरीक्षण
survey	भूमापन करणे, सर्वेक्षण करणे
survey report	सर्वेक्षण अहवाल
survival	1. उत्तरजीवित्व 2. टिकाव
surviving	उत्तरजीवितता
survivor	उलरजीवी, मागे जगणारा
susceptibility	विवशता, वेदन-क्षमता, नाजूक मनोवृत्ती असणे
suspect	संशय घेणे, वहीम घेणे

suspend	1. निलंबित करणे 2. निलंबन करणे 3. टांगणे
suspense	1. निलंबन 2. निलंबित 3. टांगलेली मनः स्थिति
suspense account	निलंबन लेखा
suspension	निलंबन
suspension order	निलंबन आदेश
suspicion	संशय
sustainable	मान्य करन्या योग्य, सहन कान्या योग्य
sustainable growth	मान्य वाढ, योग्य प्रगती
sustained	1. प्रमाणित 2. प्रमाणस्थापित 3. अविरत
swear	1. शपथ घेणे 2. अपशब्द वापरणे
swearing-in-ceremony	शपथ ग्रहणविधि
syllabus	पाठ्यक्रम
symbol	1. प्रतीक 2. संकेतचिन्ह 3. निशाणी
symmetry	1. समरूपता 2. सममिती
sympathy	सहानुभूती
sympathy strike	सहानुभूती संप
symposium	परिसंवाद
symptom	लक्षण
synchronise	बरोबर असणे, सोबत-सोबत घडणे
synopsis	रूप रेषा, आराखडा
synthesis	संश्लेषण
synthetic	1. कृत्रिम 2. संश्लेषणात्मक 3. सांश्लेषिक
system	1. पद्धति 2. यंत्रणा 3. व्यवस्था
systematic	1. क्रमबद्ध 2. व्यवस्थित
systematic work	सुयोग्य कार्य
systems analysis	तांत्रिक विश्लेषण

T

tab folder	टैब फोल्डर
table	1. तक्ता 2. टेबल 3. पटल
tableau	स्थिरनाटक, परिणामकारक नाट्यप्रवेश
table of contents	विषयसूची, अनुक्रमणिका
table of the house	संसद पटल
tabular	सारणीरूप, कोष्टकवार
tabulated statement	सारणीबद्ध अनुक्रमव तक्ता
tabulation	1. तक्ता तयार करणे 2. सारणी करणे
tabulator	सारणिक, कोष्टककार
tackle	1. सोडवण्याचा प्रयत्न करणे 2. हाताळणे
tact	1. चातुर्य 2. हातोटी 3. युक्ती
tactful	1. चतुर 2. युक्तीबाज
tactic	1. डावपेचाचा 2. चातुर्ययुक्त
tag	1. बंध 2. खूणचिह्नी
take home pay	हातातील पगार
take over	कार्यभार घेणे, कार्यभार सांभाळणे
talented	प्रज्ञावंत, गुणी
talent search	गुणज्ञ शोध
tally	मेळ बसवणे, मेळ बसणे
tally card	पडताळ कार्ड
tampering	घालमेल, लुडबूड, बिघाड, अनाधिकृत फिरवाफिरव करणे
tangible	मूर्त, स्पष्ट
tangible asset	मूर्त सम्पत्ती
tape	1. फीत 2. नाडी 3. नवार
tapping	संसाधनाचा उपयोग करणे, फोन टेप करणे
tardiness	आळस, शिथिलता, सुस्ती

target	लक्ष्य, ध्यैय
target date	लक्ष्य दिनांक
tariff	प्रशुल्क
tarnish	बद्दा लावणे, बिटणे
task	नेमून दिलेल काम, नियुक्त-कार्य
task force	नियुक्त कार्य बल, कृति दल
tax	कर बसवणे, ताण देणे, कर आकारणे
tax abatement	कर कपात
taxable	कर योग्य, कर लावण्या जोगा
taxable income	करयोग्य उत्पन्न, करयोग्य मिळकत
tax adjustment	कर समायोजन
tax assessment	कराचे निर्धारण
taxation	कराधान, कर व्यवस्था
tax avoidance (tax loophole)	कर टाळणे
tax consultant	कर सल्लागार
tax declaration	कर घोषणा, कर जाहीर करणे
tax deducted at source	मिळकती वर वजा केलेला कर, उत्पन्न वजावट कर
tax deduction	कर वजावट
tax evasion	कर चुकणे
tax exemption	कर माफी
tax free	करमुक्त
tax payer	करदाता
tax rebate	कर सुट, कर सवलत
tax return	कर विवरण
tax schedule	कर अनुसूची, कर परिशिष्ट
team spirit	संघभाव, सांघिक कृति
team work	सांघिक कार्य, सांघिक कृति
tear gas	अश्रुधूर

technical	तांत्रिक, तंत्र
technical advice	तांत्रिक सल्ला
technical college	तांत्रिक महाविद्यालय
technical data	तांत्रिक आकडेवारी
technical post	तांत्रिक पद
technical qualification	तांत्रिक अर्हता
technical skill	तांत्रिक कौशल्य
technical term	पारिभाषिक शब्द, पारिभाषिक शब्द, तांत्रिक शब्द
technical training	तांत्रिक प्रशिक्षण, तंत्र प्रशिक्षण
technician	तंत्रज्ञ
technique	तंत्र
technocracy	तंत्र सत्ता
technocrat	तंत्र सत्ताधिष्ठा
technological	तंत्रविद्याविषयक, तंत्र-शास्त्रविषयक
technologist	तंत्र विध्याशास्त्री
technology	तंत्र शास्त्र, तंत्र विद्या
televanking	दूरस्थ बँकिंग
telegram	तार
telegraphic address	तारेचा पत्ता, तार पत्ता
telegraphy	तारविद्या, तार संप्रेषण
teleprinter message	दूर संदेशवाहक, तार संदेश
television	दूरचित्रवाणी
teleworking	दूरस्थ कार्य
telex	टेलिप्रिन्टर द्वारे संदेश वहन, टेलेक्स
teller	1. गणक 2. सांगणारा
temper	1. सौम्य करणे 2. पाणी देणे 3. पाणी चढवणे, स्वभाव
temperament	प्रवृत्ति, पिंड, स्वभाववैचित्र्य, विचित्र स्वभाव
temperamental	रागीट, क्रोधी स्वभावाचा

temperature	तापमान, ताप
tempo	घटना, कार्य वगैरे यांचावेग, जोश, वेगमानता, वेग
temporary	तात्पुरता, अस्थायी
temporary advance	तात्पुरती उचल, अस्थायी अगाऊ उचल
temporary appointment	अस्थायी नियुक्ती
temporary disability	अस्थायी प्रतिबंध
temporary post	अस्थायी पद
temporary restriction	अस्थायी प्रतिबंध
temporary vacancy	अस्थायी रिक्त पद
temptation	मोह
tenable	समर्थनीय, टिकण्यासारखा
tenacity	आग्रहीपणा, चिवटपणा
tenancy	कुळवहिवाट, भाडेदारी, कुळवहिवाटीची मुदत
tenant	भाडेकरी, किसान, कूळ
tendency	प्रवृत्ति, कल
tender	निविदा
tender box	निविदा पेटी
tenderer	निविदाकार, दोणारा
tender notice	निविदा सूचना
tentative	तात्पुरता, संभावित
tenure	पदावधि, कार्यकाळ
tenure of land	जमिन धारण अवधि
tenure of office	पदावधि
tenure of post	अवधिपद
tenure of work	कार्यावधि
tenure post	सावाधि पद
term	कार्यकाळ, सत्र
terminable	समाप्तियोग्य, मुदती

terminal (report etc.)	सीमा, सत्रभागांत, अंतिम
terminal tax	सीमा कर
termination	समाप्त करणे
termination clause	समाप्ती खंड
termination notice	समाप्ती सूचना
termination of service	सेवा समाप्ती
terminology	परिभाषा, शब्दावली
term loan	मुदत कर्झ
term of office	पदावधि
terms	नियम
terms and conditions	नियम व अटी, अटी आणि शर्ती
terms of delivery	वितरण नियम
terms of reference	विचारणीय मुद्दे, विचारार्थ विषय
terms of service	सेवेच्या अटी
territory	1. राज्यक्षेत्र 2. प्रदेश, प्रादेशिक
terror	दहशत
terrorism	दहशतवाद
terrorist	दहशतवादी
tertiary benefit	तृतीयावस्था लाभ
test	1. पारख करणे 2. कस लावून पाहणे 3. चाचणी घेणे
testament	मृत्यूपत्र, अंत्य-लेख
test charge	चाचणी खर्च
test check	चाचणीदाखल तपासणी
tester	निरिक्षक, पारखी
testify	1. साक्ष देणे 2. प्रमाणित करणे 3. वरून दिसून येणे
testimonial	प्रशंसापत्र, दाखला
testimony	पुरावा, साक्ष
testing report	तपासणी अहवाल, पडताळणी अहवाल

text	पाठ
thankful	आभारी, कृतज्ञ
theme	विषय
therapy	उपचारपद्धती
third party	त्रयस्थ पक्ष, तृतीय पक्ष, अन्य पक्ष
thoroughly	परिपूर्णपणे, सांगोंपागपणे, विस्तारपूर्वक
thoughtful	विचारपूर्ण, चिंतनशील, समंजस
threat	धमकी
thrift	काटकसर
through	मार्फत, च्या द्वारे
throw out	फेकणे
thumb impression	अंगठा निशान, अंगठ्याचा ठसा
thumping majority	प्रचंड बहुमत
ticket	तिकिट, प्रवेशपत्र
tie	1. बांधणे, बांधून ठेवणे 2. बंधन घालणे
tied loan	बांधील ऋणः, कर्ज
tier	स्तर
tilt	कलंडणे, झुकणे
time	काळ, वेळ
time allowed	मंजुर वेळ, स्वीकृत वेळ
time barred	मुदतीबाहेर गेलेला
time bound	वेळेवर, काल मर्यादा, काल-बंधन
time card	वेळ कार्ड
time deposit (=fixed deposit)	मुदती ठेव
time keeping	वेळ पाळणे, काल परिरक्षा
time limit	काल मर्यादा
time off	अल्पावधि
time overrun	वेळेचे उल्लंघन
timed programme	नियोजित कार्यक्रम

time rate (time work)	कालानुरूप मूल्य
time recording machine	काल मापक यंत्र
time scale	समयश्रेणी
time schedule	वेळापत्रक
time stamp	वेळशिक्का, वेळेचा ठसा
time study equipment	कालाध्ययन साधन
time table	वेळापत्रक, समय-सारणी
timing	वेळ, वेळ निर्धारण
tips	1. कळते करणे, गुप्त सूचना, आगाऊ, संकेत
title	1. पदवी 2. हक्क 3. शीर्षक
title holder	हक्क धारक
toilet	प्रसाधन, प्रसाधनकक्ष, शौचालय, प्रसाधन गृह
token	1. चिन्ह 2. प्रतीक 3. निशाणी
token member	प्रतिनिधिक सदस्य
token pay	लाक्षणिक वेतन
token strike	लाक्षणिक संप, संकेतात्मक संप
tone	1. स्वर 2. प्रवृत्ति 3. रंगमेळ
tone down	हलका करणे, नरम पडणे, उतरणे
tone up	शक्ती वाढवणे
tool	1. हत्यार 2. साधन
tool down strike	कामकाज बंद संप
top	1. टोक 2. माथा 3. भोवरा
topic	विषय
top level decision	उच्च स्तरीय निर्णय
top management	उच्च व्यवस्थापन
topmost	सर्वोच्च
top official	उच्च अधिकारी, वरिष्ठ अधिकारी
topography	1. प्रदेशवर्णन 2. प्रदेश-ज्ञान 3. प्रदेशवर्णनशास्त्र

top priority	प्रथम प्राधान्य
top ranking	वरचा क्रमांक
top secret	अत्यंत गुप्त गोष्ट, अत्यंत गुप्त बाब
torture	छळ करणे
total	एकूण
total service	एकूण सेवा, पूर्ण सेवा
tough	अवघड काम, कठोर
tour	1. दौरा, फिरती 2. पर्यटन, यात्रा
tour programme	दौरा कार्यक्रम, फिरतीचा कार्यक्रम
tour report	पर्यटन प्रतिवेदन, पर्यटन अहवाल, यात्रावृत्तांत
tout	दलाल, मध्यस्थी
town (city)	नगर, शहर,
township	वसाहत, वस्ती
trace	1. गिरवणे 2. शोधून काढणे 3. माग काढणे, मागमूस
tract	1. भूभाग 2. लघुप्रबंध
traction	ओढणे, खेचणे
trade agreement	व्यवसाय करार
trade union	श्रमिकसंघ, कामगार संघ
tradition	परंपरा
train	प्रशिक्षण देणे, शिकवून तरबेज करणे, रेल्वे गाडी
trainee	प्रशिक्षार्थी, शिकाऊ उमेदवार
traineeship	प्रशिक्षण जहाज, शिकाऊ उमेदवारी भत्ता
trainer	प्रशिक्षक
training	प्रशिक्षण
training centre	प्रशिक्षण केंद्र
training college	प्रशिक्षण महाविद्यालय
training division	प्रशिक्षण विभाग

training institute	प्रशिक्षण संस्था
training period	प्रशिक्षण कालावधी
training programme	प्रशिक्षण कार्यक्रम
training unit	प्रशिक्षण घटक
trait	विशेष लक्षण, विशेष गुण
traitor	देशद्रोही, द्रोही, विश्वासघातकी
tranquility	प्रशांतता
transaction	1. व्यवहार 2. कार-भार 3. देवघेव
transaction of business	व्यवसायाची देवघेव, व्यवसाय संचालन
transcription	प्रतिलेखन, लिप्यांकन
transfer	1. स्थानांतरण 2. हस्तांतरण 3. लेखांतरण
transferable goods	स्थानांतरणीय वस्तू, वहन योग्य वस्तू
transfer entry	हस्तांतरण प्रविष्टि
transfer fee	हस्तांतरण शुल्क (फी)
transfer memorandum	हस्तांतरण निवेदन
transfer on deputation	प्रतिनियुक्ति वर स्थानांतरण
transfer order	स्थानांतरण आदेश, बदली आदेश
transformation	रूपांतर
transit	वाटचाल, प्रवास, पारगमन, संक्रमण
transit duty	संक्रमण शुल्क, दळणवळण शुल्क
transitional	संक्रमणकालीन, संक्रमणा-त्मक
transit pass	संक्रमण पास, दळण-वळण प्रवेश पत्र
transit visa	दळण-वळण पार पत्र
transit workshop	स्थानांतरण कार्यशाळा
translation	1. अनुवाद 2. भाषांतर
transliteration	लिप्यंतरण
transmission	1. पारेषण 2. पाठवणे
transmit	प्रेषित करणे, प्रेषण, पारेषण (टपाल)
transport	परिवहन, वाहतूक

transport allowance	परिवहन भत्ता
transportation	परिवहन
transposition	स्थानांतर करणे, स्थानांची अदलाबदल
trap	सापळा, डाव
travel	प्रवास करणे
travel expenses	प्रवास खर्च
traveller's cheque	प्रवासी धनादेश
travelling allowance	प्रवास भत्ता
travelling allowance bill	प्रवास भत्ता बील
travelling concession	प्रवास सवलत
treachery	विश्वासघात
treason	राष्ट्रद्रोह
treasury	कोषागार, राजकोष
treasury bench	मंत्रीवर्ग
treasury deposit receipt (T.D.R.)	कोषागार ठेव पावती
treasury receipt	कोषागार पावती
treasury voucher	कोषागार-वाउचर
treat	1. वागवणे 2. उपचार करणे 3. परामर्श घेणे
treaty	तह, संधि
treaty of extradition	प्रत्यार्पण संधि, करार
trek	दूर्गम प्रवास मार्ग
trend	1. प्रवाह 2. ओढा
trespass	अपप्रवेश करणे,
trial	1. अन्वीक्षा, प्रयोग 2. न्याय चौकशी, विचारपूस
trial balance	जमा शिल्लक पडताळणी
trial period	परिक्षण कालावधि
tribal area development	अनुसूचीत जमाती / जन-जाती विकास क्षेत्र
tribal welfare	अनुसूचीत जमाती कल्याण

tribe	अनुसूचीत जमात
tribunal	न्यायाधिकरण
tribute	खंडणी, आदरांजली, श्रद्धांजली
trim	नीटनेटके करणे, सुबक कापणे
trip	सहल, फेरी
tripartite	त्रिदल, त्रिपक्षीय
triple	तिहेरी, तिप्पट
triplicate	तीन प्रतीत
true copy	सत्य प्रत, खरी प्रत
trunk call	नगरांतर भाष, नगरांतर दूरध्वनि, ट्रंक कॉल
trust	1. विश्वास 2. न्यास 3. विश्वस्त मंडळ
trustee	विश्वस्त
trustworthy	विश्वासनीय
turn down	अस्वीकार, अमान्य
turnkey basis	मूळाधार
turnout	उत्पादन
turnover	उलाढाल
turpitude	अधोगती, नीच-पणा
tutelage	पालकत्व, पाल्य-दशा
twin city	जुळेशहर
twin sharing basis	द्विविभाजन आधार
type	1. मुद्र 2. टंक 3. नमुना, टंकन, प्रारूप
typescript	टंकित प्रत
typewriter	टंकलेखन यंत्र
typewriting	टंकलेखन, टंकन करणे
typical	1. नमुनेदार 2. प्रातिनिधिक, विशिष्ट जातिसूचक
typing	टंकलेखन
typing machine	टंकन यंत्र, टंकलेखन मशीन

typing pool	टंकन पूल
typographical error	मुद्रण चुक

U

ulterior motive	गोपनीय शेरा
ultimate	अंतिम, शेवटचा
ultimate consignee	अंतिम प्राप्तकर्ता
ultimate cost	शेवटची लागत
ultimate goal	अंतिम ध्येय
ultimately	अंतिमतः, अंतिमरीत्या, अखेरीस
ultimately objective	अंतिम उद्देश्य, अखेरचे ध्येय
ultimatum	निर्वाणीचा शब्द, निर्वाणीचा खलिता, अंतिम चेतावणी
ultimo	गेल्या-महिण्यातील, मागील महिण्यातील
ultravires	शक्तिबाह्य, शक्तिबाहेर, अधिकाराबाहेर
umpire	पंच
unacceptable	अस्वीकार्य
unaccompanied baggage	विखुरलेले सामान
unaided	साह्य न दिलेला, असहाय्यित, साह्य न मिळालेला, अप्राप्तानु-दान, मदतविहीन
unambiguous	असंदिग्ध
unanimity	सर्वसंमति, एकमत, मतैक्य
unanimous	सर्वसंमत, एकमताचा
unanimous decision	सर्वानुमते निर्णय, सर्वसंमत निर्णय
unassuming	विनम्र
unattached	अलिप्त
unauthorized	अनधिकृत, प्राधिकृत नसेलेला

unavoidable	अटळ, अपरिहार्य
unavoidable circumstances	अपरिहार्य परिस्थिति
unavoidable delay	अपरिहार्य विलंब
unbecoming	न शोभणारा, अशोभनीय
uncashed	अवटीत
uncertain	अनिश्चित
unclaimed	अस्वामिक, न मागितलेला
unclaimed baggage	बेवारस सामान, वस्तु, अदायिक वस्तू
unclassified	अवर्गीकृत
uncommitted	स्वतंत्र, अप्रतिबंधित
uncommon	असामान्य, विरळा
uncompromising	बिनतडजोडीचा
unconditional	विनाशर्त
unconfirmed	पुष्टी न दिलेला, कायम नसलेला
unconfirmed report	अस्पष्ट अहवाल
unconstitutional	बेसनदशीर, असंवैधानिक
uncontested	बिन विरोध
uncontrolled	अनियंत्रित
uncorroborated	अपरिपुष्ट, विशुद्ध, अनिर्णीत
uncovered demand	अपूर्ण मागणी
undated	अदिनांकित
undelivered letter	अवितरित पत्र
under	खाली, अनुसार
under-age	अल्पवय, अहपायु
under assessment	अल्पनिर्धारण, निर्धारणाधीन, निर्धारणाधीन
under billing	कमी रकमेचे बिल बनवणे
under certificate of posting	टपाल दाखला घेवून, टपाल प्रमाणीत
under consideration	विचाराधीन
underconsumption	अल्प-उपभोग, अल्प-खपत

underdeveloped	अल्प-विकसित, अविकसित, न्यून विकसीत
under employed	अप-नियोजित
under employment	नियोजनाधीन
under-estimate	अवप्राक्कलन करणे, कमी लेखणे, कमी किंमत धरणे
under examination	परीक्षाधीन
undergraduate	उपस्नातक, पदवी पूर्व, स्नातक पूर्व
underground	1. भूमिगत 2. भूयारी
under-hand dealing	गोपनीय सौदा
under invoicing	बीजकाधीन
underlined	अधोरेखित
under-manned	क्रमाधीन, संख्याधीन
under-paid	अल्प पगार प्राप्ती, अल्प वेतन धारक
under-population	कमी लोकसंख्या
under-production	न्यूनउत्पादन, अल्प-उत्पादन
under reference	संदर्भाधीन
undersigned	खाली सही करणारा, अधोहस्ताक्षरीत
understanding	1. जाणीव 2. आकलनशक्ति 3. सलोखा
undertake	1. हाती घेणे 2. जबाबदारी 3. वचन देणे
undertaking	1. उपक्रम 2. वचन
undertrial	अन्वीक्षाधीन, न्याय-चौकशीअधीन, विचाराधीन
under-utilization	अल्प-उपयोग
under-valuation	अल्प-मूल्य, कमी किंमत
undesirable	अक्षेपार्ह
undignified	अप्रशस्त, अशोभनीय, अभद्र
undisbursed loan	अवितरित कर्ज
undisputed	निर्विवाद
undivided	अविभक्त, अविभाजित
undoubtedly	निरपवादपणे, निःसंशयपणे

undue	गैरवाजवी, अनुचित
undue delay	गैरवाजवी विलंब, गैरवाजवी उशीर
undue influence	गैरवाजवी दडपण
unearned income	न कमवलेले उत्पन्न, अकमाऊ
unearth	प्रकाशात आणणे, उकरून काढणे
uneconomical	अलाभकारी
unemployment	बेकारी, बेरोजगारी
uneven land	असमान भूमि
unexpected delay	अनपेक्षित विलंब
unexpired	1. उरलेला 2. अभुक्त, असमाप्त
unfair	अनुचित, गैर
unfair dismissal	अनुचित बरखास्ती
unfair labour practices	गैर श्रम व्यवहार
unfair means	अनुचित मार्ग, गैर मार्ग
unfavourable	प्रतिकूल
unfit	अयोग्य
unfit for promotion	बढतीस अयोग्य
unforeseen	अनपेक्षित, अकल्पित, पूर्वी कल्पना नसलेला, अदृश्य
unforeseen charges	अकल्पित भार
unforeseen circumstances	अकल्पित परिस्थिती
unicameral	एक सदनी, एकगृहीय
unicameral legislature	एकगृही विधानमंडळ
unification	एकीकरण
unified scale	एकत्र वेतनमान
uniform	गणवेश
uniform increase	एकत्र वाढ
uniformity	एकरूपता,
unilateral	एकपक्षीय, एकतर्फी

unilateral action	एकपक्षीय कार्यवाही एकतर्फी कार्यवाही
uninterrupted power supply	अखंड विज पूरवठा
uninterrupted service	अखंडीत सेवा
union	1. संघ 2. एकजूट, संघटना
unionism	संघटनावाद
union list	संघटना यादी
union territory	संघ प्रादेशिक राज्य
unique	अनन्य, असाधारण, एकमात्र
unit	1. पथक 2. घटक 3. एकक
unitary	एकीय, एक
united	संयुक्त
unity	एकता, एकी, ऐक्य
universal	1. सार्वधिक, वैश्विक 2. सर्व-योग्य
unjust	अन्याय्य, अन्यायी
unlawful	1. विधिबाह्य, बेकायदेशीर 2. अनैसर्गिक
unlawful purpose	बेकायदेशीर हेतु
unlimited	अमर्याद, अमर्यादित
unlimited power	अमर्यादित शक्ती
unlisted	अ- अनुसूचित
unloading	उतरवणे
unmarried	अविवाहित
unnatural	अनैसर्गिक
unnatural death	अनैसर्गिक मृत्यु
unnecessary	अनावश्यक
unofficial	1. अनौपचारिक 2. अनधिकृत, गैर-शासकीय
unofficial letter	अनौपचारिक पत्र, अशासकीय पत्र, गैर शासकीय पत्र
unofficial note	गैर शासकीय टिप्पणी, अशासकीय टिप्पणी
unofficial strike	अवैधानिक संप, बेकायदेशीर संप

unopposed	अविरोध, निर्विरोध
unpaid wages	न मिळालेली मजुरी
unparliamentary	लोकसभे बाहेरील
unpopular	लोकांना अप्रिय, लोकांमध्ये अप्रिय
unprecedented	अभूतपूर्व
unpredictable	अकल्पित कथन, अंदाज न लागणे
unproductive	अनुत्पादक
unproductive labour	अनुत्पादक मजुर
unprofitable	अलाभकारी
unpunctual	उशीर करणारा
unqualified	अत्या आवश्यक अर्हत्ता नामलेला, पात्र नसलेला, अयोग्य
unqualified apology	विना शर्त, क्षमायाचना
unquestionable	अ-प्रश्नीय, निर्विवाद
unrealizable sum	बुडीत रक्कम, वापस न मिळणारी रक्कम
unreasonable	अयुक्तिक, गैरवाजवी
unrecorded	अलिखित
unregistered document	विना नोंदणी दस्तावेज
unregistered firm	विनानोंदणीकृत फर्म
unreserved vacancy	अन-आरक्षीत रिक्त पद
unsafe	असुरक्षित
unsatisfactory	असमाधानकारक
unsecured	असुरक्षीत
unsecured loan	असुरक्षीत कर्ज
unserviceable	न बजावण्यायोग्य, वाढण्यास अयोग्य, अनुपयोगी
unskilled	अकुशल
unskilled labour	अकुशल मजुर, अकुशल कामगार
unsound mind	विकृत मन, सदोष मन
unspecified	अवर्गीकृत

unstable	अस्थिर
unstable government	अस्थिर सरकार
unstarred	अतारांकित, अचिन्हित
unsuitable	अयोग्य, गैरसोयीचा
untenable	न टिकण्यासारखा, असमर्थनीय
untouchability	अस्पृश्यता
untrained	अप्रशिक्षित
untrustworthy	अविश्वसनीय
unused	न वापरलेले
unusual delay	असामान्य विलंब
unutilized grant	अखर्चीक अनुदान, शिलक अनुदान
unwarranted	विनाकारण, अनाधिकृत
unwilling	अनैच्छुक
unworthy	अयोग्य, अपात्र
updation	नूतनीकरण
upgrade	श्रेणीवाढ करणे
upgrading	श्रेणीवाढ
upgrading of post	पदाची श्रेणीवाढ
uphold	1. कायम करणे 2. उचलून धरणे
upkeep	1. टापटीप 2. निगा 3. वरची
uplift	उन्नति, उत्क्षेप
upper	उच्च, वरचा
upper age limit	उच्च आयु सीमा, वरची वय मर्यादा
uppermost	सर्वोपरि, सर्वोच्च, सर्वात
up to date	अद्यावत, आधुनिक
upright	खरा, योग्य
upset	गोंधळ होणे, करणे
upward communication	ऊर्ध्वगामी संचार
upward trend	ऊर्ध्वगामी वृत्ति

urban	नगर-नागरी, शहरी
urbanization	शहरीकरण
urgency	तातडीने
urgent	तातडी
urgent action	त्वरित कार्यवाही, तातडीची कार्यवाही
urgent call	तातडीचा कॉल
urgent slip	तातडीची पावती
usage	परिपाठ
useful	उपयोगी, फायद्याचा
user	उपयोगकर्ता
user item	उपभोग्य वस्तू
usual	सामान्य, नेहमीचा, नित्य
usurp	लुबाडणे
utility	उपयोगिता, उपयुक्तता
utilization	वापर, उपयोजन
utilization certificate	उपयोगिता प्रमाण पत्र

V

vacancy	रिकामी जागा, रिक्त पद, रिक्तता
vacant post	रिक्त पद
vacate	सोडणे, रिकामा करणे, विलोपन करणे
vacation	मोठी सुटी, लांब सुटी
vacation pay	विश्रांती वेतन, सुट्टीचे वेतन
vacuum	पोकळी, निर्वात जागा
vague idea	अस्पष्ट कल्पना, संदिग्ध विचार
valedictory address	निरोपाचे भाषण
valedictory function	समारोप सभारंभ

valedictory session	समारोप सत्र
valid	1. विधिग्राह्य 2. बळकट 3. सप्रमाण वैध
valid argument	विधिग्राह्य प्रतिवाद, वैध प्रतिवाद
validity date	वैधता दिनांक
valid reason	विधिमान्य कारण
valuation	मूल्यन, मूल्यांकन
valuation certificate	मूल्यांकन प्रमाणपत्र
valuation report	मूल्यांकन अहवाल
value	मूल्यन करणे, मूल्यांकन करणे
valuer	किंमत ठरबणारा
variable	अस्थिर, चल, परिवर्ती
variance	विसंवाद, तफावत
variant	विसंगत
variation	भिन्नता, तफावत, चलन
variation in quality	भिन्न गुणवत्ता
variety	विविधता, प्रकार
vehicle	वाहन
ventilate	हवा खेळवणे
venture	साहस
venue	1. स्थळ 2. संकेतस्थान
veracity	सत्यवादित्व, खरेपणा
verbal	1. शाब्दिक 2. क्रियादर्शक
verbal agreement	मौखिक करार, अलिखित करार
verbal discussion	मौखिक चर्चा, अलिखित करार
verbal order	मौखिक आदेश, तोंडी आदेश
verbal statement	मौखिक जवाब, मौखिक साक्ष, तोंडी कथन
verbal warning	तोंडी ताकीद, मौखिक चेतावणी
verbatim	शब्दशः प्रतिवृत्त, शब्दशः
verbatim report	शब्दशः अहवाल

verdict	निर्णय
verification	सत्यापण, पडताळणी
verification of antecedents	पूर्वचरित्राची पडताळणी
verification of stores	मालाची पडताळणी
verification sheet	पडताळणी तक्ता / प्रपत्र
verified copy	पडताळलेली प्रत
vernacular	देशी भाषा, मातृभाषा
version	1. भाषांतर 2. पाठ 3. सांगणे
versus	विरुद्ध, च्या विरुद्ध
vertical communication	ऊर्ध्व संचार
vertical filing system	ऊर्ध्व फाईल पध्द
vertical mobility	ऊर्ध्वगतीशीलता
very good	फार चांगला
vessel	1. पात्र 2. गलबत 3. जलयान, माल वाहक जहाज
vest	निहित करणे, निहित असणे, सत्ता देणे, अधिकार दिणे
vested right	निहित अधिकार
veto	1. नकाराधिकार 2. नकार, मनाई अधिकार
vetting	पुनरिक्षण, पुनः पडताळणी
vettor	पडताळणार, तपासणार
via	द्वारे, मार्गे
viability	योग्यता
Viable	1. जीवनक्षम 2. वर्धनक्षम, समर्थ
via media	मीडिया द्वारा
vice	उप
vice versa	उलट, त्याचप्रमाणे, च्या उलट
vicious circle	दुषचक्र
victimise	बळी घेणे, बळी देणे
victimization	बळी घेणे

victory	विजय
video conferencing	दूरदृश्य वार्तालाप
view	दृश्य, दृष्टिपथ,
view point	दृष्टिकोन, दृष्टिकोण
views	विचार, स्वमत
vigilance	जागरूकता, दक्षता
vigilance case	सतर्कता प्रकरण, दक्षता प्रकरण
vigilance clearance	दक्षता बेबाकी
vigorous	उत्साही, जोमदार
vindictive	प्रविशोधी
violate	1. उल्लंघन करणे 2. भंग करणे, अतिक्रमण करणे
violation	1. भेग 2. भंग, अतिक्रमण
virtue	1. सदगुण 2. सुकृत 3. पातिव्रत्य
virtuours	1. सदगुणी 2. सत्वशील
visa	प्रवेशपत्र
vis-a-vis	समोरासमोर, तुलने ने
visit	भेट, दौरा
visiting hours	भेटण्याची वेळी
visitor	भेटणारा, पाहुणा, अतिथी
visitor's book	अभ्यागत पुस्तक, अतिथी नोंदवही
visitor's gallery	दर्शकांची रांग, दर्शक रांग
visual	1. दृक 2. संबंधीचा 3. दृश्य
visual display	दृश्य पटल
visual inspection	प्रत्यक्ष तपासणी
visualize	1. कल्पना करणे 2. कल्पनाचित्र रेखाटणे 3. मनश्चक्षूंनी पाहणे
visual publicity	दृश्य प्रचार
vital	1. जीवनविषयक 2. प्राणभूत, अतिमहत्त्वपूर्ण
vitality	जीवनशक्ती

vital part	महत्त्वपूर्ण भाग
vital service	अत्यावश्यक सेवा
vital statistics	जीवनविषयक आकडेवारी, जन्म-मृत्यु आकडे
viva voce	मौखिक परीक्षा, जॉडी परीक्षा
vivid	चैतन्यमय. उठावदार
viz.	अर्थात्, म्हणजे
vocabulary	शब्दसंग्रह
vocal	1. वाचिक 2. मुखर 3. स्वरयुक्त, मौखिक
vocation	व्यवसाय
vocational	व्यवसाय, व्यावसायिक
vocational guidance	व्यवसाय मार्गदर्शन
vocational training	व्यावसाय प्रशिक्षण
voice	स्वर, प्रयोग, आवाज
void	निरर्थक, शून्य
volume	ग्रंथ, भाग, खंड
voluminous	फार मोठा, विपुल लिहिणारा, विपुल
voluntary	स्वयं, राजीखुशीचा, स्वेच्छापूर्वक, स्वयं सेवी
voluntary agency	स्वायत्त संस्था, स्वयंभावी संस्था, स्वयमसेवी संस्था
voluntary settlement	स्वेच्छिक विल्हेवाट
voluntary work	स्वेच्छा कार्य
volunteer	स्वयंसेवक
votable	देयमत
vote	मत
voted	दत्तमत
vote of censure	निदां प्रस्ताव
vote of thanks	धन्यवाद
vote on account	लेखानुदान
voter	मतदार

voting	मतदान
voting by ballot	मतपत्रा द्वारे मतदान
voting right	मतादान अधिकार
vouched	समप्रमाणात
voucher	प्रमाणक, वाउचर
vow	व्रत, प्रतिज्ञा
vulgar	अशिष्ट, ग्राम्य, क्षुद्र
vulnerable	दुबळा, मर्मभेद्य
vulnerable section (of society)	आरक्षित वर्ग

W

wage	1. मजुरी 2. वेतन
wage administration	वेतन प्रशासन
wage agreement	मजुरी करार
wage board	मजुरी बोर्ड
wage ceiling	अधिकतम मंजुरी मर्यादा
wage contract	मजुरी निविदा
wage earner	कमावता मजुर
wage formula	मजुरी सूत्र
wage payment	मजुरी वेतन
wage policy	मजुर नीती
wage rate	मजुरी दर
wage review	मजुरी सिंहावलोकन
waiting list	प्रतीक्षा सूची
waive	1. अधित्याग करणे 2. सोडून देणे
walk-in-interview	प्रवेश मुलाखन
want	1. हवे असणे 2. अभाव असणे

ward	1. क्षेत्र 2. कक्ष 3. वार्ड
warehouse	वखार
warehousing charges	वखार प्रभार
warning	ताकीद, इशारा
warrant	1. अधिपत्र 2. खात्री, संमस्त
warranty	आश्वासन, दूरस्थी ची हमी, खात्री
washing allowance	धुलाई भत्ता
wastage	अपव्यय
waste land	पडीक जमीन
waste paper basket	रद्दी ची टोपली
watch	1. लक्ष ठेवणे 2. राखण करणे
watch and ward	पहारा
water proof	जलअवरोधी, जल रोधक
water supply	पाणीपुरवठा
way bill	मार्ग पत्रक
ways	पथदती
ways and means	1. अर्थोपाय 2. मार्ग व साधने
ways and means committee	अर्थोपाय समिती
wear and tear	झीजतूट
weathering	अपक्षय
weeding	निंदणी, छाटणी
weed out	छाटणी करणे
weekly report	साप्ताहिक अहवाल
weigh	1. वजन करणे, तोळणे
weight	1. वजन 2. भार
weightage	1. विशेष सवलती 2. पासंग
weight bridge	धर्मकाटा
welcome	स्वागत, स्वागत करणे
welcome address	स्वागत भाषण

welfare	कल्याण
welfare state	कल्याणकारी राज्य
well behaved	सुवर्तनी
well-paid	उत्तम पगारीचा
well-qualified	सुयोग्य, उत्तम अर्हता प्राप्त
well-versed	तरबेज
whereabouts	ठावठिकाणा
whereas	ज्याअर्थी
whimsical	लहरी, तऱ्हेवाईक
whip	फटके मारणे, चाबूक, कोरडा
white paper	श्वेतपत्रिका
whole-time	पूर्णकालिक, पूर्ण वेळ
whole-time employee	पूर्णवेळ, कर्मचारी
wide ranging	व्यापक, विस्तृत
widely read	व्यापक वाचनात असलेला, विस्तृत वाचक वर्ग
widow	विधवा
widower	विधुर
wildcat strike	बेकायरेशीर संप
wilful	1. हेतुपुरस्पर 2. हट्टी
window envelope	पत्ता दर्शक लिफाफा
wind up	समापन
wing	1. दल 2. शाखा विभाग 3. पाख
winter allowance	हिवाळी भत्ता
wipe out	काढून टाकणे
wireless set	बिनतारी संच
withdrawal	काढणे, काढून घेणे, परत घेणे
withdrawal of motion	प्रस्ताव मागे घेणे
withhold	रोखून ठेवणे, अडवणे, अडवून धरणे
within	1. आत 2. मर्यादेत

without delay	अविलंब, विलंब न करता
without permission	विना अनुमंती
withstand	1. टिकून राहणे 2. सहन करणे
witness	1. साक्ष देणे 2. साक्षी असणे
work book	प्रयोग वही
work-charged	कार्य प्रभार
work culture	कार्य संस्कृती
work environment	कामाचे वातावरण
worker	कामगार
worker's compensation	कामगार मोबदला
worker's training	कामगार प्रशिक्षण
work experience	कार्यानुभव
work force	कार्यबल
working	कार्यकारी
working committee	कार्यकारी समिती
working conditions	कार्य परिस्थिती, कार्याच्या अटी
working days	कामाचे दिवस
working group	कार्यकारी समुह, कामगार समुह, कर्मचारी समुह
working hours	कामाच्या वेळा, कामाचे तास
working knowledge	कार्य ज्ञान
working paper	आधार पत्र
working plan	कार्ययोजना, कामाचा आराखडा
working result	कार्य परिणाम
working rules	कामाचे नियम
working supervisor	कार्यवाहक, कार्य निरीक्षक
workload	कामाचा भार
workman	श्रमिक, कर्मकार
workmanship	कारगिरी

workmen's compensation	कर्मचारी मोबदला
work order	कार्यादेश, काम करणायचा
workout	1. काढणे 2. तपशीलवार तयार करणे
work permit	कामाचा परवाना
works	करण्याचे कार्य
worksheet	कार्य विवरण पत्र
workshop	1. कर्मशाळा 2. निकेतन 3. कार्यसत्र
work stoppage	काम थांबवणे
work study	कार्याभ्यास
work to rule (strike)	नियमाधारी कार्य, संप
workup	सरळ बनवणे
worth	मोल
worthless	कुचकामी
worth recording	साठवण्या योग्य
worthy	गुणवाण, योग्य
writ	रिट, लेख
write off	निर्लेखित करणे
write-up	लिहिणे, लेख, लिखाण करणे
writing	लिखाण, लेख
writing pad	पेड
writ petition	प्राधलेच भाचना
written down value	ऱ्हास मूल्य
written warning	लिखित ताकीद
wrongdoer	अपकर्ता
wrongdoing	चुकीचे कार्य
wrongful	दोषपूर्ण कृति, दोषपूर्ण कृत्य
wrongful dismissal	दोषपूर्ण बरखास्ती
wrongly	चुकीचा, चुकीने

X

Xerox copy

छाया प्राणि, छाया प्रत

Y

yardstick

मानदंड

year-book

वार्षिक, सांवत्सरिक

yearly

वार्षिक

year to year

वर्ष दर वर्ष, वर्ष-प्रति-वर्ष, वर्षानुवर्ष

yield

प्राप्ति, उत्पन्न

youth training scheme

युवा प्रशिक्षण योजना

Z

zeal

1. उत्साह 2. उत्कटता 3. आस्था

zenith

1. खमध्य 2. शिखर 3. उत्कर्षबिंदु

zero hour

1. आक्रमण वेळा 2. शून्य काल, मध्यरात्र

zero tax-paying capacity

शून्य कर भरणा अमता

zonal

1. परिमंडल 2. क्षेत्रीय 3. कटिबंधाचा

zonal coordination

प्रादेशिक समन्वय, परिमंडल समन्वय

zonal office

प्रादेशिक कार्यालय, परिमंडल कार्यालय

zone

परिमंडल, क्षेत्र, प्रदेश, झोत

zoning

परिमंडल, क्षेत्र निश्चिति